LEONID BORISOV

CALUL DE ȘAH MERGE COTIT



COLECȚIA MERIDIANE

Leonid Borisov

CALUL DE ȘAH MERGE COTIT

- roman -

În românește de M. Mihăilescu și Al. Samoilă

Editura UNIVERS
Colecția MERIDIANE
București, 1971

Coperta: *Sergiu Dinculescu*

ЛЕОНИД БОРНСОВ
ХОД КОНЕМ

- роман -

Избраниые произведения в двух томах
Издателство «Художественная Литература»
Ленинград
1968

Lui GRIGORI SOROKIN

Capitolul 1
BĂTRÂNA CLĂDIRE ȘI LOCATARII EI

Ce pasăre ar putea să-mi evoce, zilele acelea blânde și scăldate într-o lumină mată ale primăverilor și verilor Leningradului, cu farmecul lor aparte? Poate cocorii, care își fac apariția deasupra Nevei pe urma ultimelor geruri, o dată cu pornirea zăpoarelor, zburând sus de tot, la poalele norilor. Sau poate pescărușii, care se rotesc peste ape cu țipete de jale când primele remorchere sfâșie atlazul albastru-închis al fluviului, târând în urma lor convoaie de șlepuri încărcate cu bușteni. Iată și vremea primelor flori. Pornește-o, dar, pe marile bulevarde ale orașului și cumpără buchețele de violete sentimentale, dacă ești tu însuți un sentimental și scrii în taină versuri, sau risipește grivnele noi-nouțe pe mimoze aduse de pe alte meleaguri, dacă ai program până la cinci și preferi și acum literatura tradusă; târguiește-te pentru coronițele minuscule ale ghioceilor, dacă n-ai descoperit încă rațiunea existenței în rândurile de iambi șchiopi înșirate pe hârtie, sau plimbă-te pur și simplu pe partea însorită a străzii fără să te uiți la flori, dacă nu cunoști altă bucurie în viață decât acest veșnic și magnific imn al succesiunii anotimpurilor și soroacelor. Și trăiește și nu te mai sătura de viață, împiedică ciuda sau mâhnirea să-ți strângă degetele pumn, trece-ți mâna prin chica mătăsoasă și nu te gândi cu teamă la firele cărunte: ce, parcă există moarte?...

Prin harul tuturor zodiilor, al Universului tot, am fost înzestrați cu dulcele dar al graiului, și orice cuvânt înflorește pe buzele noastre precum aloesul[1] cu petale vârtoase, sau „floarea-de-viață-lungă” cum i se mai spune. Și ce minunat e să te rotești împreună cu Pământul și, după ce-ți isprăvești miile de zile și nopți hărăzite, să închizi ochii, iar peste un an să renaști în firul tăios și subțire al ierbii, în ochiul poznaș al păpădiei, în fluturașii roz de iasomie, în fragila capsulă de măzăriche - în toate florile pământului, în zâmbetele bete de fericire a tot ce e viu pe pământ! Și ce minunăție să bați pur și simplu cărările lumii mânat de curiozitatea aceea nepotolită pe care

nici deceniile, oricât de multe, nu o pot satisface! Și - da, să mori. Dar cu siguranță că la a douăzecea aniversare a învierii tale vei curge aidoma unui sânge de aur în arterele mesteacănului; cuvintele risipite în toate timpurile ți se vor înmănunchea în miile de brațe ale ramurilor, închina-vei cu nesaț bărdace de lumină și, cu freamătu-ți lin, mișca-vei apele văzduhului.

Dar asta - cândva. Acum, ai în față un banc de tâmplar, cu toți cei trei metri ai lui brăzdați de vinișoare galbene, gura ce scuipă talaș a rindelei, palmele negre ale ciocanelor, fierăstraiele mlădioase, rașpelele hârșâitoare. Asta-i acum. Și în prima zi cu zăpadă a lui noiembrie, pune-ți schiurile și ia-te la întrecere cu kilometrii, lasă-ți patinele să fâșâie pe argintul verde al lacurilor și întotdeauna, oriunde, fii tu primul.

Faci parte din generația celor fericiți. Deviza lor este: mereu înainte! Dar într-un plăcut ceas de răgaz, scade o bilă pe abac și zăbovește o clipă - amestecă alandala pe tablă piesele de șah, fă-te turn, fă-te cal cu țeasta teșită, ia locul reginei, anticipează mutările, predă marea artă de a-ți găsi locul în rândurile celor mânați de curiozitate, în generația celor fericiți, a celor ce făuresc un Pământ al voioșiei.

...Iar în clădirea aceasta de cărămidă, cu trei balcoane împodobite cu ghirlande de stuc între care se cască o gaură acolo unde înainte era stema Imperiului rus, trăiește între ziduri coșcovite, o seminție ieșită din scenă, smulsă vieții: e seminția frântă și doborâtă de sloiurile dezghețului. De cum mijesc zorile dindărătul norilor trandafirii și potopul de lumină a unei zile noi irumpe prin vălurile albastre ale negurii, clădirea se trezește în zvon sprințar de clopoțel și zgomot de uși trântite, hornurile își pun cușmele negricioase de fum. La ora aceea oprește în fața porții principale o dubă verde, pe ale cărei flancuri, cât ele de mari, și conștiincios, de nădejde zugrăvite, poți desluși inițialele L.S.P.O., iar pe portierele din spate, deschise, *Între* pe cea din stânga, *prindere* pe cea din dreapta și dedesubt cuvintele *de panificație* în întregime. Vopseaua literelor e de bună calitate. Pe poartă iese, foarte grăbită, Anna Stanislavovna Perazici, intendenta ospiciului (șorț alb, ochelari negri și o legătură de chei zăngănitoare la șold), și începe să se agite în jurul dubei. Pâinea - calupuri întunecate, jimble albe, rumene, pesmeți fragili, subțiri ca degetele - este cărată în bucătăria spațioasă, așezată pe platoul pătrat al cântarului, care tresaltă la fiecare nou transport, numărată de intendenta grijulie și înscrisă cu cifre subțirele la rubrica intrări, într-un greu și voluminos registru.

Duba pleacă și, peste o jumătate de ceas, moș Pisolajnen, finlandez din Pargolovo, aduce două garnițe[2] cu lapte, le cară opintindu-se din greu la bucătărie, iscălește, ca în fiecare zi, în registrul special pentru produsele lactate și se întoarce în curte, să dea de mâncare calului.

Exact la nouă și cincizeci de minute apasă pe butonul alb al soneriei de la intrare profesorul Sotnikov. Ușa se deschide numaidecât, chipul roșcovan al profesorului zăbovește o fracțiune de secundă în oglindă; omul de serviciu îl ajută să-și scoată paltonul, apoi coboară privirea spre picioarele profesorului - e cu galoșii?

Și așa se succed evenimentele în fiecare zi: mai întâi duba fabricii de pâine, apoi garnițele lui Pisolajnen, apoi profesorul Sotnikov. Azi însă bătrânul savant, așa cum anunțase încă din ajun, urma să treacă abia spre seară, astfel încât internul Leman, care seamănă atât de mult cu Gogol, va face singur vizita în „saloanele liniștite”.

Sunete de trâmbiță ca un nechezat, crâmpeie de cântec voinicesc și șuierături răzbat din secția furioșilor: s-a trezit bietul Galahov, cizmarul, care o dată cu nevasta și băiatul și-a pierdut și mințile și acum sună din goarnă ca să-i cheme înapoi - în lumea celor vii. Îi ține isonul într-aiurea, mai mult încurcându-l, Karpușin chiorul, refugiat de prin părțile Volgăi: bate darabana pe propria-i burtă și fluieră până la epuizare. Pe pervaz șade tovarășul Peici, care în nouă sute nouăsprezece, pe când făcea parte din cavaleria lui Budionnîi, dădea iama în albi, zburând din goana calului capetele cu sabia. Albii i-au ars pe frunte o stea cu cinci colțuri, apoi l-au legat de credinciosul său bidiviu și l-au trimis înapoi la Budionnîi. Iar tovarășul Peici a înnebunit: nu mai scotea nicio vorbă deslușită, tot timpul zâmbea trist și gesticula, mormăind ininteligibil în mustățile-i mari și stufoase.

Cel mai teribil dintre toți este un vechi pensionar al secției furioșilor, parlagiul Șceglov. Într-o frumoasă zi de primăvară, la abator, Șceglov, pe care în ajun îl părăsise nevasta de-a doua, se pregătea să înjunghie un bou. Ciocanul greu, lucios, a izbit drept între coarne și vita s-a prăbușit pe ciment, când mai mulți parlagii au venit în fugă să-l anunțe pe Șceglov că-i arde casa - avea o căsuță de lemn pe lângă Arcul de Triumf - și că pompierii se și luptau cu focul. Șceglov a zvârlit cât colo cuțitele și, așa cum era, pe jumătate gol, a rupt-o la fugă pe străzi, luându-se la întrecere cu tramvaiele. Casa n-a putut fi salvată din încleștarea flăcărilor și, în numai două ceasuri, din tot avutul lui Șceglov nu mai rămăseseră decât tăciuni pâlpâitori și

resturile unui samovar de aramă. Iar a doua zi, un tânăr și imberb sublocotenent întors de pe frontul apusean i-a adus vestea care avea să dea lovitura de grație minții lui zdruncinate: în timp ce rușii se retrăgeau din Riga, o ploaie de șrapnele s-a abătut asupra soldaților care fugeau și fruntașul Șceglov din regimentul de rezervă 237 infanterie - un băiat de douăzeci de ani, singurul lui copil - a căzut răpus pe loc.

Trei zile mai târziu, parlagiii își duceau tovarășul la balamuc. A fost închis într-o cameră pentru nebunii furioși și de trei ori pe zi i se schimba cămașa de forță făcută ferfeniță.

La etaj, acolo unde zilnic, la zece și jumătate punct își face apariția profesorul Sotnikov, pe care astăzi însă îl înlocuiește internul Leman, cel ce seamănă leit cu Gogol, se află bolnavii inofensivi - maniacii, cei care vorbesc fără șir, sau pur și simplu „psihicii”, cum le spun infirmierii.

Cele trei încăperi înalte și boltite de tip cazon, unite prin arcade, care formează saloanele, cuprind paturi de lemn - sunt patruzeci la număr, cu tot atâtea măsuțe, zece taburete și o masă mare pe care se află hârtie, lipici, cuțite boante de lemn și bucățele de stambă.

Când intrase într-unul din saloanele acestea, Leman se încruntase atât de tare, încât pince-nez-ul îi căzuse de pe nasul lung și rămăsese atârnat de șnurul negru, învârtindu-se la capătul lui. Ieșind precipitat în întâmpinarea medicului, Palaga, o fată bătrână cu aer de maică-soră de caritate, îi spunea că nu știe ce are bolnavul Kolcin, că e foarte abătut, nu vrea să mănânce și nici să bea și că o ține într-una că e complet vindecat și că trebuie să i se dea drumul.

În restul zilei, nu s-a întâmplat nimic deosebit. Bolnavii au meșterit vaporașe de hârtie, au desenat, cei mai agitați au umblat de colo-colo prin salon. Azi, în ajunul zilei de vizită (joia, rudele bolnavilor aveau voie să vină să stea cu ei o oră), toți bolnavii se arătau mai tăcuți și mai îngândurați, părând aproape normali. Profesorul Sotnikov recomanda întregului personal medical să le acorde în ziua aceea o atenție deosebită, antrenându-i în discuții, conversând cu ei, întocmai așa cum se obișnuiește în afara zidurilor acestei clădiri.

Conform unui obicei statornicit de multă vreme, la ora șase seara s-a aprins policandrul cu abajururi în formă de lalea, apoi au fost adunați toți bolnavii și anunțați că urmează să sosească tovarășul Cernikov - președintele Comitetului sindical al spitalului, care era în același timp redactor-șef al gazetei de perete - ca să noteze cele ce vor povesti bolnavii:

în fiecare din aceste seri, pacienții, rând pe rând, istoriseau ceva din viața lor. Cernikov, care știa să stenografieze, își însemna totul, după care începea partea cea mai interesantă a serii: discuțiile pe marginea celor povestite. La discuții asista de multe ori și Sotnikov. Relatările bolnavilor erau apoi redactate într-o formă mai îngrijită, analizate minuțios la reuniunile lunare ale psihiatrilor și publicate fragmentar la gazeta de perete.

Palaga îi așeză pe bolnavi în jurul mesei, îl apostrofă pe Kolcin, apoi pe un tânăr slab și gălbejit care studia planul orașului Leningrad:

— Dar dumneata ce faci acolo, Galkin? Aștepți invitație specială?!

— Am să ascult de aici, e mai comod.

Avea o voce atât de blândă și plăcută, încât cuvintele păreau țesute din fir de borangic.

— De altfel, azi e rândul meu să povestesc, urmă el, scuturându-și pletele negre și dese. Și te rog să nu-mi mai faci observații, auzi? Sunt perfect sănătos și n-are nici un sens să mai fiu ținut aici. Clar?

— Asta să le-o spui doctorilor, nu mie, replică, plictisită, Palaga. Dar iată-l și pe Serghei Filippovici!

Cu mișcări prudente și temătoare, de parcă n-ar mai fi fost niciodată pe aici, intră în salon Cernikov, un ins mic de statură, cu barbișon și ochelari, urmat de roșcovanul și pistruiatul Sotnikov. La dreapta și la stânga profesorului călcau cu fereală, aruncând în jur priviri sperioase, doi bărbați în vârstă, foarte palizi. Arătau ca niște condamnați duși la eșafod:

— Nu vă temeți, nu-i nici o primejdie, n-au să vă muște, îi îmbărbătă glumeț Sotnikov. Sunt și ei oameni, ca mine, ca dumneavoastră. Luați loc!

Sacourile și redingota - cu coloritul lor aproape uitat de bolnavi și care le înfiora gândirea adormită ca o boare venită din tuspatru zările - păreau, pe fundalul halatelor galbene, patru pete negricioase într-un buchet de romanițe.

— Ei, putem sta de vorbă? se adresă Sotnikov lui Galkin. Ne-ai promis de mult că ai să ne delectezi cu ceva interesant.

— Și mă voi ține de cuvânt, confirmă Galkin dând din cap. Apoi, ceva mai încet: Domnule profesor, doar o singură zi! Sunt complet vindecat. Nouă ani!

— Vom vedea, vom vedea mai pe urmă, nu acum, răspunse Sotnikov amenințându-l cu degetul. În tot cazul, mâine poți să-ți pui hainele dumitale de altădată, cum ai binevoit să te exprimi, adică vestonul și pantalonii, și să ieși în grădină.

Sotnikov se așeză pe un taburet, lângă Galkin. Creionul lui Cernikov prinse a șușoti cu hârtia: Galkin își începuse povestea. Vorbea monoton, găsind anevoie cuvintele, dar treptat se însufleți. Mai tot timpul s-a uitat drept în ochii profesorului, pândind din partea lui un semn de aprobare - un „da” din cap, un gest. De vreo două ori și-a aruncat privirile pe geam, uitându-se într-un fel anume la orașul care odihnea sub vălul cenușiu al înserării, și aceste priviri, surprinse de Sotnikov și de loc întâmplătoare, trădau nu se știe ce gând nou, lucid. Profesorul își dădea seama că în creierul lui Galkin e pe cale să se producă o schimbare fundamentală, pe care încă nimeni n-o putea sezisa.

„Acul e magnetizat, reflecta Sotnikov. Dar în ce direcție se va întoarce?” Ascultând cu toată atenția relatarea coerentă și expresivă a lui Galkin, profesorul se pierdea în ipoteze, schimba pe furiș impresii cu savanții lui colegi, potrivindu-și cu un gest nervos, smucit, redingota ponosită. Când Galkin termină istorisirea lui și începu să discute în surdină cu Cernikov, profesorul dădu dispoziție ca infirmierul care era de serviciu la furioși să fie înlocuit numaidecât, indiferent cu cine - ceea ce era contrar regulamentului - și să vină să facă de gardă aici, în salonul lui Leman. După care, despărțindu-se de respectabilii săi confrați, Sotnikov, însoțit de Cernikov, se duse acasă cu trăsura spitalului și acolo mai ascultă o dată, pe îndelete, povestirea lui Galkin.

Capitolul 2
CE A POVESTIT GALKIN

Pentru că Cernikov notase nu numai povestirea propriu-zisă, dar și toate digresiunile făcute de Galkin când se adresa doctorului sau vreunui bolnav, stenograma suna astfel:

„Simțeam de mult nevoia să vorbesc, chiar înainte ca Serghei Filippovici să fi propus bolnavilor aceste convorbiri din ajunul zilelor de vizită. Nevoia de a vorbi - amintirile îmi reveneau fragmentar, mai mult în imagini - nevoia de a vorbi, zic, a devenit însă de-a dreptul imperioasă cu vreo trei luni în urmă, adică din ziua în care am început să mă simt iar sănătos... Da, da! De ce râdeți? Nu-i nimic de râs! Mă rog, dacă nu vă place, am să spun: aproape sănătos. Și tot atunci am înțeles că pentru a mă vindeca definitiv îmi lipsea... știu eu cum să spun? Un șoc din afară, pe care aici, în casa aceasta, pot să-l aștept mult și bine. Ar trebui să fiu liber măcar o oră, să ies pe stradă, să mă plimb... L-am rugat pe domnul profesor să-mi dea voie să vizitez niște cunoștințe - doar au trecut atâția ani! M-aș fi dus însoțit de doi oameni înarmați, dar domnul profesor...

Da, da, încep imediat - să știți că toate acestea au legătură cu ceea ce vreau să vă povestesc - dar am niște dureri de cap groaznice și mă întreb de ce nu se aude huruitul tramvaielor, iar fulgerele... Toate astea le spun numai așa - mie nu mi-e frică de furtună! O clipă numai... Bun, vasăzică, s-a întâmplat acum unsprezece ani - vedeți ce taine mi-aduc aminte, ați văzut, Serghei Filippovici, cum țin minte totul? Ori poate să fi trecut doisprezece - ba nu... Nu, era înainte de război. M-am dus la un revelion...

Un moment. Ridicați-le, vă rog, le-am agățat cu mâna, puneți-le într-un colț. Așa. Ei, și, ca de revelion, s-a băut mult și s-a mâncat puțin, s-a dansat, s-a cântat, unii au făcut scamatorii. Exact la unu după miezul nopții, amfitrionul ne-a propus un joc năstrușnic; fiecare invitat să facă ceva cu totul și cu totul original, ceva ce n-ar fi făcut niciodată în mod obișnuit... De ce n-o fi închis obloanele?! Dar unde am rămas? A, da. Nu voi omite nici

un amănunt, ca să vă dovedesc că sunt normal. Să nu credeți că am pierdut șirul - știu unde m-am oprit: când ne-am împrăștiat prin încăperi. Cum? Nu-i așa? Migrena e de vină... Dar atunci, unde? A, da! Și atunci, un prostănac a cântat la pian „*Doamne, ocrotește-l pe țar*” - și nimeni nu pricepea ce-i original în asta. Altul a strâns-o în brațe pe stăpâna casei și a pupat-o pe gură, de față cu soțul ei. Acesta n-a spus o vorbă, toată lumea a aplaudat, iar soția amfitrionului nici măcar n-a roșit. O duduie, cu care fusesem vecin la masă, a dansat can-can, ridicând foarte sus fustele și picioarele, dar cineva a spus că în localurile de noapte ea le ridică și mai sus, așa că iar n-a fost cine știe ce.

Era rândul meu. Stăteam într-un colț, lângă telefon. Nu-mi venise încă nici o idee. Brusc, am luat cartea de telefon, am deschis-o, m-am oprit asupra unui nume oarecare - mai țin minte și acum numărul: nouăzeci și șase, patruzeci și cinci. Și să vedeți ce a urmat: am pus mâna pe telefon și am cerut să vorbesc cu doamna al cărei nume figura în carte. Ce nume? Mi-l amintesc perfect, dar n-are importanță. Dacă ați cunoaște-o, atunci da, vi l-aș spune, ca să mă înțelegeți în sfârșit, ca să vă convingeți, dar așa... Invitații se prăpădeau de râs, convinși că n-o să iasă nimic din toate astea și că o să mi se închidă telefonul în nas. Dar bine, era noaptea de revelion! Pom! Sărbătoare! Nu ți-e îngăduit într-o noapte ca asta să spui „La mulți ani” unei necunoscute, să faci o glumă nevinovată? Nu-i așa? Va să zică, formez numărul și aștept. O voce de femeie întreabă: „Cine-i la telefon?” Strig în receptor: „La mulți ani!” Îmi mulțumește și întreabă cine sunt. Da, era să uit, dincolo plângea cineva și ea nu mă auzea bine; parcă o vedeam - nervoasă, cu bluza descheiată... Și striga mereu în receptor. Fără să mă prezint, am vorbit așa vreo jumătate de oră - teatru, literatură... S-a plâns că are copilul bolnav și e nevoită să stea mereu acasă, că nimeni nu și-a adus aminte de ea... În fine, nu știa cum să-mi mai mulțumească pentru că m-am gândit să-i telefonez și să-i urez la mulți ani. Poftim? Nu, n-am uitat: nouăzeci și șase, patruzeci și cinci. A, vi-l notați? Foarte bine. Eu îi vorbeam respectuos, protocolar, dar ea îmi spunea „dragul meu”, sau chiar „scumpule”. Până la urmă am convenit că eu eram „geniul bun”. Musafirilor nu le venea să creadă, ziceau că trebuie să fie o dezaxată. Amfitrionul s-a apropiat și trăgea cu urechea, tocmai în clipa în care ea îmi cerea insistent să-i spun cum mă cheamă. Dovada fiind făcută, toți m-au crezut, au găsit că e ceva original și mi-au acordat premiul întâi - sticla de șampanie. Numai duduia râdea de mine, zicând că cine știe cărei babe

pocite îi făcusem curte. N-are decât să fie babă și pocită, zic, ce-mi pasă! A fost o glumă, și atâta tot.

Dimineața, invitații au plecat; am plecat și eu. Totul părea uitat. Ah, ce bine ar fi fost să fie așa! Două zile mai târziu, am trecut din nou pe la prietenii mei - și i-am telefonat... De data aceasta mi-a răspuns o voce de bărbat: Cine-i acolo? În ce chestiune? Soția mea nu-i acasă, reveniți mai târziu. Cum să revin, că acasă n-aveam telefon? Am sunat-o de la o farmacie, dar era acolo o hărmălaie, ușa se trântea mereu, că îmi astupam urechea și tot nu auzeam nimic. Strig tare, îi dau bună ziua, întreb cum se mai simte copilul și n-am reușit să deslușesc decât atât: „Mi-e dor de tine, să mă chemi în fiecare zi după ora douăsprezece”. De la farmacie era cu neputință de vorbit, totuși i-am promis, i-am spus la revedere și, din politețe, am cumpărat valeriană.

De atunci zilnic, la ora prânzului, eram la tutungeria din colț. Cum intrăm, tutungiul mă anunța: „E liber, poftim, puteți telefona”. Cumsecade om, nu-mi cerea nimic pentru convorbire, ba trăgea și ușa prăvăliei ca să am liniște. Eu cumpăram din când în când de la el plicuri, hârtie, penițe, țigări, când îl întâlneam pe stradă îl salutăm. Și tot așa, am chemat-o zilnic o lună încheiată. Ajunsesem să-i cunosc toată biografia - că e măritată, dar nu-și iubește soțul, că are o fetiță, că s-a născut în Norvegia și e numai pe jumătate rusoaică. Nu mă mai întreba cine sunt și de ce telefonez: se obișnuise cu mine și era bucuroasă când o sunam. Mai mult: o dată nu i-am telefonat și a doua zi mi-a făcut reproșuri: „Mi-e urât fără tine, «geniul meu cel bun»”. Așa? mi-am spus în sinea mea, bine, atunci am să te chem mai rar. „Mi-ai purtat numai noroc - zice ea mai departe - Irinocika s-a făcut bine, soțul meu a fost avansat, iar eu am câștigat cinci mii la obligații.” Și vorbea, domnule, cu atâta însuflețire!

O sun luni, o sun marți, o sun miercuri. Zilnic. Ia stai, îmi zic într-o zi, ia să nu-i mai telefonez. Ce-i asta? Obișnuință sau dragoste? N-am s-o chem, și basta. Dar inima îmi tot dădea ghes să mă reped la tutungeria din colț. Stăteam și mă gândeam, și nu-mi venea a crede: da, domnule, sunt îndrăgostit! O iubesc pe femeia aceea, mă simt foarte legat de ea - adio, singurătate! Mă lăsasem de scris și trăiam din ce-mi dădea tata. Îi scriam, îi trimiteam flori. Viața devenise cu totul alta pentru mine, în ea apăruse ceva ce lipsise cu desăvârșire până atunci. Nici crizele nu mă mai chinuiau atât de des - asta-i o ciudățenie a organismului meu: când am o bucurie, crizele încetează. Da, da... Oriunde aș fi fost, gândul la femeia aceea îmi mângâia

inima. Dacă, de exemplu, vedeam o pereche de îndrăgostiți, îmi ziceam: v-ați cunoscut la cinema sau în grădina publică și acum o să vă pupați - ce banalitate! Ce s-a petrecut cu mine, n-o să se petreacă niciodată cu voi. Prea sunteți normali și sănătoși, până la stupiditate. În mintea mea se formase de la sine o imagine, pe care o aveam mereu în fața ochilor, de parcă poza ei ar fi fost prinsă de bolta cerească: înaltă, în rochie neagră și neapărat cu nasturi albi; ochi mari, gură mică, urechi fine, degete lungi și, mai ales, tandră. Tandră și bună ca o soră. Treceam pe lângă casa ei - stătea aproape de Nevski - și zăboveam uneori cu ceasurile în fața porții, uitându-mă la toate femeile care intrau și ieșeau: nu cumva o fi asta? N-o fi cealaltă? Nimeni nu-mi cunoștea taina: lumea cu care petrecusem revelionul uitase întâmplarea, iar altora n-o împărtășisem.

Un pic de apă, vă rog. Nu, n-am obosit, nu, nu, încă puțin și termin, că de vreme ce am început, trebuie să merg până la capăt, mai ales că îmi vin în minte și cuvintele potrivite. Nu știu de ce, dar azi aceste amintiri mă copleșesc, mă apasă parcă mai rău ca oricând. Și așa, credeam că intrase în viața mea un înger - dar mă înșelam: nu înger, ci vârcolac stârnisem cu telefoanele mele. Aha, ați devenit curioși? Credeați că e o poveste inventată? Câtuși de puțin, este adevărată cuvânt cu cuvânt. De altfel, e mai ușor să inventezi pe socoteala altora decât pe a ta... Așa vasăzică... Relațiile noastre telefonice intraseră în luna a doua. Când, într-o seară - viscolea, o pâclă acoperea totul și luna părea învăluită în muselină - o chem la telefon ca de obicei. Ea răspunde, dar se întrerupe și spune cuiva, aparte: „Nu mă deranja”. Aud apoi trântindu-se o ușă și din nou vocea ei: „Slavă Domnului, acum sunt singură. Mi-e dor de tine și vreau să te văd. Ia spune: ești bogat?” Și pentru că nu găseam ce să-i răspund, zice tot ea: „Vreau să sărbătorim câștigul și să te tratez cu șampanie... Destinul a vrut să ne cunoaștem... Am luat bilete la operă și nu cumva să mă refuzi...” A mai vorbit ea ceva, despre niște fluide eterice, dar nu mai știu exact. Parcă poți să ții minte totul? „Așteaptă-mă, zice, duminică, la șapte, pe Sadovaia colț cu Nevski. Voi fi punctuală.”

Nu știu dacă ați simțit vreodată ce simțeam eu atunci... Era ca și când aș fi visat o femeie și, trezindu-mă brusc, aș fi văzut-o stând aievea în prag și apropiindu-se de mine... „Nu, i-am răspuns, mai bine să lăsăm lucrurile așa cum sunt și să nu ne întâlnim. Să rămân pentru tine «geniul cel bun»!” Aș! Ce s-a supărat! „Nu te las să-mi scapi!... Mi-ai răsturnat toată existența!... M-am obișnuit cu tine și tremur numai la gândul că s-ar putea într-o zi să

nu-mi telefonezi!... Nici nu vreau să aud! Să vii neapărat, neapărat, auzi?” „Neapărat, neapărat am spus!” De patru ori a spus „neapărat”. „Dar cum am să te recunosc?” am întrebat-o eu. „Voi fi cu pălărioară albă, haină de astrahan și cu un ziar în mână. Dar tu?” Să-mi vină rău, nu alta! Nu trebuia să primesc! Cum să-i mărturisesc că umblu în manta de ploaie și să port pălărie liliachie? Nu prea o scoteam la capăt cu ceea ce primeam de la reviste și apoi, am uitat să vă spun, tata murise cu o săptămână înainte, așa că... nu mai aveam pe nimeni pe lume în afară de femeia aceea. I-am mărturisit până la urmă că eram foarte sărac; pe deasupra, zic, mai și pierdusem de curând la cărți tot ce aveam - până și hainele a trebuit să mi le amanetez la muntele de pietate. „Vai, sărăcuțul de tine! Dar nu-i nimic, las’ că sunt eu plină de bani!”

I-am propus atunci să procedăm așa: să se apropie ea de mine. Am s-o aștept în fața magazinului de bijuterii de pe Sadovaia, lângă administrația revistei „*Rodina*”. Ca să mă recunoască, voi încrucișa brațele à la Napoleon. Spre a evita orice confuzie! A fost încântată: „Vai ce bine-mi pare! Vezi numai să-ți pui o cravată mai elegantă, că mergem la Teatrul Mariinski, la «Ruslan și Ludmila»!” Și a pus receptorul pe furcă.

Asta s-a întâmplat joi. A doua zi dimineață, nu i-am telefonat. Am stat acasă și m-am gândit. Eram agitat, speriat, mă durea spatele; îmi venea să mă îmbăt și să mă culc. Să dorm la nesfârșit... În loc de asta, m-am apucat să mă privesc în oglindă, și atâta m-am privit și m-am examinat, că nu știu cum de n-am găurit-o: vedeam imaginea unui bărbat tânăr, simpatic, cam palid, cu păr lung și ochi strălucitori. Am zâmbit imaginii din oglindă, dar un nod mi se punea în gât: asta, când m-o vedea, o ia la fugă. Că de, haină de astrahan, degetele pline de inele, cine știe ce ciorapi de lux, și... Abia mai târziu, când nu mai rămăsese decât o oră până la rendez-vous, mi-am adus aminte; bine, dar e măritată! Trebuie să termin, să termin, îmi zic, nu mă duc la întâlnire, n-o mai chem la telefon, și gata! Pe de altă parte, însă, abia așteptam să mă duc. S-a făcut șase și jumătate. M-am îmbrăcat, am aprins o țigară, am stins-o, am aprins alta. De dimineață totul mi se părea acru, dar muream după o țigară.

Am obosit, să mai răsuflu puțin. Poftim, țin minte toate fleacurile, dar ce e mai importam îmi iese din cap - așa pățesc întotdeauna. Vreți să știți unde locuiam? Pe Fontanka, de aceea n-aveam de ce să mă grăbesc. Am ieșit de acasă la șapte fără douăzeci - dacă nu m-aș fi stăpânit, plecam de la cinci. Timpul se scurgea cu o încetineală exasperantă, îmi venea să sar pe

fereastră. Am ieșit, mi-am ridicat gulerul. Țin minte de parcă ar fi fost ieri: era moină, zăpada fleșcăită clefăia sub picioare; pe Nevski - numai lumină, mașini, tramvaie, îmbulzeală, clopote, pompieri, fluierături, torțe, birjari de lux... Îmi tremurau genunchii, gura mi-era acră și tare aș fi băut o limonadă! Merg ce merg - mai aveam câțiva pași până la locul stabilit. Uite-o! Îmi apăruse învăluită ca într-o aură argintie, așa cum stătea acolo, cu pălărioară albă, haină de astrahan și o gazetă în mână. Se sprijinea când pe un picior, când pe celălalt. Mă aștepta. Ea e! Ea! Iertați-mă - amintirea e prea puternică... Am să vorbesc mai încet... Mă postez mai la o parte, fără să țin brațele așa cum stabilisem, și mă uit. Era frumoasă, în lumina albastră a felinarelor, genele-i scânteiau. Ziarul îl răsucea și-l boțea, până ce - pac! Îl scapă într-o băltoacă. Mă reped, îl ridic - toate se petreceau ca în vis, auzeam numai niște clinchete și un huruit confuz - i-l întind, ea îl apucă de un colț uscat, se depărtează puțin și răsuflă adânc. M-am dat și eu înapoi și mi-am încrucișat brațele pe piept...

Începutul a fost stângaci și destul de penibil... Eu mă uitam la ea, ea se uita la mine. Asta a durat parcă o veșnicie. O auzeam cum gâfâie, ca și cum ar fi urcat în fugă un deal. Abia când am ajuns aproape de stația de tramvai, m-a întrebat: „Va să zică, dumneata ești *geniul meu cel bun*?” Eu mă uitam la ea, tăceam și o apostrofam în sinea mea: „N-ai să pieri? N-ai să mă părăsești? N-ai să te mistui undeva, în depărtări?” Dar să nu-mi cereți prea multe amănunte - căci poate omul să țină minte tot ce visează?! După întâlnirea aceea, m-am schimbat cu desăvârșire, îmi neglijam munca - fiindcă dragostea cere o groază de timp - și devenisem tare grăbit: de orice mă apucam, eram nerăbdător să termin. Până și umbletul mi-l schimbasem: de unde înainte mergeam încet și liniștit, acum goneam de mama focului, dar când număram câte colțuri de stradă mai aveam de trecut, mi se făcea silă. O luam dinadins pe alte străzi. Fugeam, asudam, cu toate că în fond nu aveam de ce să mă grăbesc.

Dar să vă spun mai departe despre prima întâlnire. Era gătită ca o mireasă - toată în alb, numai dantele și foșnet, radioasă și strălucitoare, până la ultimul năsturaș. Și vorbea, vorbea... Poate ca să-și ascundă decepția. Ori poate dimpotrivă, de bucurie, mi-am spus eu, devenit brusc încrezut. „Să nu mă trezești, geniul meu cel bun, să dureze visul cât mai mult!” Dar eu parcă totuși aș fi vrut să mă trezesc, de teamă că nu era chiar visul pe care mi-l dorisem: visam o soră, pe când ca... Și parfumul ei care îmi tăia răsuflarea

și-mi dădea palpitații - uite, parcă și acum o văd și-o simt așa cum era atunci! Nu, nu, vă rog să nu mă întrerupeți!

Ședeam în lojă - în spatele nostru mai erau patru persoane, pe care nu le cunoșteam, înarmate cu binocluri. Cam făceau zgomot și mereu le atrăgeam atenția. După actul al doilea, însă, au plecat și am rămas numai noi doi. Acum ne simțeam foarte bine. Ea îmi strângea mâna, iar în scena în care Ludmila își cântă dorul, o dată simt că și-o apropie de buze și-mi sărută degetele. Parcă m-ar fi picat cineva cu apă clocotită! În antract, m-a luat de braț și mi-a vorbit mai mult de câștigul acela. Îi părea bine că se îmbogățise. Dar și mai bine îi părea, zicea dânsa, că o să mai fim două ceasuri împreună. Eu îi spuneam „sufletelule" - că așa mă rugase dânsa - iar ea, din „geniul meu cel bun" nu mă mai scotea, cu toate că nu-s geniu, și nici bun. „Ai un profil atât de interesant, mă flata ea, de efigie antică." Mde... Am aflat chiar că sunt și spiritual - calitate pe care nu mi-o bănuisem până atunci...

Un pic de apă, vă rog. Mulțumesc. Chiar acolo, la teatru, m-a apucat o criză. Țin minte exact când: abia începuse corul, apoi viorile au atacat melodia aceea plină de foc, știți, nu-i așa... Am luat binoclul ei de sidef și deodată am simțit că mi se face rău. Totul se învârtea înaintea ochilor, scena a alunecat în jos, numai viorile le auzeam tare, de-mi călcau pe nervi. Mi-am mușcat limba și am căzut... Când mi-am revenit, am văzut rochia albă, un pahar cu apă, un bărbat în tricou și cu spadă în mână, și de undeva se auzea muzică: fusesem transportat într-o cabină liberă și cineva avusese buna inspirație să mă acopere cu un maldăr de costume. Când am dat să mă ridic și am început să arunc costumele acelea de pe mine, îmi venea să și râd. Omul cu spada mi le prezenta, pe măsură ce le lepădăm: „Ăsta-i Faust, ăsta-i Mefisto, ăsta Siebel, iar ăsta - un târgoveț..." „Iar eu sunt Margareta ta, bietul meu geniu bun!", zice ea de colo. „Acum, precis că mă lasă în pace...", gândeam eu.

Dar ți-ai găsit! Un înger, da, m-ar fi lăsat în pace, ea însă... M-a dus la dânsa acasă. Două zile am stat acolo. Am scris ceva și am avut noroc: cum am dus manuscrisul la o revistă, l-au și primit. Soțul lipsea: plecase în Caucaz, în interes de serviciu. Deci ea, copilul, servitoarea și cu mine. Așa a început... Din soră, curând nici urmă. Era imorală și bizară. Mi-a găsit chiar și slujbă și de unde mai înainte, în timpul prieteniei noastre telefonice, eu eram cel puternic și o tratăm ca pe un copil, acum dânsa mă trata pe mine ca pe un țânc. După o săptămână, nu mai eram „geniul ei cel bun", ci

pur și simplu „dragule”, „puișor”, „scumpule”. I-am născocit și eu un diminutiv alintător: Sudbinka[3]. Pentru că, vedeți dumneavoastră, soarta e un lucru serios, grav, pe când așa suna ca o bagatelă... Când s-a întors bărbatul, i-a spus că-s o rudă de departe. Iar bărbatul... ce nerușinare să minți un om de treabă ca bărbatul ei! Altminteri, bănuia adevărul. Ce vânt mă aruncase în brațele ei în noaptea aceea de revelion! Ne-am spus unul altuia „la mulți ani!” și ne-am scufundat împreună în ceva urât, întunecos. Copilul ținea mai mult la mine - la taică-său nu se ducea nici în brațe. Mergeam la Pavlovsk și ascultam muzica, la baluri, la „Brodeaceaia Sobaka”. Simțeam însă un gol în mine, tânjeam după libertate, după singurătatea mea pierdută! Îmi pătasem sufletul, conștiința, înotam în minciună, mă lăsasem cu totul robit de ea. Într-o zi, mi-a dat lovitura de grație: „Să știi că divorțez, zice, și mă mărit cu tine!” Între timp începusem să fiu publicat, recunoscut, chiar salutat de lume pe stradă - lanțuri de argint care mă legau de naiba știe ce!...

Ca să scap de ea, am plecat pe front. Fiind epileptic, nu m-ar fi înrolat, dar am reușit să-i păcălesc pe toți doctorii! Am luptat cot la cot cu soțul ei, împreună am înfruntat moartea, împărțeam frățește ultima țigară cu mahorcă, răsucită de vreunul din noi. Ne dădeam seama că lumea noastră se năruie, că vine ceva nou și parcă tocmai de aceea tare am mai fi vrut să supraviețuim!

Am obosit. Nu mai pot. Gata! Nu credeam că am să vorbesc atâta. De fapt, nu așa și nu despre asta ar fi trebuit să vorbesc - ci de un om, nu de un manechin. Să n-o mai văd! Lăsați-mă să ies în stradă. Altfel înnebunesc de tot! Voi munci! Serghei Filippovici, mi-e teribil de cald! Simt că-mi plesnesc tâmplele, nu asta voiam să spun - rupeți la naiba ce ați scris acolo!...”

Ceea ce a urmat, perioadele kilometrice și divagațiile neașteptate, Cernikov nu a mai notat, și stenograma povestirii lui Galkin se oprește aici.

Capitolul 3
ACCELERATUL LENINGRAD - SEVASTOPOL

Locomotiva pufăi, scuipă pe coș cu un bufnet scurt un ghemotoc de fum albăstrui și, scârțâind din toate mădularele, se urni cu precauție, trăgând după ea garnitura pe linia învinețită de ger.

Cele șaisprezece vagoane tresăltau și se smuceau la încheietura șinelor, zornăindu-și lanțurile de legătură, se hurducau la macazuri, ca rădvanele la hopuri. După ce lăsară în urmă toate barierele, vagoanele se mai înghiontiră o dată cu palmele tampoanelor, apoi, înfrigurate parcă, goniră mai departe în ritm de iamb.

Orașul rămânea treptat în urmă. După clădirea galbenă a depoului trecu fulgerător în sens invers masivul unei uzine, defilă săltăreț un gard de sârmă ghimpată, în timp ce dintr-o parte se apropia de linie, fără grabă, coșul altei întreprinderi.

Timp de vreo două minute, de-o parte și de alta a trenului au scăpărat stive de cherestea, apoi s-au perindat în salturi birourile și căsuțele muncitorilor de la uzină, o șosea țâșni de undeva și se luă la întrecere cu trenul, după care se așternură câmpuri chenăruite de luminițele tremurătoare ale orașului ce se topea în zare. Brusc, acesta dispăru cu totul. După crucile rare ale unui cimitir, apăru fără veste un crâng pe jumătate tăiat, apoi un lac acoperit de gheață, în timp ce de departe venea în întâmpinare creasta falnică a unei păduri de brazi.

Biletele la control... Șeful de tren, însoțit de un conductor înarmat cu o lanternă electrică, trecea din vagon în vagon, perfora cartonul gros al biletelor suflând greu pe nas și le restituia călătorilor cu un invariabil „Poftiți, mulțumesc!” Raza scurtă și sprințară a lanternei alerga pe pereții vagoanelor prost luminate, se strecura sub bănci, sălta pe cușetele rabatabile întinse pentru noapte și poposea ca un mic disc luminos pe mâna întinsă cu biletul. Cei doi oameni, cleștele și cu lanterna își făceau treaba plicticoasă, de rutină. Ajunseră fără grabă în ultimul vagon. Micuța rază zbura de colo-

colo, fălcile nichelate ale perforatorului țăcăneau... Ajuns deodată în fața unui picior ce spânzura de pe o cușetă, șeful de tren rosti politicos, cu glas catifelat de tenor:

— Biletul dumitale, cetățene!

Piciorul nu se clinti. Conductorul ridică lanterna. Lama ei scurtă crestă stofa neagră a unui palton lung aproape până la glezne, se înfipse în țepii unei bărbi nerase și mătură ca un pămătuf moale pleoapele coborâte ale omului. Șeful de tren împinse cu mâna stângă genunchiul călătorului și repetă:

— Biletul dumitale, cetățene!

Omul dormea buștean. Un călător se ridică pe jumătate și-l smuci de picior. Șeful de tren clătină capul, mărturisind că-l invidiază pe omul acela care era în stare să doarmă atât de adânc.

— Zgâlțâie-l de ambele picioare, îl sfătui alt pasager. Sau ridică-i-le și apoi dă-le drumul: să vezi cum se trezește!

— N-am cum, că n-are decât un picior, constată șeful de tren. Iar dumneata, tovarășe Madison, fii mai energic, ce naiba, că doar n-o să stăm aici până o să binevoiască dumnealui să facă ochi!

Lumina lanternei atinse în treacăt dușumeaua, apoi se cățără împreună cu stăpânul ei pe cușeta cu pricina. Măsuța rabatabilă de la fereastră scârțâi ruginit sub greutatea conductorului, sări de pe stinghia care o proptea și rămase spânzurată, cu toate cuiele zbârlite, legănându-se în ritmul roților. Conductorul izbutise să pună un genunchi pe cușeta de sus, dar celălalt picior i se bălăbănea caraghios. Strigă drept în urechea celui ce dormea:

— Hei, cetățene! Deșteaptă-te, dă-o-ncolo de treabă!

Apoi sări jos și se agăță de unicul picior, trăgându-l. Omul se răsuci sub palton, plescăi din buze, se săltă în unicul său genunchi și, scărpinându-se, mormăi bosumflat:

— Ce e? De ce nu mă lăsați să dorm?

— V-am trezit ca să vă cer biletul la control, spuse răspicat șeful de tren. Nu e cazul să vă supărați, și v-aș ruga să nu ne mai țineți în loc. Arătați-ne biletul, după aceea dormiți sănătos cât poftiți.

Trezit de-a binelea, omul lăsă piciorul în jos și manipulând cârjele, cu toată figura lui implorând ajutor, coborî cu multă trudă. Puse cârjele într-un colț, se așeză pe banca de jos, scoase din palton o batistă, își suflă nasul, apoi închise ochii și, după felul liniștit și regulat cum respiră, toți pricepură

că iar îl furase somnul. Călătorii pufniră în râs. Șeful de tren, roșu ca sfecla, izbucni:

— Ei, drăcia dracului! Biletul dumitale, cetățene! Ce, îți bați joc de noi? Îți dresez proces-verbal! Doar suntem în exercițiul funcțiunii!

Bizarul călător întredeschise ochii. Conductorul profită de prilej:

— Arată biletul, cetățene, n-auzi? Ți-o spun pentru ultima oară. Ah, Doamne, cu ce pacoste de slujbă m-ai pedepsit!...

— N-am nici un bilet, mormăi ologul închizând ochii.

— Cum n-ai? țipară descumpăniți controlorii, apropiindu-se amenințători, unul gata să ridice cleștele, celălalt lanterna. Călătorești fără bilet? Se poate?!

— Se poate... N-am nici bilet, nici bani, numai cârjele astea și un carnețel de însemnări.

Și necunoscutul râse. După el izbucni în râs o țărancă cu broboadă înflorată, pe care zgomotul o trezise din somn, pufni în pumni ostașul care ședea vizavi, chicoti pițigăiat ca o muiere preotul care cu cinci minute înainte dădea sfaturi conductorului și, până la urmă, se treziră râzând cu hohote și controlorii.

— Care va să zică, dumneata călătorești fără bilet, dar ai în schimb agendă? Strașnic! Și o pereche de cârje? Dar știi dumneata, drăguță, ce prevede regulamentul pentru chestii de-astea?

Ologul privi disprețuitor perforatorul și lanterna, oftă și rosti în silă:

— Regulamentul prevede o atitudine politicoasă față de călători. Asta-i. Și ia-l de aici pe acest Pinkerton[4] al dumitale, adăugă el, ferindu-se cu mâna de raza lanternei, că avem lumină destulă!

Șeful de tren se decise în sfârșit să treacă la măsuri drastice: îl trimise pe conductor după ajutoare, apoi controlă tacticos biletele celorlalți, băgă perforatorul în buzunar și se așeză pe bancă, înghesuindu-l pe călătorul clandestin.

Își făcu apariția alt conductor, întrebă „care-i?”, îl ridică ușurel pe călătorul care moțăia din nou, îl puse pe unicul picior, îi fixă bine la subsuori cârjele pe care i le dăduse șeful, pe urmă făcu un pas înapoi și, arătând spre ușă, îl invită cu exagerată politețe:

— Poftiți, vă rog!

Omul își potrivi cârjele și întrebă:

— Unde?

— Deocamdată în vagonul de serviciu, iar la Liuban te dăm jos. Hai, mișcă, am pierdut și așa destul timp cu dumneata!

Locomotiva trâmbiță prelung, roțile zornăiră între brațele metalice ale unui pod, geamurile zăngăniră, un mănunchi de lumini scăpără în dreapta liniei și pieri într-o clipă: trecuseră pe lângă o haltă.

Harnica și sprințara lanternă își făcea din nou de lucru, luminând întunecoasele și zgomotoasele tăblii ale burdufurilor dintre vagoane pe care călca cu grijă pasagerul clandestin, în urma șefului de tren și a primului conductor. Cel ce fusese chemat în ajutor încheia convoiul. Scrâșnind, fluierând și scuipând scântei, trenul, albastru în văpaia lunii, gonea prin noapte. Era un ger de douăzeci de grade. Din toate părțile năvălea, șuierând, vifornița.

Capitolul 4
O MICĂ DIGRESIUNE

În timp ce controlorii, cu perforatorul și lanterna lor, colindau garnitura, își băteau capul cu pasagerul clandestin și-l escortau apoi la capătul celălalt al trenului, în vagonul de serviciu se juca cărți și se bea bere. Ceva mai la o parte de grupul jucătorilor, un ajutor de mecanic care se întorcea acasă, la Liuban, asculta, numai urechi, ce-i povestea bufetierul de la vagonul restaurant, liber la ora aceea. Ajutorul de mecanic era tânăr, cârlionțat, proaspăt ras, în timp ce bufetierul semăna cu briganzii zugrăviți pe coperta romanelor de aventuri care apăreau pe vremuri în editura Holmușin. Avea o voce înfundată, totuși nu dezagreabilă.

— ... Și nu zici că m-am dus?! Că, de, ce mi-am zis: m-a chemat? Atunci se cuvine să mă duc. Aveam numai douăzeci și opt de primăveri - asta se întâmpla taman cu o săptămână înainte de războiul cu Wilhelm. Care va să zică, vin eu acolo...

— Dar ea cum te-a chemat? Ți-a scris ori v-ați întâlnit undeva? îl întrerupse ajutorul de mecanic, căznindu-se să-și aprindă bricheta. Ia-o pe îndelete și nu sări nimica.

— N-ai grijă, ai să vezi tu la urmă cum și ce fel, că eu dacă-ți spui așa și nu altminteri, apoi am o socoteală... Ei, vin eu acolo. Îmi deschide chiar dumneaei. Se dă la o parte ca să-mi facă loc să trec, îmi ia pardesiul, șapca, și mă poftește în casă. „Intră, te rog, domnule Pudov, zice, iartă-mă că nu știu cum te mai cheamă, îndată îți fac un ceai.” Intru în sufragerie. Îmi întinde un pachet de „Zefir” - astea erau niște țigări de pe atunci, foarte fine - îmi dă și un ziar și se duce la bucătărie să pună samovarul. Aștept, mă uit la lucrușoarele din odaie, cerc lampa cu degetul: argint veritabil; fața de masă era țesută cu fir de mătase - desenul înfățișa o vânătoare de iepuri. Și aveau niște scaune grele, masive... Pipăi eu toate lucrușoarele și-mi zic: bine o mai duc, bre, oamenii ăștia, totu-i veritabil, la locul lui și plătit cu bani grei. Se întoarce dumneaei. Era îmbujorată la față - nu știu dacă din

pricina samovarului sau de tulburare - și tot scăpăra din picioare. „Iartă-mă, zice, domnule Pudov, că te-am făcut să aștepți, dar, știi servitoarea a făcut o pneumonie, iar ca să iau alta de pe stradă, fără scrisori de recomandație, mi-e teamă.” Ei, și așa cum se obișnuiește, am vorbit despre vreme. „Vai, ce zile frumoase, zice, e o vreme cum n-am mai pomenit. Tare-aș vrea să plec la Paris să mă plimb cu *cab*-ul la *Boadebolon*[5]!” Furată de visele ei, își sucise brațele la spate, de parcă ar fi vrut să-și ia zborul. Eu o ascultăm, pufăind din țigară. Pe urmă a adus samovarul, zahăr-candel și din cel rafinat, dar mai mult servea bomboane de ciocolată și-mi oferea și mie, alegând pe cele mai mari. „Ia te rog, zice, am cumpărat praline special pentru dumneata.” După un pahar de ceai, o văd că se scoală și se duce drept la bufet: „Servești coniac, domnule Pudov, sau preferi altceva? Am, zice, votcă preparată cu coji de portocale, sau poate dorești ceva mai tare?” Și-mi înșiră nu mai știu ce băuturi străine... Iar eu stăteam și mă întrebam: „Ce-o fi vrând asta de la mine? Pentru ce fel de treabă m-a chemat, ba a mai cheltuit și bani cu tratația?”

— Prea te lungești, Pudov, îl întrerupse din nou ajutorul de mecanic. Eu peste o jumătate de oră cobor. Mai apuci tu să termini? Și, la urmă urmelor, poate că nu e asta femeia care a fost asasinată.

— Mă, da’ nerăbdător mai ești, tovărășelule! O istorie ca asta nu se spune așa - ceac-pac, și gata. Cât privește dacă ea e femeia aceea, fii sigur că da! Uite colea - și arătătorul gros al bufetierului împunse ziarul despăturit - citește: Marta Alexandrovna Șatunovskaia. Ea e, cum te văd și cum mă vezi. Că nu e două ca dânsa, și una dacă se naște nu e nici o bucurie! Ascultă colea mai departe. După ce-am băut și îmbucat, mă ridic în picioare ca să-i zic mersi de tratație, dar dânsa ia sticla de coniac începută și iese cu ea în antreu: „Ți-o pui în pardesiu, zice, o termini acasă”. Apoi se întoarce, mă ia de braț, mă așază pe divan, se așază și ea lângă mine - ce-i mai ticăia inima! „Pavel Bouré”? Fleac! Pe asta o auzeai de la doi metri! Și nu zici că mă ia de-a dreptul: „Ești sau nu-mi ești preten? zice. Vrei să-mi faci un bine acum, când sunt așa ambetată, de dragul mamei dumitale, că și eu i-am făcut bine de câte ori am putut?” Vorbea și scutura iute-iute căpșorul coafat, ca o trestioară în bătaia vântului. „Eu, zice, îți fac rost prin don’ director Ivan Martînovici de o slujbuliță, că o să poți să-ți iei în fiecare lună cizme noi!” Și iar o ia de la capăt: „Ești sau nu-mi ești preten? Îmi dai cuvântul dumitale de onoare că mă pot sprijini de dumneata ca de o stâncă?” Apoi, o dată sare de pe divan, trece în cabinetul lui Nikolai Osipîci și aduce de

acolo hârtie și călimară. „Scrie aici câteva rânduri - asta-i tot ce-ți cer. Îmi trebuie trei declarații ca asta: pe una o am, p-a doua mi-o dai ’mneata, iar p-a treia - zău dacă mai știu d-un’ s-o scot, că nu am pe nimeni în tot orașul...” Și numai ce văd că începe să plângă... Eu o sfeclisem. Ei, fir-ar să fie, îmi zic, să știi că acuși dă ochii peste cap! Când colo, tovărășele, bocea - și tot trăgea cu ochiul la oglindă. Cum s-ar spune: uite ce bine-mi stă când plâng! Și, poate că lacrimile astea o să-mi fie de ajutor în ceea ce pun la cale... Și era o muiere, eheei, extra! P-ormă și-a șters ea lacrimile cu niște dantele și o văd că se cutremură toată ca de scârbă. „Nu-l iubesc, zice, nu-l iubesc, și pace! Îmi vine rău numai când îl văd, necum... mai știu eu ce! Salvează-mă, domnule Pudov, și uite, ține zece ruble pentru deranj. O hârtie de zece s-a frecat foșnind de pumnul meu și a căzut pe dușumea; motanul casei, care parcă atâta aștepta, s-a repezit la ghemotoc și l-a făcut mărunțiș. Mi-a venit amețeală când am văzut, dar n-alung motanul. Și nici ea. „Ei, tovarășe Pudov - adică pardon, domnule Pudov - ce-a fost de spus, s-a spus, gândeam eu. Acum, cum te-o tăia capul.” Pe undeva pe aproape aud un orologiu: număra nouă bătăi. Mă ridic pe jumătate ș-o întreb: „Și, mă rog, ce faptă nobilă aștepți de la mine, Marta Alexandrovna? În amintirea măicuței mele, aș trage pentru domnia ta toate clopotele de la Isaakievski[6], că ai suflet ales. Poruncă!” Ei, să vezi bucurie pe ea! Mi-a vârât iute condeiul în mană, a împins un scaun mai aproape de masă și mi-a șușotit: „Scrie ce o să-ți dictez eu. Așa. În noaptea de paișpe iulie, anul una mie nouă sute paișpe, subsemnatul - treci, zice, numele și prenumele dumitale - care va să zică, subsemnatul Pudov, Akim Ivanovici, aflându-mă la hotelul *Granotel*[7], unde închiriasem o cameră, l-am văzut pe domnul inginer Nikolai Osîpovici Șatunovski intrând într-o cameră c-o femeie de cea mai ordinară speță și, după cum am auzit mai târziu...” Când am ajuns cu scrisul aici, am simțit o fierbințeală în ceafă, de parcă m-ar fi bătut o sobă încinsă: era Marta Alexandrovna, care stătea în spatele meu și sufla ca peștele pe mal. „Scrie, mă roagă ea, scrie mai departe, că dumnealui se întoarce acasă peste un ceas!” Eu de colo: „Cum să scriu mai departe, când nimic din ce scriu nu-i adevărat... Eu nici n-am văzut vreodată Granotelul cela, pe bărbatu domniei tale abia dacă l-am întâlnit de două ori, ș-apoi, mai și aud că e om de treabă, cumsecade, așa că de ce i-aș pune în seamă năzbâtiile astea?” Mă, parcă a căpiat, nu alta: a început să țipe... „Scrie! Ai milă de tinerețile mele! Știi ce greu e pentru o femeie să obțină divorțul! Numai dumneata poți să mă salvezi - și numai așa! Alt mijloc nu există în Rusia,

nu există! Mă sufoc, țipă dânsa, nu mai vreau să fiu cucoană, m-am săturat să tot stau închisă în colivie de aur și să mă hrănesc cu ciocolată! Scrie mai departe, te implor!” Tremura de se scutura carnea pe ea. Și o dată, hop, îmi pune mâinile pe umeri - tii, ce femeie! Cadră, nu altceva! Mi-a venit și mie atunci să urlu. „Geaba, țip, diclarația asta nu face două parale, că dacă nu s-a dresat proces-verbal la fața locului, n-ai făcut nimica!” Dar ea - una și bună știa: „Scrie, scrie...” „Îți încarci sufletul cu un păcat, zice, că eu nu am pe nimeni pe lume, afar’ de fetița mea, care-i încă d-o șchioapă, și de omul care...” Aici s-a poticnit și și-a înghițit cuvintele. Iar eu... nu mai știu: ori că mi-am închipuit că e vorba de mine, ori că mi se urcase coniacul la cap... mă rog, cum-necum, m-am așezat și am zmângălit pe hârtie niște prostii, că nici pe un copil mic nu l-ar fi putut duce! Când împodobeam ultima literă a iscăliturii mele cu o codiță răsucită, simțeam că mă trec fiori de gheață. Ea a înșfăcat declarația, a băgat-o într-un plic și plicul și l-a pus în sân, așa cum pui scrisoarea la cutie. Abia atunci a răsuflat ușurată, ca omul întors acasă. „Nici pe lumea ailaltă, zice, n-am să uit ce-ai făcut pentru mine. Până una alta, zice, poți să te aștepți să fii avansat - chiar mâine pun vorbă bună la cine trebuie”. Eu... tăceam chitic: nu eram de loc în apele mele, îmi crăpa obrazul de rușine. Îmi pun pardesiul, scot bilețelul pe care mi-l trimisese și-l pun pe măsuța din antreu și, ca să nu scap ocazia, pitesc și coniacul într-un colț. Ea nu bagă de seamă. Dar ce să vezi: nici n-apuc să-mi pun galoșii, că sună cineva. Ea repede mă împinge într-un colț și se duce la ușă. „Cine-i?” întreabă. „Eu!”, răspunde. Cine crezi că era? Chiar bărbatul dumneaei. Ea, cu ochii țintă la mine și cu degetul la buze. Apoi descuie. Nikolai Osîpovici îi pupă mâna, o sărută și pe obraz, iar ea - ea, ce să vezi, numai lapte și miere: „Știi, Kolea, trebuie să-i mulțumești domnului Pudov că a fost atât de amabil și s-a deranjat: iar curgea la baie, și am trimis după dumnealui și dumnealui a reparat țeava...” Ei bine, nu-ți închipui cu ce seninătate putea să-l prostească! Nici nu clipea, auzi? Nevinovăția întruchipată! Toată numai zâmbet și atenții, ciugulea puful de pe haina lui Nikolai Osîpovici „Va să zică, te pricepi și la instalații sanitare?” mă întreabă ’mnealui. „La orice, Nikolai Osîpovici, la orice, bâlbâiam eu, nu-i meserie care să aibă sicret pentru mine...” Iar dumnealui îmi mulțumește și - culmea! - mă întreabă cât are de plată. Asta mai lipsea... „Vai, se poate, zic eu, dar totu-i achitat, e-n regulă...” Și dus am fost! Numai că la venire intrasem pe ușa aceea cu capul sus, iar acum ieșeam fără să vreau cu nasul în jos...

Bufetierul conteni, răsuci ziarul sul și-l vârî în buzunarul de la piept.

— Nu pricep în ruptul capului cine a putut s-o omoare. Că-i ea pun mâna în foc!

— Da' mai pe urmă cum a fost? S-a despărțit de bărbatu-său? vru să știe ajutorul de mecanic.

— Soarta i-a despărțit, răspunse bufetierul. Cum a început războiul cu nemții, el a fost trimis pe front și peste vreo două luni i l-au adus camarazii în sac: fără un picior, fără o mână, și capul de abia se mai ținea în două vinișoare... O grenadă îl aranjase așa...

Făcu o pauză, apoi reluă, ca și cum ar fi vorbit de unul singur:

— A rămas fetița fără nimeni pe lume. O fi având vo șap'șpe ani acum...

— Ia dă-ncoa' ziarul, să vedem dacă-i chiar dânsa și n-o fi alta, se însufleți brusc ajutorul de mecanic. Arată-mi unde-i.

— Uite colea: „O crimă bestială”, cică. Ai găsit? Ia citește cu glas tare, să mai aud o dată.

— Am găsit, mormăi ajutorul de mecanic și începu să citească: „Azi dimineață, în strada Marat nr. 14, s-a comis o crimă bestială. În apartamentul nr. 37 al acestui imobil locuia Marta Alexandrovna Șatunovskaia, în vârstă de 37 ani, împreună cu fiica ei, Irina...”

— Ea e, ea! exclamă aproape încântat bufetierul. Și înainte tot la adresa ăsta stătea - doar am fost acolo...

— „Irina”... Ai răbdare, ai să-mi spui pe urmă. Așa. „Irina, elevă la școala de coregrafie. Își câștigă existența dând lecții de limbi străine. Azi-dimineață, portarul, venind să ia gunoiul, a găsit ușa din față deschisă, iar la intrarea în sufragerie, zăcând într-un lac de sânge, cadavrul cetățenei Șatunovskaia: avea beregata tăiată și o rană la tâmpla stângă. În casă domnea o dezordine de nedescris. S-a constatat însă că asasinul n-a furat nimic, din bijuteriile victimei nelipsind nicio piesă. Fiica Martei Alexandrovna Șatunovskaia era internată la spital din ziua de 20 noiembrie. Vecinii declară că victima ducea o viață retrasă și că nu primea aproape de loc vizite. Au fost luate măsuri energice pentru descoperirea criminalului.”

Ajutorul de mecanic nu prea era vorbăreț și prefera să asculte ce spun alții. Împături ziarul și-l înapoie bufetierului. Acesta însă îi despături din nou paginile boțite, îl strânse așa cum îi plăcea lui și-l ascunse la loc, în buzunarul de la piept. Rămase câteva clipe nemișcat, dus pe gânduri, apoi se apropie de cei ce jucau cărți.

O răbufneală de vânt rece aduse înăuntru zăngănit de roți și miros proaspăt de ger, care însă fu înghițit pe dată de aerul greu din vagon. Ologul

își lepădă cârjele și se așeză pe bancă, șeful de tren se uită mustrător la jucători, iar unul din conductori anunță triumfător:

— Al șaselea clandestin pe săptămâna asta!

Capitolul 5
UN INDIVID CIUDAT

Ologul a fost coborât chiar la prima stație, aflată la o distanță de șaptezeci și opt de kilometri de oraș, și dat în primire plantonului. Locomotiva mai zăbovi ce mai zăbovi, tușind și pufăind, după care își reluă cursa. Iar din direcția opusă, din ținuturile calde și binecuvântate cu nopți albastre, îi alergă în întâmpinare, împrăștiind vuiete prelungi sau mici chiote stridente de sirenă, o altă locomotivă, căreia i se făcuse dor de viscole și ger.

Sosi în goana mare, scoase un țipăt, stătu puțin, apoi, cu o smucitură, o zbughi spre oraș.

Dar să lăsăm deocamdată trenurile în pace și să ne ocupăm de oameni. Și în primul rând de pasagerul clandestin. Nici aici, la pichet, n-a vrut să se dezmintă: cu singurul picior încălțat cu o gheată roșcovană, întins în voia lui, dormea dus. Plantonul, care ședea de partea cealaltă a mesei, avea totuși ambiția să-i ia un interogatoriu:

— Numele dumneavoastră. Ei drăcie, uite-l că doarme! Numele!

Trezit, ologul se uită la planton și îngăimă cleios:

— ...Nnumele... Buun, notați: Zajoghin[8]...

— Hm... interesant nume. Prenumele?

— Aici se poate fuma?

— Se poate. Prenumele?

— Nu vă enervați, că vi-l spun eu. Dar dați-mi o țigară, vă rog. Că în afară de agendă și cârje, n-am nimic la mine. Mulțumesc.

— Prenumele! Răspundeți!

— Prenumele? Puteți scrie Piotr, iar după tată, parcă Ignatievici, dacă nu mă înșel.

Penița scârțâia, pe sub tapet fojgăiau șoarecii, viscolul bătea în geam. Scriind, plantonul trăgea cu coada ochiului, nu fără teamă, la pasagerul clandestin. După ce completă și punctul doi al formularului, se uită la gheata roșcată, apoi la cârje și decise că poate să-l tutuiască.

— Așa. Și acum, locul nașterii, data nașterii, ce profesie ai.

— Unde m-am născut, poftim, cu plăcere, dar când - asta nu mai știu. Mi-a spus o dată mama că în ziua când am venit eu pe lumea asta se călătorea în cealaltă un mare și celebru scriitor. A, și încă ceva: țin minte cu precizie că în anul când m-am născut, kilogramul de mere Antonovka costa cinci copeici. Ați notat?

— Ce, mă, faci pe nebunul cu mine? scrâșni plantonul. Ce-i aiureala asta?! Să nu-ți închipui că ai să scapi așa ușor de aici!

— Vai, ce rău și fără inimă sunteți, se căină ologul. Asta nu-i interogatoriu, asta-i curată bătaie de joc. Da, da, așa să știți. Cât privește profesia...

Necunoscutul își apăsă o tâmplă cu palma, închise ochii și răsuci încoa' și-ncolo capul, ca lovit de o nevralgie.

— Poftim, se însufleți el fără veste, am uitat ce profesie am. A, dar stați, pot să mă uit în agendă.

— Termină, nenorocitule! Mă întreb dacă ești nerod de-a binelea ori te prefaci! Cum te-ai suit în vagon? Că doar conductorul era la ușă.

— Pe partea cealaltă. Altminteri cum era să mă sui fără bilet? Am găsit ușa deschisă, cu toate că e contra regulamentului. A, ia stați, mi-am adus aminte! exclamă el deodată, pocnindu-se peste frunte și râzând mulțumit. De profesie sunt student! Student! Iar de chemat mă cheamă Dmitri! Ați văzut? Știu și când m-am născut: scădem 34. Notați, tovarășe, notați!

Plantonul se uită la ceas și se scărpină la ceafă. Între timp, ologul scosese din buzunarul dinăuntru al paltonului un carnețel cu scoarțe albastre și-l frunzărea, parcă fără vă vadă paginile. Un șoricel cenușiu țâșni de undeva și se opri în mijlocul încăperii, adulmecând.

— Uite, uite, un șoarece! țipă ologul scăpând jos agenda. Un șoarece! Uite-l! Ehei, dacă aveam aici pisica aceea!... Gata, a fugit...

— Hm... Cu dumneata nu-i lucru curat, mormăi aspru plantonul. Nici acte, nici bilet, nici ținere de minte. Piciorul unde l-ai pierdut?

— A, asta-i o întreagă istorie, tovarășe. Dar dacă doriți, v-o spun.

Celălalt făcu un gest care voia să însemne că se lasă păgubaș.

— Ba dă-o încolo! Ai fost la război?

— Păi tocmai asta voiam să vă istorisesc, numai că istoria e cam lungă.

— Ba să fii scurt, mormăi plantonul. Acuși vine șeful G.P.U.[9]-ului, și atunci vedem noi ce facem cu tine, că de suspect ești suspect, nici vorbă...

— Mă rog, mă rog, cum poftiți! strigă ologul înveselit.

Ba chiar bătu din palme.

— Cum poftiți dumneavoastră, mie mi-e totuna. Așa, care vasăzică, piciorul.

Își privi gheata roșcovană, îi făcu cu ochiul, apoi reluă:

— Piciorul l-am pierdut în război. Într-un cimitir. Să vedeți. Tocmai ocupasem tranșeele germano-austriece, când, deodată, ne pomenim că nemții ne împroașcă cu grenade și șrapnele. Închipuiți-vă numai: zboară obuzele, explodează fel de fel de drăcovenii, unele mai groaznice decât altele, șuieră gloanțele... Ei, o drăcovenie din alea a căzut taman în mijlocul cimitirului. Toți morții s-au sculat din morminte. Eu pot să spun că sunt om cu noroc că am pierdut numai un picior, dar cu un an înainte, unui camarad de regiment - Șatunovski îl chema - i-a zburat capul de pe umeri. Ce înseamnă să ai zile! Numai cu încălțămintea e o comedie întreagă! Închipuiți-vă: să cumperi o pereche de cizme și una s-o faci cadou... Ia mai îndatorați-mă cu o țigară, tovarășe!

Până la urmă, plantonul s-a dovedit băiat bun: i-a dat și ceai, și covrigi, și vreo zece țigări. După ce-și mai astâmpără foamea, ologul, firește, ațipi. Plantonul ieși în cerdac. Izbită de o rafală a viforului, ușa se trânti cu atâta putere, încât intră adânc în cadru, apoi se deschise iar, bălăbănindu-se și scârțâind tânguitor, dar lovită brusc de altă rafală, de data asta de perete, smuci balamalele și începu să se zbată, ca pleoapa când ți-a intrat ceva în ochi. Plantonul se afundă în zăpada afânată, care ceda sub pașii lui, și, patinând cu pâslarii pe poteca înghețată de dedesubt, porni hăitiș, mai mult cu spatele la vânt.

Viscolul troienea stația. Iepurași albi de omăt săreau peste șine, se ridicau vârtej și se mistuiau ca fumul. Zăpada scânteia ca milioane de arginți risipiți cu dărnicie. Din gâtlejul nevăzut al cerului cădeau cu nemiluita ace albastre. Mantaua neagră a plantonului albise și se întărea ca tinicheaua - toate lucrurile își schimbaseră culoarea, iar fluierul nostalgic al manevrantului de vagoane căpătase viers de flaut. Undeva, departe, hămăia un câine.

Plantonul trase dintr-o stivă trei-patru lemne, le scutură de zăpadă cu mănușa și făcu cale întoarsă. Ușa se zbătea mereu. Un bărbat înalt, cu pistol la șold, se plimba prin odaie. Plantonul schiță neglijent salutul militar.

— M-am dus după lemne, tovarășe Ivanov. Ăsta adormise, și atunci mi-am zis...

Vorbind, plantonul arata cu degetul spre colțul unde, cu numai cinci minute în urmă, moțăia ologul.

— Cine zici că a adormit? Era cineva aici?

Glasul șefului de post suia în goană spre notele de sus și făcea pauză între cuvinte.

— De cine vorbești?

Plantonul lăsă lemnele să cadă și, năuc, se învârti în loc: ologul dispăruse. Numai carnețelul albastru, care zăcea pe podea, mucurile de țigară și grămăjoara de scrum rămasă pe bancă mai aminteau de prezența lui. O zbughi afară, dar peste câteva clipe se întoarse; își privi șeful cu un aer vinovat. Acesta ședea înapoia mesei și răsfoia carnețelul.

— Ce-i cu aiurelile astea?!

— Da' ce-i acolo?...

— Versuri, niște semne... Cine a fost aici? Ai lăsat pe careva să-ți scape? N-auzi, mă? Ce te zbați ca peștele pe uscat?!

— Eu... numaidecât... că-i olog... bâlbâi plantonul. Acuși îl... că nu putea să ajungă departe... Ticălosul!

Și-o tuli din nou afară, să cotrobăiască și să alerge de colo-colo la întâmplare, împreună cu vifornița.

În vremea asta, în odăița telegrafistului, unde era cald ca în baie, micuța mitralieră de birou țăcănea scuipând la nesfârșit banda de hârtie presărată cu linioare și puncte. Probabil că din combinația aceea de linioare și de puncte se desprindea ceva foarte important și urgent, pentru că telegrafistul privea țintă prin ochelarii cu ramă nichelată revărsarea benzii și scria de zor, cu creionul perpendicular pe hârtie. După ce zmângăli un sfert de coală, apăsă cu degetul un buton negru, răsuci căciulița de aramă a unei rotițe și dădu fuga la șeful gării.

Viforul alungase norii de pe cer: luna pardosea încăperea cu plăci de faianță albastră și îmbrăca pereții în perdele subțiri de voal. Sub creion zăcea sfertul de coală, pe care scria lăbărțat:

„CĂTRE TOATE SECȚIILE FEROVIARE O.C.P.U.[10] STOP A EVADAT DIN OSPICIU UN BOLNAV INVALID DE RĂZBOI STOP SEMNE PARTICULARE DOUĂ PUNCTE UN SINGUR PICIOR VIRGULĂ CÂRJE LĂCUITE CU MONOGRAMĂ DE ARGINT GHILIMELE *M* STOP *Ș* STOP ÎNCHIS GHILIMELE STOP PARDESIU ȘAPCĂ GRI STOP BARBĂ MUSTĂȚI RASE VIRGULĂ ARATĂ TREIZECI ȘI CEVA DE ANI STOP SĂ FIE REȚINUT VIRGULĂ TRIMIS SUB ESCORTĂ LENINGRAD MILIȚIA JUDICIARĂ STOP

URMĂRIT PENTRU CRIMĂ STOP EPILEPTIC STOP SEMNEAZĂ LOCȚIITOR ȘEF SERVICIU OPERATIV TOBERG STOP RECEPȚIONAT ORA DOUĂZECI ȘI UNU 19 FEBRUARIE 1926 KALISTRATOV LIUBAN.”

Capitolul 6
UNDE EVENIMENTELE ÎȘI RECAPĂTĂ CURSUL FIRESC

Anchetatorul-șef de la miliția judiciară, cu ordinul militar „Steagul Roșu” lucind pe postavul gri al paltonului, cotrobăia mereu în servieta lui burdușită cu hârtii, care se reflecta vag în tăblia lustruită a măsuței. Lucrătorul operativ Nasușev, un bărbat cu un amuzant barbișon-lopățică și ochelari cu lentile albastre (în luptele de la Perekop se alesese cu arsuri la pleoape), care umbla atât de adus de spate, încât în semiobscuritate părea cocoșat de-a binelea, examina un prosop la ale cărui extremități se vedeau clar urme de degete ca potirele unor flori cafenii. Lângă sobița de tablă cu flancurile gofrate ședea un cetățean îmbrăcat cu o tolstovcă neagră. Nevasta portarului freca parchetul cu peria, ca să șteargă urmele de sânge. Se căznea așa de la douăsprezece, dar fără succes: din roșii, ele se făcuseră cărămizii, apoi - după ce le-a mai dat și cu săpun - vinete și, până la urmă, s-au întins, transformându-se în niște pete tulburi dezgustătoare.

— Las’ că termini mâine. Du-te, că deranjezi, șopti femeii cetățeanul cu tolstovcă, administratorul imobilului. Pleacă odată, tușă, că dumnealor au treabă!

Fuioare de fum albastru de țigară se strecurau afară prin oberliht. Jos, în stradă, pașii trecătorilor lipăiau prin zăpada fleșcăită, iar de departe venea zvon înăbușit de clopot de tramvaie și claxoane de automobil.

— Amprentele sunt ale unui bărbat, conchise.

Nasușev și se depărtă de masă.

— Pun capul că e un bărbat!

Anchetatorul închise servieta cu un pocnet sec, se uită cu îngăduitoare superioritate la agent și se ridică în picioare, ca împins de un resort.

— Dar cum îți explici dumneata că nu lipsește nicio bijuterie? îl întrebă el.

— Și totuși, tovarășe Lapin, asasinul a luat ceva, replică Nasușev. Altminteri de ce a răscolit peste tot? Cu siguranță că a căutat ceva anume. Dar acum să mergem.

Administratorul sări și el în picioare, întrebându-i cum să procedeze cu apartamentul. De undeva țâșni o pisică roșcată și, luând-o înaintea oamenilor, fugi spre ușă. Tot ea fu prima pe palier. După pisică ieși anchetatorul, apoi Nasușev și, la urmă, cu un aer absent, administratorul.

— Vom reveni mâine, la ora opt. Nu uita să ne dai lista locatarilor.

Administratorul îi asigură cu un semn din cap. Cu mișcări prudente, dădu jos pisica de pe balustrada scării.

— A cui e? se interesă Nasușev.

Administratorul nu știa. Și apoi, ce legătură putea avea cu crimă o banală mâță roșcată? Imobilul e plin de pisici. „Da' ce, parcă pisica...", dădu să zică administratorul, dar cei doi de la judiciară și începuseră să coboare, cu gândul la ale lor, așa că nu-l mai luară în seamă. Ei cu ale lor, el cu ale lui, și mâța o fi având și ea treburile ei. Sau poate că nu, pentru că mica făptură roșcovană rămase pe palier spălându-se și mieunând. După ce-și termină toaleta, se încolăci în pragul apartamentului treizeci și șapte.

Administratorul și consoarta dumnealui se pregăteau să plece la circ. Soțul, în pantalon gri cu dungă impecabilă și ciorapi galbeni, stătea în fața oglinzii și, întinzând buza de sus peste cea de jos, ca la bărbier, se muncea să-și lege papionul. Oglinda pătată de muște reflecta o comodă pântecoasă, un colț de șemineu, spătarul unui scaun și o femeie corpolentă, numai în furou, cu ochi foarte mari și gură cât despicătura unei pușculițe.

În sfârșit, pe gâtul de cocostârc al administratorului, deasupra bumbului galben al unei alunițe, își desfăcu aripile fluturașul de mătase bleu, în timp ce oglinda contempla, imperturbabilă, zorul femeii care apucase să-și tragă peste cărnurile opulente și trandafirii o bluză de mătase cu scăpărări de fulgere galbene, gata să plesnească sub năvala sânilor cvadragenari. Din cele cinci copci ale fustei negre, ultima refuza să se încheie. Aproape din minut în minut, administratorul își scotea din buzunarul de la jiletcă ceasul de aur, îl confrunta cu deșteptătorul de pe comodă și pufnea zgomotos, lovindu-se peste genunchii ascuțiți:

— Șapte și jumătate!

Consoarta smuci decisiv copcile și, cu un mezzo pătimaș, îi afurisi pe toți bărbații, în general, și pe al dumneaei, în special. Copcile, împreună cu fusta, lunecau, cu opinteli, la vale.

— Te-ai îngrășat, Raecika, asta-i! Omoară-mă dacă pricep de ce nu vrei să-ți pui rochița în carouri și preferi să mergi cu bluza asta purtată și răspurtată? Dar... - din nou o privire la ceas - s-a făcut opt fără douăzeci!

— Și începe la opt jumate! Avem timp s-ajungem de o mie de ori!

O altă fustă cetlui șoldurile planturoase. Acum oglinda putea să se odihnească: nu mai cuprindea cu privirea decât lucruri neînsuflețite. Soții își țineau unul altuia paltoanele. Dar tocmai când administratorul își vâra în galoș vârful de lac al botinei stângi, iar consoarta se apucase să numere mărunțișul din poșetă, icni telefonul. Galoșul se bosumflă și sări într-un colț. Trezit de-a binelea, telefonul sună acum de zor, cu voioșie.

— Alo! Da, eu!

Peste câteva secunde, receptorul recăzu în furcă. Administratorul își scoase pălăria și ridică ochii în tavan. Cucoana îl privea din vestibul.

— Ține și biletul meu, grăi administratorul către consoartă. Treci pe la Ivan Pavlovici și ia-l cu tine la circ.

— Bine, dar...

— Nici un dar! Iar asasinata aia, fir-ar...

— Bine, dar...

— Dar... dar... Altceva nu mai știi să spui? Mi-a telefonat de la miliția judiciară, să mă prezint imediat acolo. Ce stai? Fugi! E opt fără cinci!

— Bine, dar nu pricep de ce să te duci tu acolo, în loc să vină ei la tine? făcu consoarta, depărtând puțintel brațele și aplecând capul într-o parte a mirare. Ce maniere!

— Ah, Raecika, nimic nu pricepi... Păi tu nu vezi că nu se descurcă fără mine?!

Capitolul 7
DESPRE LUME ÎN GENERAL ȘI DESPRE SOTNIKOV ÎN SPECIAL

— Și?

Celălalt pâcâi din pipă, slobozind o șuviță de fum și-l sfredeli cu privirea pe Sotnikov.

— Mai departe?

— La secția de miliție mi-au promis că vor face tot ce depinde de ei, dar când am revenit pe la șase seara, m-au trimis la dumneavoastră.

Sotnikov îl fixă la fel de iscoditor pe omul cu pipa.

— Până la un punct, e și vina mea că a putut fugi. În orice caz, bolnavul acesta este foarte periculos și vă rog foarte mult să luați toate măsurile necesare. Pentru dumneavoastră nu e chiar atât de greu.

Pipa scuipă ultimul rotocol ele fum și se stinse; absorbit pesemne de gândurile lui, omul pufăia în gol.

— Câteva amănunte, vă rog.

Omul cu pipa luă un creion.

— Are crize?

— Este epileptic. A suferit o contuzie pe front, urmată de un ușor dezechilibru psihic, iar ceva mai târziu - caz foarte rar - a intervenit o amnezie totală: nu mai știa ce s-a întâmplat cu el și, în general, ce s-a petrecut sau se petrece. Un fel de pauză în scurgerea timpului.

— Mai scurt, vă rog, tovarășe profesor...

— Pacientul mergea, încet, dar sigur, spre însănătoșire. Aseară vorbea ca un om normal, construia propozițiile mai clar decât înainte. Eu însă aveam o bănuială: bolnavul studia planul orașului, mă ruga să-i dau voie să iasă în stradă și, în general... Dar, ca să fiu scurt, am să vă spun doar că am dat dispoziție să fie pus de gardă în salonul lui cel mai bun infirmier al nostru. Totuși...

— Atunci, cum a fugit? Când? L-a văzut cineva?

Omul își umplu iar pipa.

— Dimineața, i-a șterpelit o gheată medicului de gardă. Nu uitați că bolnavul are un singur picior...

— Poate să aibă și trei, din partea mea... Aș vrea să înțeleg numai cum a putut să fugă din ospiciu!

— Credeți că eu înțeleg? Tot ce știu e că sora a constatat că-i lipsesc două prafuri de veronal, iar infirmierul de gardă a fost găsit dormind buștean. Mă mir și eu cum a putut să fugă. La noi domnește strictețea cea mai mare. Și apoi, e olog, n-are un ban, nici acte!

— Tânăr? Bătrân?

— Treizeci și patru de ani, fizic plăcut, aer de intelectual. Și-a luat numai cârjele, pentru că-i sunt indispensabile - v-am mai spus că are un singur picior. Stângul i-a fost amputat...

Tonul sec și impasibil al omului cu pipa îl contraria pe Sotnikov: un nebun fuge din ospiciu, n-a fost prins nici până acum, iar autoritățile rămân de o seninătate olimpiană, nu par a se grăbi de loc și au aerul că puțin le pasă... Alergarea neobosită a creionului pe hârtie îl mai liniștea însă puțin: va să zică, se face totuși ceva, se acționează. Au ei, desigur, sistemul lor de lucru - nu trebuie să-i înveți ce să facă.

Omul cu pipa se opri din scris și, proptindu-și de nas vârful creionului, întrebă:

— Și cârjele cum sunt, obișnuite?

— Obișnuite, evident, atâta doar că pe fiecare sunt prinse niște inițiale de argint: i le-a pus acum vreo opt ani o doamnă, o cunoștință de-a lui. Câteodată ea...

— Și care sunt inițialele acestea? vru să afle omul cu pipa.

— Vai, Doamne, dar e chiar atât de important? exclamă Sotnikov desfăcând brațele a nedumerire. Niște litere obișnuite, un „M” și un „Ș”, cam atât de mari...

Dar nu mai apucă să arate dimensiunea literelor, pentru că omul aruncă pipa pe birou, sări în picioare, apăsă butonul soneriei fixat pe tăblie și se apropie de Sotnikov.

— Un „M” și un „Ș”, un „M” și un „Ș”! Dar vă dați seama? Azi-dimineață a fost asasinată o femeie al cărei nume este Marta Șatunovskaia! Un „M” și un „Ș”! De toate mi-ați vorbit aici, tovarășe profesor, de știință, spital, de măsurile pe care le-ați luat, de miliție, veronal - un roman întreg! Dar ziare nu citiți? Auzi - un „M” și un „Ș”!... Tu ești Nasușev?

În ușă se ivise agentul cu barbișonul amuzant.

— Vii de acolo?

— Da. Nici o urmă. M-ai chemat?

— Există urme, Nasușev, există... Chiar aici! Poftim, întreabă-l pe profesor! Un „M” și un „Ș"! Trebuie telegrafiat. Neîntârziat!

Și omul cu pipa ieși glonț. Nasușev făcu stânga împrejur și-l urmă. Sotnikov rămase singur în imensul cabinet al șefului miliției judiciare. O lampă de birou cu abajur de hârtie, un divan, trei scaune, un fotoliu și, într-un colț, o armă de tip militar. Sotnikov se uita buimac la toate acestea. Nu pricepea absolut nimic. Evoca pentru a suta oară în minte imaginea Martei Șatunovskaia. O văzuse în mai multe rânduri în sala pentru vizite a ospiciului stând de vorbă cu Galkin: o femeie împlinită, frumoasă, cu ochi mari și albaștri, cu buza de sus umbrită de puf, cu zâmbet deschis, fermecător... Și iată că femeia aceea fusese ucisă. Miliția judiciară se și pusese în mișcare, acționa. Sotnikov se simți ușurat: tot ce era de datoria lui să facă, făcuse. Chiar dacă se va dovedi că Galkin e asasinul, el unul n-avea nici o vină.

Se lăsă să cadă în fotoliu.

O pendulă bătu jumătatea nu știu cărei ore. Sotnikov își scoase ceasul: arăta nouă fără douăzeci... „O ia înainte, gândi el, și îl vârî la loc în buzunarul vestei. Ori poate al lor rămâne în urmă”. Apoi, cu glas tare:

— Nu-i bine, nu-i bine de loc... Ei, Galkin, Galkin, mai bine așteptai să-ți provoc eu șocul de care aveai nevoie, în loc să ți-l provoci tu singur!

Se ridică, porni spre ușă, o deschise și adăugă din prag:

— Poftim! Uite câtă bătaie de cap îmi dai!

Aducându-și aminte că la zece trebuia să fie neapărat la Institutul creierului, trecu în camera de alături. Aici se afla un singur om, care scria la un birou. În schimb, încăperea următoare - o sală semicirculară - era plină de forfotă și de vuiet de glasuri: oameni în scurte de piele, mantale militare sau paltoane negre de postav se agitau de colo-colo. Un carnețel cu scoarțe albastre trecea din mână în mână. Nasușev își ciugulea barbișonul și striga în răstimpuri:

— Vezi că am avut dreptate?!... N-am spus eu?!... Ce știe Lapin! Folosește metode învechite!

— L-ați chemat pe administrator?

— Ce scrisori?

— Dar fotografia?

— Telegrama a și pornit pe rețea, tovarășe Toberg.

Sotnikov se îndreptă spre bărbatul pe care auzise că-l cheamă Toberg.

— Pot să plec? Mi se pare că ați uitat de mine...

— Nici n-aș îndrăzni să vă mai rețin, tovarășe profesor! Până mâine dimineață, punem mâna pe pacientul dumneavoastră.

— Hm... Credeți că... el a ucis-o... apucă să spună Sotnikov.

— Categoric! Interesant caz! Duceți-vă, tovarășe profesor, duceți-vă, mâine s-ar putea să vă deranjăm din nou. Nu vă supărați, e în interesul dumneavoastră. Dați-mi, vă rog, bonul de intrare. Petrov, ocupă-te dumneata!

În poartă, mai-mai să dea peste el un ipochimen prea dezghețat. Ipochimenul sări totuși la o parte, își ceru scuze politicos, apoi îl supuse acestui chestionar insinuant:

— Miliția judiciară... aici e, nu-i așa?

— La etaj, răspunse Sotnikov sec.

— Și... te ține mult acolo?

— Cât trebuie. Dar dumneata cine ești?

— Cineva de care dumnealor au mare nevoie, cetățene! rosti cu neașteptată emfază ipochimenul. Și dispăru în clădire.

Sotnikov făcu un pas și se opri. Nu-și putea lua gândul de la Galkin și de la femeia asasinată. Ia stai! În secția de femei o avea internată pe Irina Șatunovskaia... Maică-sa o vizitase pentru ultima oară joia trecută. „Peste câteva zile pot să-i fac domnișoarei formele de ieșire, își spuse Sotnikov, ferindu-se de viscol. Dar de ce-ar fi Galkin asasinul? Altcineva nu putea s-o omoare?”

Mai făcu trei pași și iar se opri.

„Și, în general, mă întreb dacă Galkin este în stare să omoare un om! medită el mai departe. Nu este chiar atât de nebun cum îl cred alții... Sau atunci, toți suntem nebuni!”

În tramvai, amețit de atâtea gânduri, profesorul hotărî să se lase păgubaș; se trezi rostind cu voce tare:

— Sunt obosit, asta-i...

Între timp, consoarta administratorului, instalată în stal, rândul cinci, flirta cu mustăciosul Ivan Pavlovici și se îndopa cu caramele „*Delicia*”. În arenă evoluau acrobați în ritmul valsului din „*Silvia*”. Au urmat clovni, iar după aceea cățeі albi dresați. Distracție puțină, plictiseală multă...

Pe străzi, zăpada se încrețea și se înnegrea. Viscolul se mai domolise. Administratorul bea ceai în bucătărie și citea ceva de Zoșcenko.

— Tu ești, Raecika?

— Eu, puișor. Dar tu, te-ai întors de mult?

— Adineaori. Cum a fost la circ?

— Dar la miliție ce au vrut?

— Îl caută pe un nebun olog. Cică el ar fi ucis-o.

— Și ce legătură ai tu cu asta?

— Mi-au arătat poza unui tip și m-au întrebat dacă nu l-am văzut pe aici. Și, în general, cine venea la ea. Au găsit nu știu ce urme. Mare harababură și acolo: unul zice că ologu-i asasinul, altul - că dacă-ți pui creierii la contribuție, îți dai seama că nu e cu putință, fiindcă n-a fost numai omorâtă, dar și prădată.

— Și?

— Și... l-au arestat pe portarul nostru.

— Pe portar?! Arestat? Dar asta-i curată nebunie! Să arestezi un om care are copilul grav bolnav... Ce-i cu ăștia, domnule?

— Ascultă, Raecika, asta nu-i treaba noastră. Stai jos și bea și tu un ceai, am niște marțipan. Leii ți-au plăcut?

Soții beau ceai, afară era lapoviță, pe lume toate se învălmășeau, mărețul se amesteca cu derizoriul și esențialul cu anodinul. Bătrânelul și roșcovanul profesor Sotnikov se decise să nu mai treacă pe la Institutul creierului: „Cu altă ocazie”, nu de institut îi ardea acum când...

Invalidul de la colț, ținând cu cotul cârjele lipite de trup, își închidea taraba. Sotnikov grăbi pasul și ceru țigări.

— Nu vedeți că închid?!

— Văd, dar totdeauna iau țigări de la dumneata. Te rog, dă-mi un pachet „*Neva*”. Și ține aici pentru două pachete, căci data trecută ți-am rămas dator.

Ologul nu ținea minte, ba chiar ar fi putut să jure că-l vede pentru prima oară pe cetățeanul ăsta, totuși luă banii.

— Am primit o marcă nouă „*Sapho*”. Vă interesează?

Fără să aștepte răspunsul, închise taraba, își potrivi bine cârjele la subțiori și începu să-și sufle nasul, tacticos și metodic. Sotnikov zâmbea în barbă:

— Țigările acestea am să i le dau lui Galkin, când îl vor găsi. Eu n-am ce face cu ele, că nu-s fumător. Ei, Galkin, Galkin!... Exclus s-o fi omorât tu, ai prea multă candoare în tine și n-am să îngădui să ți se facă o nedreptate, voi ști să te apăr. Nouă ani m-am chinuit să-ți repar creierul, nouă ani! Am

să mă duc la miliție și am să le spun: N-a omorât-o Galkin! Știu eu mai bine!

Capitolul 8
CAIETUL ALBASTRU

Prima filă a caietului pe care-l descoperise Nasușev în mormanul de rufe răvășite ale Martei Șatunovskaia și pe care Toberg și subalternii lui îl studiaseră meticulos (asociind tot ce scria acolo cu fugarul Galkin), purta o cifră scrisă clar și apăsat: 1916. Era, fără îndoială, anul când fuseseră făcute însemnările. Nici una nu avea notată ziua și luna, dar pentru că anumite cuvinte, cum ar fi „ploaie”, „plimbare” și „cald” se repetau foarte des, s-a presupus că trebuie să fi fost vorba de vara acelui an. Litera „O” nu avea forma normală de oval închis, ci semăna mai curând cu un „C” scris de-a-ndoaselea. Cuvintele, și așa de preferință scurte, erau frecvent abreviate, reduse numai la prima silabă, iar unele erau scrise invers, astfel că nu le puteai citi decât de la dreapta la stânga. Primele două pagini erau scrise cu cerneală roșie, una cu verde, dar cerneala neagră predomina; la sfârșit fusese folosit creionul.

Iată, cu aproximație, ce scria în caiet:

„Iar e o vreme imposibilă și iar mă simt rău, cu toate acestea - zor-nevoie, la Pavlovsk. Ea se topește după muzică, eu aș vrea pur și simplu să ne plimbăm. Eu n-am nici crucea Sf. Gheorghe, nici vreo medalie. La Pavlovsk... Mă rog, hai și la Pavlovsk. Ne-am dus împreună cu noul ei «prieten», un tip foarte fr. Mustăcioară șic, cultivat, dar zevzec. Era o zăpușeală cumplită, ca înainte de frt. Fiindcă știe că mi-e frică de frt, m-a așezat dinadins la fereastră și a deschis geamul. Ceilalți călători s-au plâns că trage, dar lutebmâz ei fermecător i-a silit tot pe ei să-și ceară scuze.

La Pavlovsk - ca de obicei: Ceaikovski, tragedianul de salon Saint-Saëns, mistica lui Rimski-Korsakov. Ne-am despărțit la Petea. Am rămas să dorm la el și am aflat cu ocazia aceasta că noul ei prieten se numește Zajoghin: un aventurier de cea mai joasă speță, o brută din «sotniile negre[11]». Petea susține că ăsta, noul, a jefuit cât a putut în timpul pogromurilor ovr. Și ce figură distinsă are totuși! Fața este oglinda strâmbă a sufletului.

Azi m-am fotografiat. Am fost la dr. - un neurolog. «Sunteți psihastenic».

Dar Petea de colo: canaps! Și a adăugat: «Las’ că vine ea, revoluția, să vezi tu în ce fabrică are să te ia». M-am plimbat un pic, am încercat să scriu - nu merge. Mi-a venit pensia. Mă chinuiește insom. Seara moțăi, dar noaptea nu pot să d.

Dimineața, plouă. De o săptămână n-am mai fost la doctor. Fotografia am s-o lipesc aici. O copie mi-a cerut-o Petea, alta i-am trimis-o lui Herșel. Și Ma mi-a cerut. I-am răspuns: «Ai s-o primești când am să mor, o dată cu jurnalul meu». O iubesc totuși, și câteodată sufăr. Gelozia este credința înșelată.

A plouat toată ziua. Ziua mea... A trecut dimineața pe la mine să-mi ureze la mulți ani. Mi-a făcut cadou un serviciu de birou splendid. Își amintea cum ne-am cunoscut: noaptea de revelion, telefonul meu. Mai țin și azi minte numărul. Vreau să notez totul. Romantism putred, dezgustător. Obosesc după ze. pagini, hârtia e zgrunțuroasă și asta mă enervează la culme.

De două luni n-am mai scris. Zile neobișnuit de calde. O bate - ea mi s-a plâns. Irina e un copil cu sufletul mutilat. Merge pe șapte ani. Mi-a spus că Ma o bate. Oare nu suntem noi gunoiul de care vorbește Petea? S-a lăsat de universitate, a renunțat la tot. Vorbește de nu știu ce bolșevici.

Ma s-a făcut bine. Nici moartea nu-i poate face nimic. Și totuși are să-i facă cineva de petrecanie odată, sunt sigur. Vreun nemernic, dacă nu cumva chiar eu. Și pe mormânt i-aș pune, în chip de monument, un telefon. Plictiseală. Sunt într-o dispoziție foarte schimbătoare. O jumătate de oră mi-e bine, un ceas mi-e silă de toate, cinci minute mă îmbăt cu mii și mii de speranțe. Am impresia că pot orice, dar cum mă apuc - obosesc. Aștept mereu să se întâmple nu știu ce, nu mai scriu de loc. Dorm puțin. Am insom.

Grevă în oraș. Petea susține că monarhia e în agonie. O fi, că el știe mai bine. În ceea ce mă privește, e cazul să mă gândesc la a mea. Dimineață am avut o criză - am căzut pe Ligovka. M-am rănit la cap. Mă tem să merg la dr. A venit el la mine. «Cine au fost părinții, bunicii dumitale? De ce boli au suferit?» Cărturari, farisei. Totul e deșertăciune. Pe Ma o pierd - s-a și îndepărtat de mine. Zajoghin o torturează - nu-i decât un pește ordinar.

Stau în pat. Petea a intrat în nu știu ce partid. Există bolș. și menș. Eu nu înțeleg nimic din ce se petrece și asta-i rău. Ca să trăiești și să muncești, trebuie să înțelegi.

Are să scrie o dată, cineva, un ultim roman despre oropsiții vieții, și cu asta va pune punct subiectului, ca să se scrie pe urmă despre un om fericit, nou, căruia îi merge din plin. Ideea îmi aparține. Adică nu chiar. În orice caz, îmi vine tot mai des în min."

Pe ultima filă era zmângălit de nenumărate ori, în toate direcțiile, un singur cuvânt: Galka[12]. Jos, un desen înfățișa un moș cu barbă, sub care scria: *Dumnezeu*. Pe coperta caietului era lipită o pastilă purtând un număr: 90.

Capitolul 9
LA CONACUL GENERALULUI

Când plantonul se dusese după lemne, ologul deschisese ochii, răsuflase adânc, ușurat, și întinsese mâna după cârje. Dar înainte de a părăsi camera, se îndreptă țopăind spre masă, înșfăcă un covrig și-l vârî în buzunar, apoi termină ceaiul din pahar. Abia după aceea își potrivi bine cârjele la subțiori.

Ușa se închidea și se deschidea scârțâind ca mișcată de o mână nevăzută. Ologul zărea spinarea plantonului care se îndepărta, liniile troienite, fumul de pe acoperișurile caselor. Când silueta întunecată dispăru îndărătul unui gard scund, trecu pragul și, mânuind repede cârjele, o luă la dreapta, spre șosea.

Ajuns în fața unui magazin alimentar deasupra căruia se bălăbănea scheletul unui felinar, întoarse capul și privi în urmă: un bărbat tocmai intra în pichet, târând după el o umbră deșirată. Iar dinspre gard venea, cu nu știu ce în brațe, plantonul.

Ologul zâmbi. „Nu mă mai prinde”, își spuse el. Apoi, cu glas tare: „Ei, acum am să hoinăresc și eu!”

Dar după nici treizeci de pași, fu nevoit să se oprească: i se făcuse rău deodată, vechea durere de la cap și din spate îl împungea din nou. Cârjele zgâriară gheața și căzură într-un nămete. Ologul, care fără cârje nu mai era bun de nimic, făcu un salt, încercând să le prindă din zbor, dar fierul roșu al unui junghi i se înfipse în ceafă și-l săgetă din creștet până-n tălpi, îndreptându-i nefiresc spinarea și trăgându-l înapoi. Mai făcu un salt, apoi, cu un țipăt, desfăcu brațele și se prăbuși în zăpadă, pe o coastă. Rămase acolo zvârcolindu-se, izbindu-se cu capul de o cârjă și mișcându-și gheata convulsiv, ca soldatul când își pocnește călcâiele ca să ia poziția de drepți.

Îl trezi mușcătura gerului și larmă de voci. Întredeschise ochii și văzu un unic grup care se foia pe lângă nămete, părând a se ciorovăi. Coborî pleoapele și se zgribuli. Nu mai voia să știe de nimic, nici măcar să gândească.

— Ăsta îngheață, bă, pe crucea mea! auzi el un glas ascuțit de puști. De ce o fi zăcând aici?

— Și mai e și olog, remarcă o altă voce, care aparținea cu siguranță tot unui băiețaș. I-o fi tăiat trinu’ un picior.

— Da’ dacă i-a făcut careva felul?

Glasurile țopăiau în jurul ologului ca niște vrăbiuțe. „Copii” își spuse el și, deschizând ochii pe jumătate, văzu o sanie, un sac și o droaie de picioare încălțate cu cizme și pâslari.

— Nu-i sânge nicăieri. E beat-mort.

— Ăsta îngheață, zău dacă nu îngheață!

— Ce să înghețe, mă! Ăsta-i ger?

— S-a trezit! Mișcă!

— Ia uite, mă, are pe cârje niște litere!

— De argint, bă!

— Le ușchim, ai?

Șase băiețași, cu șepci și cu caschete, se vânzoleau în jurul ologului. Unul dintre ei, mai mic de statură, dar îndesat, se uită cu atenție la omul întins în zăpadă și exclamă speriat:

— Se uită, fraților, se uită! De ce zaci aici, nene?

— Ajutați-mă să mă ridic, copii, se rugă de ei ologul. Voi cine sunteți?

— Da’ matale de unde-ai picat? Cum te cheamă?

— Eu, dragii mei, nu-s de nicăieri, dar de chemat mă cheamă Alexandr.

Se gândi o clipă și adăugă:

— Știu să cânt la balalaică.

— Nu zău! Iepure are balalaică. Ai să ne cânți?

— Sigur. Da’ voi unde stați?

— La conacul generalului, la doi kilometri de aici. Da’ nu ești cumva pilit?

Ologul zâmbi.

— Sunt doar un pic amețit, dar ce-are a face? Știu o groază de scamatorii! De-ați ști, băieți, ce de scamatorii pot eu să fac! Nici nu mai țin minte câte!

— Zău, nu minți? făcu puștiul care observase că ologul are ochii deschiși. Vezi, nene, să nu faci mișto de noi!

Băiețașii se strânseră mai la o parte, ținură sfat, după aceea desemnară un delegat care să ducă tratative cu ologul.

— Uite ce e, îi zise delegatul, dacă vrei, poți să vii cu noi. Da’ nu cumva ești vreun inspector?

— Nu, nu-s inspector, îl asigură ologul. Sunt cupletist și aș veni cu dragă inimă. Numai că...

Copiii se chinciră lângă olog.

— Numai că ce? A, știm... Vrei să te ducem cu sania, nu-i așa?

Ologul dădu din cap.

— În sanie cu el, băieți! Tot trebuie să cărăm fieru’.

Și cât ai clipi, îl instalară comod în sanie, cu spatele rezemat de sacul cu fier vechi. Ologul se așeză pe piciorul îndoit, se rezemă de sac și, întinzându-se cu voluptate, închise ochii. Doi băieți trăgeau de frânghie, alți doi mergeau de o parte și de alta a saniei, iar ceilalți doi veneau în urmă, oprindu-se din când în când ca să se uite înapoi. Nu întâlniră pe nimeni. Dinspre gară au izbucnit la un moment dat fluierături și larmă de glasuri. Băieții iuțiră pasul. Cei doi care alergau pe flancuri se uitau în direcția stației, schimbau cu ceilalți replici monosilabice și-i înlocuiau din mers pe cei ce trăgeau sania.

— Iar fugăresc vreun zulitor, strigă băiatul care alerga în stânga. Mi-e să nu-l găbjească pe Baban!

— Baban e-n altă parte, îl liniști colegul său din dreapta. Dumneata stai bine? se adresă el ologului.

Dar acesta se și cufundase în lumea viselor și nu auzea nici fluierăturile, nici strigătele și nici întrebarea puștiului. Cârjele săltau la hopuri și de câteva ori chiar au căzut în zăpadă, însă de fiecare dată băieții s-au oprit și le-au pus la loc, de-a curmezișul saniei.

După ce alergară așa cam un sfert de ceas, ajunseră într-un loc unde drumul cotea și se termina într-un șanț. Băieții ridicară sania, o trecură ușurel peste șanț și-și continuară cursa, de astă dată în plin câmp. Ologul se deșteptă și tuși. Copiii se opriră.

— Ascultați, băieți, rosti necunoscutul, să nu spuneți la nimeni că m-ați găsit și m-ați luat la voi. Dar absolut la nimeni! Sunt urmărit, ați înțeles?

— Și noi suntem urmăriți, glăsui cu voce groasă năpârstocul și smuci de funie. Da’ cu matale ce-i, ai curățat pe careva?

Ologul însă nu se arătă dispus să-l lămurească. Puștii își văzură de drum și e îndoielnic să fi auzit acest răspuns întârziat:

— Pare-se că n-am chiar mutră de asasin...

Se însenină. Luna strălucea pe cer ca un nasture de sidef. Firele de telegraf țiuiau monoton și jalnic în același registru acut al portativului. Ologul avea impresia că trecuse o veșnicie din clipa când fusese trezit în vagon. De altfel și drumul era mult mai lung: străbătuseră nu doi kilometri, cât îi spuseseră băieții, ci vreo patru, și totuși nu se zărea nicăieri vreo casă. Ologul se chircea, pardesiul nu-i ținea de cald, mâinile i se învinețiseră și numai ochii îi licăreau ca două stele.

Trecură de cabina unui acar, suiră, patinând, rambleul foarte înclinat al terasamentului, traversară linia ferată, apoi ținând cârjele și sacul ca să nu cadă, se lăsară să lunece la vale pe ghețușul pantei opuse și se îndepărtară în pas alergător spre pădurea al cărei zid întunecat se deslușea la mică depărtare. După numai zece minute, sania luneca pe drumeagul din pădure. Băieții fumau. Îi oferiră și ologului țigări.

— Ia, nene. Avem spiciale!

În beznă, când scăpărau, când se stingeau șase puncte aurii, dănțuitoare - tutunul ud ardea prost și se făcea cocoloașe. Apoi sclipi și un al șaptelea punct auriu. Puștii scuipau, dându-și aere și lăudându-și „spicialele”.

Tăcerea gravă a pădurii, o liniște vâscoasă, de rășini împietrite, tulburată când și când de mici trosnituri și foșnete, picura lin de sus. Omătul, săltat de vânt, se spulbera în cetină și presăra cu luminițe albastre trunchiurile și acele brazilor. „Ca de Crăciun”, gândi ologul, sorbind prin toți porii pacea aceea adâncă și simțind cum se îndepărtează tot mai mult de o lume care-l făcuse să sufere atâta.

— Iaca acuși sosim, nene, acuși, spune un puști. Uite, vezi? Acolo-i cimitirul, pricepi? Morți, pricepi?

Ologul privi în direcția spre care arăta puștiul cu mâna. Într-adevăr, prin jariște se zăreau cruci purtând cușme albastre de zăpadă. Îngrămădindu-se și înghesuindu-se, crucile se îmbulzeau spre o capelă, dar cum treceau de ea, se despărțeau în pâlcuri răzlețe. Ceva mai la o parte de cimitir, lângă un mesteacăn, se înălța o cruce neagră solitară, cu o cunună de metal pe umeri.

— Cum, aici în cimitir locuiți?!

Băieții izbucniră în râs.

— Nu într-acolo trebuie să te uiți, nene!

Puștiul, care înota într-o mantă prea lungă, se așeză pe vine:

— Uite colo, vezi o clădire?

— Văd niște ruine, nu... ba da, văd într-adevăr o casă.

— Ei, acolo stăm noi. Înainte eram mai mulți - o comună întreagă, au fost și fete, da' le-a gonit un inspector de la tutelara!

— Comună? rosti rar ologul. Ce vrei să spui? De unde știți voi de comună?

— Mare lucru! Ba aveam și o cooperativă a noastră, adăugă un băiat mai răsărit, cu cojoc și pâslari. Uite, fierul ăsta, unde zici 'mneata că-l ducem?

Ologul nu pricepea. Se străduia să-și aducă aminte sensul acelor cuvinte despre care citise sau auzise ceva parcă de mult de tot. Se uită cu luare-aminte la copii și, când sania se opri în fața scheletului unei clădiri cu două etaje și doi băieți aburcară sacul și-l lăsară să cadă înăuntru, printr-o fereastră, îi întrebă iar:

— Sunteți de la orfelinat?

— Suntem de peste tot. Hai, dă-te jos. Poți să intri pe fereastră? Nu? Măi Iepure, tu treci acolo și ține-l de ciot, că eu îl salt de țurloi.

— Ei, invalid de gradul doi, vai de capul tău! Pensie îți dă barem?

Înăuntru puțea a gunoaie, igrasie și cărămidă mucegăită. Sub picioare scrâșnea sticla spartă, peste tot te loveai de grinzi smulse de la locul lor. Ologul mânuia de zor cârjele ca să nu rămână în urmă. Hârșâi un chibrit și băieții aprinseră un felinar; acum se vedea mult mai bine. Ologul putu să-și studieze noii prieteni. Îl izbi mai întâi slăbiciunea lor, paloarea fețelor, ușor de observat cu tot stratul de murdărie care se prelinsese pe pomeți și pe bărbii; băiatul care ducea felinarul avea degetele de la ambele mâini bandajate cu cârpe murdare. Urcară la etaj pe o scară lată de piatră, fără balustradă, străbătură un coridor îngust unde mirosea de te trăsnea, apoi coborâră pe o altă scară, de lemn, răsucită în spirală, și reveniră la parter.

— Agață-ți, nene, cârjele și șezi colea, îl pofti purtătorul felinarului. Mișto ogeac, ai?

Ologul atârnă cârjele de un capăt de grindă metalică ce ieșea ca o limbă din zidărie, se așeză pe un morman de cărămizi și privi în jur. Deși tulbure, lumina felinarului, așezat acum pe masă, făcea să scânteieze crinii de aur ai tapetului: de-a lungul pereților se înșirau bănci de lemn, ca acelea din grădini, o sobiță de fier, aciuită într-un colț, își trimitea burlanul lung și întortocheat de-a curmezișul întregului tavan, până la orificiul de ventilație, pe unde ieșea afară. Geamuri, ferestrele nu prea aveau. Cu toate acestea, în ciuda paraginii și a dezolării, te simțeai destul de bine în încăperea asta, iar mirosul vag de blană de oaie și încă un altul, mai pătrunzător, dar greu de

identificat, dădeau căldură și intimitate ambianței, făcându-te să te simți „ca acasă”. În alt colț spânzura de un cui o balalaică cu funduliță roșie la gât.

— Cum, aici locuiți? se miră ologul. De ce? Nu pricep! Unde-s părinții voștri? Voi n-aveți părinți?

Vorbele lui avură darul de a înveseli ceata.

— Avem și părinți, ha, ha! Da’ nu-i nici o scofală! La fel de bogați ca matale și ca noi... Uite, știi ceva? Dacă vrei, te facem babacul nostru. Treabă ușoară: faci focul, lemne ai, că-s destule cruci în cimitir, iar când om da câte-o gaură, ai să stai să ții tira. Cât despre haleală, las’ pe noi!

— Este haleală, este! A-ntâia! Acuși pornesc mărfarele cu grăunțe, p-ormă cirezile. Umflam o vițică și... se apucă să-i explice un puști cu fața cât pumnul și roșie ca un măr copt, dar se întrerupse, lovit de o idee: Da’ matale nici nu ne cunoști măcar! Mie-mi zice Filka!

— Iar mie Iepure! strigă alt glas și - zup! - dintr-un colț țâșni o fărâmă de om sfrijit, înotând într-o manta și în niște cizmoaie cât toate zilele, dintre care una era neagră, iar cealaltă roșcată.

Veni rândul unui băiețel, tot firav, dar delicat și foarte drăgălaș, cu ochi luminoși. Se apropie de olog:

— Am onoarea să mă prezint: eu sunt Generalul! În camera asta era odată biroul lui taică-meu - toată lumea îi spunea tatii „excelență”.

— Serios? se îndoi ologul. Și unde-i tatăl tău acum?

Avu o ezitare, apoi repetă:

— Unde-i papá?

— Papá? Cine știe! A fugit cu mama, cică în America.

Și Generalul făcu un gest care voia să sugereze depărtarea.

— Și ce bine o duceam înainte! Mâncăm în fiecare zi! Aveam și *Fräulein*! Zicea „bitte”, și mai zicea „Zimmer”!

— Iar eu îs Piuliță! chițăi careva într-un ungher.

Ologul își încorda privirea: desluși lângă fereastră o siluetă înfofolită într-o bundiță, care tria o grămadă de fiare ruginite - lacăte, chei, șaibe, cuie - scurse din sacul răsturnat.

— Eu n-am părinți, adăugă piciul. Îs picat direct din cer, fără corespondență!

— Ghebe! Pe numele de familie, Gusev, se recomandă alt pici, cu nasul în vânt, tot murdar și zdrențăros și el. Îmi pare bine de cunoștință. Am șters-o astă-primăvară de la internat.

— Da’ dumitale cum îți zice? îl întreabă pe olog un băiețel cocoșat, iscodindu-l printre gene; se așezase jos și cotrobăia într-un maldăr de cârpe. Nu ești om rău, ai, ce zici? Mie îmi zice Galka și-s administrator peste ce vezi aicea.

— Galka? exclamă ologul, săltându-se într-un cot. Galka? repetă el, mai tare, și începu să tremure din tot corpul. Galka? țipă de-a binelea, sărind în sus pe unicul picior și ținându-se de perete. Cum... tu ești Galka?

Apoi se prăbuși pe mormanul de zdrențe.

— Lăsați-mă să stau așa, drăguților, îngăimă el, să mă odihnesc puțin... și pe urmă am să vă cânt din balalaică...

Închise ochii, părând că a adormit pe loc.

Copiii se traseră mai la o parte, tăcuți și cam speriați, și se apucară de treburile lor. Iepure înșfacă un lemn și făcu din el surcele, care umplură încăperea de o aromă plăcută, apoi, ajutat de General, aprinse focul în sobiță. Piuliță continua să trieze fierăria cu un aer foarte concentrat, cântărind în palmă bucățile de metal și căznindu-se să râcâie rugina cu unghiile lui murdare. Ghebe își despăduchea cămașa albastră, care cine știe de când nu mai văzuse apa și săpunul. Galka scotocea înainte prin mormanul de petice. Ziceai că au și uitat de olog, de parcă nici n-ar fi fost acolo. Acesta zăcea la locul lui; dar din când în când deschidea ochii și își înghițea lacrimile sărate care se prelingeau într-una pe fața-i chinuită.

Încăperea era luminată de flăcăruia pâlpâitoare a unei feștile bisericești, de ceară, care, înfiptă într-un suport negru, se topea și se lăbărța în felinarul acela mare de pe masă, un fanar cum au cei de la calea ferată. Cârjele ologului, atârnate de grindă, se legănau. Rafalele de vânt nimerite prin fereastră strânseseră pe pervaz o grămăjoară de zăpadă care lucea spectral și părea presărată cu firicele de naftalină. Pe sub dușumele colcăiau armii de șobolani.

Galka își puse în sfârșit peticele în sac, ieși și se întoarse cărând un ceaun cât toate zilele, plin cu apă, varsă în el crupe dintr-o pungă și-l săltă pe ochiurile sobiței.

— Ce-o fi cu Babanu de-ntârzie... se impacientă Iepure.

— Azi nu vine, anunță Galka. E dus la tușica de la Pomeranie.

Apoi trase cu coada ochiului spre olog și adăugă în șoaptă:

— Cine dracu’ o mai fi și ăsta? Știi ce mă gândesc? Te pomenești că-i vreun copoi și se duce mâine să ne toarne la comitetu’ executiv...

— Ne-a promis că ne cântă la balalaică, făcu visător Filka.

Nici unul dintre ei nu observă că ologul, proptindu-se cu vârful ghetei de marginea pragului, se așezase de-a bușilea, apoi, aruncându-și cu putere corpul îndărăt, se ridicase dintr-o mișcare. Rămase locului o clipă, legănându-se într-un picior, și, dintr-un salt, nimeri tocmai în mijlocul cercului de copii, care tresăriră speriați. Ținându-și echilibrul cu brațele întinse în lături, ologul se lăsă pe o saltea veche.

— Să nu vă temeți de mine, dragii mei. N-am să mă duc nicăieri și aflați că nu sunt copoi. Și acum, să vă cânt la balalaică. Adineauri ședeam acolo și mă întrebam dacă am făcut bine sau nu că am venit la voi.

— Și ai găsit răspunsul? Că ai zăcut destul! vru să afle Galka.

— Da, Galka, l-am găsit! Dar mai întâi am să vă rog ceva: spuneți-mi Galkin. Ăsta-i numele meu de familie, înțelegeți?

— Care va să zică, eu Galka, ’mneata Galkin! exclamă cocoșatul. Și d-aia trebuie să pici grămadă?

— Uite, vezi tu... eu uitasem cum mă cheamă, uitasem de tot, știi? Iar tu mi-ai adus aminte. De azi-dimineață îmi ieșise pur și simplu din minte numele meu, dar când mi-ai spus cum te cheamă, m-a luat brusc cu fierbințeală și am picat jos. Nimic nu mai țineam minte, dragii mei, absolut nimic. Acum însă am să-mi amintesc. Pe legea mea că am să-mi amintesc! Numai să-mi vin puțin în fire.

— Da’ ce-i cu mata, ai crize? îl întrebă Generalul, amestecând cu lingura în ceaun.

— E adevărat, am, din când în când, dar să știți că adineauri m-am lăsat să cad dinadins, ca să-mi adun gândurile. Iar acum mi-e foarte bine. Am să vă spun eu povestea mea, mai târziu, să știți că e tare interesantă.

— Da’ cântece vesele știi?

— Știu și cântece vesele, și povești cu gândăcei, și întâmplări din război.

„Acum mă întreabă ce-i cu piciorul...” își zise în sinea lui, dar băieților nu le ardea de asta: își făceau unul altuia cu ochiul și tot felul de semne și schimonoseli caraghioase. Piuliță își lăsă treaba, se repezi la ceaun, ridică capacul și-i vesti pe toți:

— E gata, fraților! Galka, adă lingurile!

Aveau șapte linguri, dintre care una găurită. Pe aceea și-o alese Iepure. Unul câte unul vârau lingurile în fiertură, iar Iepure, când îi venea rândul, o scotea repede pe a lui din fiertură, astupând gaura cu degetul. Fiertura era fierbinte și, în timp ce mânca, Iepure schimba degetele, de parcă ar fi cântat la flaut.

Galkin înghițea cu lăcomie, frigându-se. De câteva ori se înfipsese peste rând, dar băieții nu ziseră nimic, mulțumindu-se să schimbe priviri între ei... Când fiertura scăzuse la jumătate, Generalul bătu cu lingura în muchea de tuci a ceaunului și strigă:

— M-am săturat!

Ca la o comandă, Filka, apoi și ceilalți, lăsară lingurile jos.

Numai Galka, luându-se parcă la întrecere cu ologul, tot scotea cu lingura păsatul pe jumătate crud și, cu gura încă plină, mai trăgea afară o porție.

— Uf, acu' parcă simt și eu că am mâncat! făcu în sfârșit micul pofticios, ștergându-și lingura de pantaloni. Mănâncă fără grabă, să-ți tihnească. Baban nu vine azi.

Galkin răzuia pe fundul ceaunului cârlionții cafenii de fiertură arsă și surâdea plin de recunoștință, cu mâna la inimă.

— Vă mulțumesc, dragii mei, de când sunt n-am văzut oameni atât de generoși și buni la suflet ca voi. Sunt tare, tare mișcat și vă mulțumesc din suflet. Vă mulțumesc în numele întregii omeniri!

— Fleacuri, i-o tăie scurt Generalul, care se apucase să-și scoată cizmele. Dacă mai stai la noi, ai să vezi că-ți dăm și votcă. Trai ca la noi, mai rar!

— Și acu', că ne cunoaștem, ia cântă-ne ceva, îl invită Galka scoțând balalaica din cui. Ne-ai promis, ții minte?

Galkin luă balalaica, mătură scurt strunele cu vârful degetelor și rămase o clipă pe gânduri.

— N-am mai cântat de mult, băieți, așa că să n-aveți pretenții și să nu vă supărați. Ei, dacă ați fi avut un pian, la pian eram maestru!

— La tata acasă avem și pian, interveni Generalul, Da' ia lasă mofturile și zi-ne ceva! Pe-urmă o să cânte și Iepure - cum știe el, ca la mandolină. Hai, tovarășe Galkin, zi-i!

Galkin ciupi strunele, își plecă urechea spre balalaică, o acordă răsucind un pic cuiele de lemn, apoi, ridicând brusc capul, lovi tuspatru corzile, și din ele țâșni un chicotit sec; degetele prinseră să alerge pe gâtul instrumentului, și corzile răspunseră cu o hărmălaie zglobie de copii. Struna mărginașă zumzăia ca muștele toamna, vecina ei îi ținea isonul cu glas de bărzăun, iar celelalte două ropoteau pe întrecute ca o ploicică măruntă și repede. Galkin cânta ce-și mai aducea aminte din copilărie - „Lună plină", „Mesteacănul" și „Kamarinskaia", și aci strângea balalaica la piept, aci se prefăcea că vrea s-o arunce, sau administra bobârnace cadențate răbdătorului ei trup de lemn. Băiețașii jucau pe loc, pocneau din degete, dar

la „Kamarinskaia”, ațâțați de ritmul îndrăcit, Filka și Ghebe își făcură unul altuia cu ochiul și, vârând două degete în gură, prinseră a șuiera voinicește. Numaidecât Iepure sări în mijlocul cercului, plesni din palme și - țin-te joc! Iar Generalul și cu Galka cântau în falset cupletele:

Bădiță din Kamarino, hoțoman mai ești!
De ce pe-a mea cocoană n-o mai slugărești?
Trandy-brandy, iți-pisi, was ist das!
Sunt atât de înamorată, c-am uitat să cumpăr cvas.

Piuliță se trânti pe spate cu zgaibele în sus și se apuca să zbiere:

Aoleu, sunt în pom!
Dați-mi un bocanc de rom!
Tată, mamă, v-am lăsat!
Mă împușc cu un cârnat!

— Arde-i, Galkin, niște ceastuști[13]! strigă Piuliță. Boala mea ceastuștile! Și fără să aștepte acompaniamentul, căscă o gură cât o șură și slobozi prima strofă:

Era un popă-n sat' amice.
Cu nouăzeci și trei burice!

Dar întâlni privirea dojenitoare a lui Galkin și, fâstâcit, bâigui la repezeală restul ceastuștii și amuți.

— Eu zic că nu se cuvine, spuse Galkin. Nu-i frumos. Și nu atât că nu-i frumos, dar e pur și simplu o nerozie, înțelegeți?

— Ce, îi aperi pe popi? sări Generalul.

— Ăsta ține cu vechiul regim, spuse fără răutate Filka.

— Eu zic să-i facem vânt, fu de părere Iepure. Întinde-o de-aici, șontorogule! Auzi, să nu-i placă ale mai grozave ceastuști, pentru care am ciupit în gară, de la un „tilictual”, trei rublișoare! Ba și le-a mai și notat într-o cărțulie și mi-a făcut cinste cu o turtă!

— Iar el de colo cică nu se cuvine! Ian ascultă: acte ai?

Galkin nu răspunse. Tăcea și lăsase jos balalaica. Generalul se apropie de fereastră.

— Se topește, anunță el. A început să picure. Ce te-a apucat? se stropși la Galkin, care, fără veste, se târâse până la el și-i îmbrățișa picioarele. Ce-ai, bă, nenorocitule? Dă-mi drumul! De ce bocești?

— M-au năpăstuit, dragii mei, m-au năpăstuit... Nu, nu voi, o, nu! Oamenii! O iubesc, vai, cât o iubesc, dar n-am s-o mai văd niciodată...

— Pe cine iubești? făcu buimăcit Generalul.

— Pe ea, puișor, pe ea! O îngroapă fără mine, înțelegi tu?! N-am s-o văd nici la cimitir! Nu plec de la voi, nu plec nicăieri! N-am unde să mă duc. Am rămas singur pe lume, singur de tot...

— Ce-i cu ăsta, fraților, ce tot îndrugă? zise Filka tulburat. Ascultă, Galkin, de ce plângi? Cine zici că ți-a murit?

Dar Galkin se ridică într-o rână și, cutremurat de plâns, articulă cu greutate:

— Oricum, tot n-ați înțelege! Ce bine că nu puteți înțelege!...

Capitolul 10
NOAPTEA DE 19 SPRE 20 FEBRUARIE

Șuieratul trenurilor care treceau în goană pe sub poalele pădurii ținea loc de ceas actualilor locatari ai casei generalului. Când Galkin se trezi și ceru apă, huruitul unui tren tocmai străbătea câmpul, cimitirul și zidurile clădirii ruinate.

— Trece ăl de douășpe și zece, stabili cu precizie Iepure.

Băieții îl înveliseră pe Galkin cu un covor imens, țesut cu tigri și cu urși, îi vârâseră sub cap ceva ce semăna cu o pernă, și-i puseseră la îndemână o cutie de conserve plină cu apă, după care se întinseseră și ei pe așternuturile lor. Generalul se culcase pe o bancă. Șobolanii mișunau și forfoteau peste tot.

Dar să-l lăsăm pe Galkin să doarmă: are atâta nevoie de un somn bun, odihnitor! Doarmă-n pace și noii lui prieteni, pe care întâmplarea i-a scos în calea lui. Doarmă-n tihnă și pace toți oamenii de treabă de pe pământ!

Să-i lăsăm un pic pe locatarii casei generalului și să vedem ce s-a mai întâmplat la Leningrad[14]. Să pornim de la gară pe bulevardul Nevski, s-o luăm prin dreptul cinematografelor care-și sting rând pe rând luminile reclamelor și, strecurându-ne printre pietoni și printre feluritele vehicule, să ne continuăm drumul spre Moika, unde își are sediul miliția judiciară.

Există la Leningrad clădiri care nu se cufundă în somn nici noaptea. În palatul de granit de pe strada Herzen, femei sleite de oboseală scurtează distanța dintre dumneata și prietenul dumitale bolnav: „470-26? Vorbiți vă rog, aveți legătura!” „167-24? Ocupat telefonul!” „604-04? Sunteți la aparat?” - „Da, da, vă ascult!” - Sau „604-04 a scos receptorul din furcă, sau e un deranjament pe linie!”

Nu doarme nici uzina de apă. Pompele ridică apa, care apoi se prăvălește și curge pe arterele minunatului oraș - unul dintre cele mai extraordinare de pe glob. Vuiesc cazanele de abur și robinetele de oțel ale turbinelor: poți să te scoli și la orele două din noapte, să răsucești întrerupătorul de deasupra

capului și, în globul de sticlă din tavan, se va aprinde o lumină mată. Poftim! Poți să scrii o scrisoare, să citești poezii...

Vuiesc și cântă pe tot întinsul țării firele de telegraf, prin care zboară de la un capăt la altul cuvântul uman, rațional. Nici cei de la telegraf nu dorm: mesajul tău pornește în lunga-i călătorie, până la Novgorod, unde se va opri exact la adresa de pe strada Lenin - dar vezi: nu-i deranja fără rost pe cei de la telegraf și nici prietenii nu ți-i tulbura cu vești premature!

Treji sunt și bărbații cu căști de aramă - cei ce se luptă cu focul, treji stau și cei de la miliția judiciară: de douăzeci și patru de ore nu mai știe Toberg ce-i odihna; trage tutun tare, englezesc, ca să-și alunge somnul, Nasușev, ai cărui ochi ageri sunt deprinși să scruteze oameni și lucruri; veghează plutonul de milițieni care sunt de serviciu în noaptea aceea; ticăie, mereu cu zece minute în urmă, pendula ieșită încă din atelierele bătrânei firme Winter.

— Ar fi trebuit totuși să ascundem câțiva agenți în apartamentul femeii asasinate, mormăi Nasușev, ciugulindu-și barbișonul. Sunt cazuri în care asasinul se întoarce la locul crimei - sub bine cunoscuta atracție a victimei, și mai e și un fel de fanfaronadă inconștientă - să-ți faci apariția fără veste într-un cerc de necunoscuți și să-i sfidezi: poftim, eu sunt asasinul și voi habar n-aveați! Da, da, categoric trebuia să lăsăm pe cineva acolo!

— Las', Nasușev, că-l prindem noi și așa, îl asigură Toberg încercând zadarnic să prindă o molie care-l agasa. Ia adu-mi analiza dactiloscopică. Zici că amprentele coincid?

Și ce somn le e la amândoi! Dar n-au încotro, trebuie să stea aici și să aștepte ca telegraful să le aducă vești. Și telegraful vestește: „Nu-i... nu-i... n-a fost... căutăm... nimic... s-au luat măsuri... nu-i... nimic...”. Pe la unu noaptea, Toberg smulse din mâna ofițerului de serviciu o depeșă sosită din Liuban:

„Reținut în tren călător fără bilet și fără acte virgulă olog cârje virgulă vorbește și se poartă ciudat virgulă declară că-l cheamă Zajoghin stop din neglijența plantonului virgulă a fugit virgulă lăsând un carnet de însemnări stop expediem dimineața carnetul curier special stop luat toate măsurile pentru prinderea lui stop Liuban 19 februarie ora 24 fără 20 minute expediat Ivanov recepționat Șarov.”

Toberg înjură cu sete, Nasușev începu să se plimbe nervos prin cameră.

— Bine, Nasușev, dar urmele, ce facem cu urmele?! Ascultă ce-ți spun: ăsta a omorât-o, nebunul, iar chestia cu prosopul e apă de ploaie. Nebun-

nebun, dar are cap. Acum caută-l prin Liuban și împrejurimi, oprește toate trenurile, în timp ce dumnealui se plimbă în cârje și puțin îi pasă!

— Ciudat, foarte ciudat, făcu Nasușev. Dar am citit cu atenție caietul acela. Scrie acolo, țin minte, despre unul Zajoghin și știu că la noi este înregistrat un Zajoghin, din Kiev. Și urmele care se potrivesc perfect... De asta ce zici?

— Zic că mai întâi să punem mâna pe nebun și pe urmă vedem noi. Dar tu dă-i înainte, îmi place să te ascult, mai ales că în timp ce vorbești, îmi vine întotdeauna... aia, cum îi zici tu... revelația!

— Așadar, afurisitul ăsta de nebun fuge de colo-colo și o lume întreagă îl caută. Slavka n-a adulmecat nimic și l-am trimis pe Trefla. Jigodia de Trefla ne-a dus până la gară și nu zici că s-a așezat și a început să dea din coadă?! Iar acum… N-au fost destul de atenți, n-au luat măsuri, naiba să-i ia! Și când te gândești că ăla numai că nu s-a rugat de ei să-l aresteze...

— Dar Zajoghin? strecură cu maliție Toberg, întinzând iar mâna după molie. Cu el cum rămâne?

— Zajoghin? După câte suntem informați, ăsta avea două picioare. Da, aici e aici...

— Aici ne lovim de un zid, Nasușev. Un zid de piatră.

— Iată datele de care dispunem până acum, reluă Nasușev oftând. Urmele de pe prosop; profesorul identifică scrisul pacientului său; din apartament n-a dispărut nimic. Dar a mai intervenit și blestematul ăsta de Zajoghin și acum avem doi bănuiți! De nu pomenea despre el în caiet, totul s-ar fi limpezit mult mai ușor.

— Mda, făcu Toberg, așezându-se la locul lui, din spatele biroului. Încurcată treabă! Zi mai departe.

— Portarul a declarat la interogatoriu: „Dimineața, pe când măturam trotuarul, am văzut pe cineva care mergea în cârje apropiindu-se de casa noastră. Altceva n-am văzut.” Iar o oră mai târziu - ușa apartamentului forțată, locatara ucisă și... nici un lucru nu pare să lipsească! Și totuși e mai mult ca sigur că s-a furat ceva. Dar ce anume?

Toberg tot se mai căznea să înhațe molia, care-și reluase dănțuiala deasupra biroului său.

— Un caz ieșit din comun. Și asta din cauza unui mic amănunt: omul care fuge e Galkin și totuși el se dă drept Zajoghin! Dar dacă profesorul ne-ar fi sesizat imediat, dacă portarul ne-ar fi spus de dimineață chestiunea cu…

— După părerea mea, portarul n-are nici un amestec, îl întrerupse Toberg. De ce a fost reținut?

— Nu strică. E un tip suspect și viclean. Deocamdată, știu un singur lucru: asasinul a luat ceva din casă. Și ca să găsească acel ceva, a scotocit prin lenjerie, printre scrisori, în comodă și în dulap. Ce căuta? De ce probă se temea atât de mult încât să comită un omor?

— De unde rezultă că-l putem exclude pe olog, nu-i așa? întrebă Toberg. Ca să abandonăm această pistă și să ne ocupăm exclusiv de Zajoghin? Zău că pe front e mai simplu; acolo ți se spune: iată dușmanul - zdrobește-l, nimicește-l, îl ai în fața ochilor și nu poți să-l confunzi cu nimeni! Pe când aici... Poate carnețelul pe care ni-l trimit ăștia o să ne fie de vreun folos, ai?

Nasușev ridică din umeri.

— La ce bun, din moment ce nu l-am găsit și pe posesorul lui! Crezi că scrie în el: eu am omorât-o și acum o șterg la Liuban? Huîm... Liuban... De ce tocmai acolo?

Toberg zâmbi.

— Nasușev, Nasușev! Dar poate că tocmai carnețelul acesta este obiectul pe care-l căuta asasinul. Ei, ce zici? Hai, nu te mai fâțâi, stai jos nițel și gândește!

Toberg fumează, Nasușev măsoară camera în lung și lat cu pași repezi, pendula ticăie și bate în silă o singură dată: a mai trecut o jumătate de oră.

Afară e moină, răsună zgomotele orașului, gonesc cu ochii holbați mașinile Salvării, un bețiv își târâie pașii prin mijlocul caldarâmului și vorbește de unul singur:

— Îmi vine cartea și zic: am luat potul! Iar ăla de colo: Dom’le, joci cu cărți măsluite. De ce? zic. De-aia, zice, că asu’ îi cu ferestre și-i făcut din cinci. Da’ eu dă un’ era să știu? Este?

Bețivul își scoate șapca din cap și-i trage o cântare în falset răgușit:

— Te-ai duuus, frăție, te-ai tot duus...

Se întrerupe și iar întreabă cu limba încleiată:

— Da’ eu dă un’ era să știu? Este?

Iar pe la unu trecute (vechile noastre cunoștințe, administratorul și consoarta dumnealui, au un somn adânc, să dai cu tunul!), se aude hârșâitul unui bomfaier, care taie lanțul de la ușa din dos. Pânza ferăstrăului se mișcă înainte și înapoi, ca arcușul pe strune și, în sfârșit, un individ necunoscut pătrunde în bucătărie, scoate din buzunar o lanternă și, urmând raza ei subțire, trece în coridor.

În timpul acesta, administratorul visează că e într-o livadă de meri din gubernia Tver. Tocmai ședeau sub un măr, în jurul samovarului, când deodată un avion se lasă jos de tot deasupra grădinii, iar din carlinga avionului se apleacă Timofei, portarul, și se apucă să doboare merele cu niște cârje. „Încetează! răcnește administratorul, încetează că o pățești!” Individul de pe coridor se lipește de perete și nu mișcă, dar inima lui - inimă de hoț fără nervi, obișnuită cu de-alde astea - bate liniștit.

Fără să mai aprindă lanterna, își urmează drumul pe dibuite, cu mâinile întinse și călcând pe vârfuri. Ajunge într-o cameră mare, își plimbă palmele pe pereți în căutarea șalterului, îl găsește - și lumina inundă camera.

Faine lucrușoare mai are administratorul în salonul lui luxos mobilat: vaze de porțelan, un ceasornic de aur pe o măsuță, iar într-un colț, un birou, în ale cărui sertare păstrează fondurile imobilului. Necunoscutul forțează broasca de la casetă: un pachet de bancnote, învelit într-o bucată de hârtie pe care scrie cifra „100”, și încă unul, tot de o sută, și al treilea la fel, apoi, la fund, două hârtii de câte zece, ceva mărunțiș - vreo cincizeci de copeici - și niște timbre fiscale într-o cutiuță de bomboane.

Necunoscutul zâmbește, bagă banii în buzunar, trage cu urechea: de afară se aude picurând, clefăie liniștea nopții, iar în casă, în afară de ticăitul ceasului - nici un zgomot. E timpul s-o șteargă. Își pipăie pistolul în buzunar și-i vine să tușească. Un ceas de aur, o brățară, 320 de ruble numerar... Bani buni. Și lucrurile-s bune. I-a mai făcut cu ochiul un briceag cu plăsele de fildeș. Lângă briceag era un calendar de birou. La data de 20 era notat: *„Plată reparații. Dare de seamă cheltuieli. Ciorapi pentru Raecika*.”

Necunoscutul vrea să se întoarcă pe unde a venit. Scoate lanterna. Raza ei de vreo doi metri se proptește într-o formă albă care începe să țipe ca din gură de șarpe: „Raia, Raia, săriți!” Doborât de spaimă, administratorul, îmbrăcat numai cu rufărie de corp, cade grămadă: n-are inima tare și nici picioarele nu-l țin.

Necunoscutul scoate din buzunar un mototol de cârpe, îi pune căluș femeii țâșnite din așternut și-l aude pe administrator, care-și revenise, strigând: „Săriți! Săriți! Ajutoor!”

Fugi, necunoscutule, până nu-i prea târziu! Jos pe scară, apoi peste zid, în curtea vecină, drept spre ieșire, pe sub nasul portarului, și iată-l în strada Marat. Totul dintr-o răsuflare - voios, zâmbitor, ochii-i sclipesc.

Și iar se pune în mișcare miliția judiciară. Toberg își trimite oamenii în strada buclucașă, Nasușev se agită: pică de somn, abia își ține ochii deschiși, dar încă nu se poate gândi la odihnă.

Administratorul, care s-a rănit la cap în cădere, zace pe coridor, consoarta lui are ochiul stâng învinețit. Câinele adulmecă urma, coboară în curte, se oprește chelălăind lângă zid, îl escaladează, ajunge în curtea vecină, iese în stradă și - stop! Nimic de făcut: moină, zăpadă fleșcăită - mai e o lună și se desprimăvărează.

Pe la șapte și ceva, un bărbat intră la Toberg, îi pune pe birou un carnețel cu scoarțe albastre și-l trezește cu un ghiont ușor în coaste.

— Ce e? Imediat, în regulă, ’nțeles.

Și capul îi cade iar în piept.

— Treziți-vă, tovarășe Toberg, e din Liuban!

Toberg sare ca mușcat de șarpe: i-a fugit somnul.

Iar la Liuban e liniște și pace, și adie un vânticel călduț: peste o lună e primăvară. Toată noaptea l-au căutat pe Galkin, dar n-au reușit să-i dea de urmă. Galkin doarme dus în fostul conac al generalului și nu se va trezi așa curând - nu-i nimic, mai bine, las’ să doarmă. Generalul însă e de mult treaz. Șade pe bancă și așteaptă șuieratul rapidului de opt, atunci va avea de făcut ceva, va avea de mers undeva...

La Liuban e liniște și pace, și adie un vânticel călduț. Ferice de Galkin! Visează un vis confuz: se face că se plimbă cu un prieten pe o insulă scăldată în verdeață, culege flori - romanițe și lăcrămioare - și are două picioare, nu doar unul.

Capitolul 11
ACEIAȘI, PLUS KLIMOV

Carnețelul uitat de olog la Liuban nu le-a furnizat nici o informație nouă de importanță decisivă pentru anchetă. Avea în total patruzeci de pagini, din care numai primele șase erau zmângălite, cu cifre, versuri din Pușkin și denumiri de străzi leningrădene. Pe partea interioară a copertei scria cu ortografia veche:

Duminică, aprilie, șase:
Ne-am plimbat noi între ape,
Pe ostroave, pân' la masă.
De-acu, Floriile-s aproape...
Zeci de baloane, pocnitoare,
Peștișori de aur, halvițe,
Și-atâtea chipuri zâmbitoare
De liceeni și școlărițe.

Toberg cercetă carnețelul foaie cu foaie, examină cu lupa fiecare literă; observă deodată, tocmai la sfârșit, o însemnare - recentă, judecând după claritatea urmei lăsate de creionul chimic - făcută cu litere microscopice, chiar lângă capsele cu care era cusut carnețelul: era adresa Martei Alexandrovna Șatunovskaia.

— E firesc, fu de părere Nasușev, se cunoșteau de mult. Prin urmare, însemnarea asta nu ne spune nimic.

— Nici faptul că a fost făcută recent de tot?

— În orice caz, Toberg, faptul în sine nici nu-l disculpă, nici nu-l acuză pe olog. Și altcineva putea să aibă adresa acestei femei.

— Altcineva, mă rog, dar însemnarea asta a fost găsită în împrejurările cunoscute, în carnețelul acesta, care aparține unui om asupra căruia planează anumite bănuieli. Gândește-te, Nasușev!

— Ar însemna să procedăm ca niște diletanți, dragul meu, râse Nasușev.

Apoi, cu neașteptată seriozitate:

— Ascultă, în America, bunăoară, s-ar putea rezolva un caz ca ăsta? Adică un caz greu, al naibii de încurcat? Ce crezi?

— Asta-i ultima mea grijă, răspunse Toberg plictisit. Sunt sigur numai că în jurul unui caz ca ăsta ei ar face un mare tapaj. Or, asta nu-i bine. Noi suntem mai modești. Și ai să vezi că până la urmă, descurcăm ițele. Eu unul am să mai studiez carnețelul, vreau să mai stau „de vorbă” cu el.

Tot cumpănind micuțul carnețel în palmă, examinându-l din toate părțile și privind fiecare pagină cu lupa, Toberg observă la un moment dat că prima copertă este aproape de două ori mai groasă și căptușită în interior cu hârtie galbenă, nu verde ca cealaltă. Bănuind că nu e lucru curat la mijloc, Toberg umezi cu apă părțile interioare ale ambelor scoarțe, le lasă să se usuce, apoi desprinse cu grijă mai întâi hârtia verde, apoi pe cea galbenă. Și misterul se lămuri: scoarța mai groasă era o ascunzătoare; conținea o șuviță de păr, care ocupa pe înălțime aproape tot spațiul. Scoase șuvița și citi pe hârtia cenușie dinăuntru:

Am bucla această amintire, iar în gând o port pe aceea căreia îi aparține și care trebuie neapărat să dispară. Scopul vieții mele e să-l răzbun pe bărbatul ei. EU.

Dar nici după această descoperire senzațională ancheta nu înregistră progrese substanțiale. Expertizele confirmară că era părul victimei și că rândurile acestea fuseseră scrise cu un an - un an și jumătate în urmă. Singurul efect produs de carnețel a fost că, acuzându-l în mod indubitabil și fără drept de apel pe fugarul Galkin, i-a determinat pe Toberg și Nasușev, ca și pe toți cei de la miliția judiciară, să uite de Zajoghin și să se arunce cu înzecită energie și stăruință pe urmele ologului, pe care parcă-l înghițise pământul.

Toți ologii din oraș deveniră din principiu suspecți. Oamenii lui Toberg băteau cartierele mărginașe, stăteau ceasuri întregi la pândă prin gări, colindau suburbiile și nici un invalid cu un singur picior nu scapă privirilor lor iscoditoare. Liubanul nu-i mai interesa, și iată de ce. Un agent al miliției judiciare, care fusese la țară, în concediu de boală, și nu auzise de crima din strada Marat și de fuga lui Galkin, atunci când s-a întors la serviciu, a fost pus în temă, în special cu evenimentele din ultimele 24 de ore. După ce a

studiat mersul anchetei și planul operativ, s-a prezentat la Toberg și i-a relatat că în același vagon cu el călătorise un olog care umbla în cârje. Individul se urcase în tren la Liuban și coborâse la Leningrad. Pe drum îi distrase pe călători istorisind anecdote și cântând. De asemenea, individul își făcea tot timpul însemnări. La Leningrad, de la gară o luase pe Ligovka[15]. Nimeni nu s-a îndoit o clipă că ologul care venise de la Leningrad în același vagon cu agentul și nebunul scăpat din ospiciu, care ucisese pe M. A. Șatunovskaia, apoi fugise, fusese descoperit în tren de controlori, dar reușise din nou să evadeze, erau în realitate una și aceeași persoană. În consecință, aparatul miliției judiciare, deși avea și alte preocupări tot atât de importante, își concentră toată atenția asupra periferiilor orașului și asupra celor mai apropiate suburbii, ca Lesnoi, Ozerki, Murzinka, Kolomeaghi, spre a nu mai vorbi, firește, de strada Marat.

Conducerea nemijlocită a tuturor operațiilor și-o asumase Toberg, Nasușev urmând să țină sub observație familia victimei, care făcea preparative pentru înmormântarea acesteia, și toate persoanele care aveau vreo legătură cu ceremonia.

— Mai ales aceia care vor merge după catafalc, îi atrase atenția Toberg. Fii numai ochi și urechi!

Înmormântarea Martei Alexandrovna Șatunovskaia a fost fixată pentru ziua de 22 februarie. Câțiva prieteni ai răposatului ei soț, împreună cu un văr al victimei, inginer la o uzină, și cu o rudă mai îndepărtată, luaseră asupra lor cheltuielile de înmormântare. Aceștia doi - vărul și rudă îndepărtată - mergeau primii în urma dricului. După ei venea Irina, fiica victimei, abia ieșită din spital, urmată de administrator și de consoarta acestuia, care au mers până la poarta cimitirului. La oarecare distanță, pe trotuar, însoțea cortegiul Nasușev. Purta ochelari fumurii și o caschetă de ofițer de marină.

Biserică era arhiplină de curioși, cerșetori și infirmi. La un moment dat intră Sotnikov; privi chipul răposatei, stătu puțin cu o lumânare în mână, dar plecă înainte de terminarea slujbei. Nasușev preferase să rămână la intrare. Diaconul recita cele cuvenite cu basul lui dogit, un preot bătrâior, nepăsător la toate, citea din Evanghelie cu glas firav și poticnit, ca o tuse repetată, babele se zgâiau curioase la femeia ucisă. Pe la amiază, slujba se sfârși, preotul făcu un gest în direcția sicriului și grăi: „Luați-vă rămas bun!”

Nasușev nu observase nimic suspect. Când totul se terminase și lumea ieși din cimitir, el se apropie de movilița proaspătă de pământ și citi inscripția de pe plăcuța de aramă prinsă în șuruburi de crucea albă: „Marta Alexandrovna Șatunovskaia, omorâtă în chip bestial la 19 februarie 1926, la vârsta de 37 de ani”.

Așadar, Șatunovskaia a fost înmormântată. S-o înmormântăm și noi în amintirea noastră și să ne ocupăm de emoțiile și frământările personajelor vii ale romanului. Între care, de un locuitor dintre cei mai modești ai Leningradului, pe nume Ivan Vasilievici Klimov, negustor de mere, răchițele, halviță și compot, om potrivit de stat, în vârstă de patruzeci și cinci de ani, căsătorit, bubos și, ca tot negustorul, dăruit de la natură cu un nas borcănat și, mai cu seamă, cu multă, foarte multă evlavie. La cererea lui expresă ca musai să-l introducem în romanul nostru și să-i dăm și lui cât de cât un rol, iată, ne executăm. Acest particular modest stă în strada Koltovskaia, într-o căsuță de lemn, care, dacă a luat nu știu de câte ori foc, în schimb n-a apucat niciodată să ardă de tot. Are la parter un apartament compus din trei camere: în două locuiește el cu nevastă-sa, iar pe a treia o transformase de vreo doi ani în magazie și-și depozita acolo marfa, dar la ora actuală, existând o ordonanță în acest sens a comisiei sanitare, a fost obligat să o repare, s-o încălzească bine, urmând - în baza unei înțelegeri verbale cu administrația imobilului - s-o închirieze în cel mai scurt timp cu putință, dacă nu vrea să locuiască el însuși într-însa.

Întrucât însă în oraș camere libere erau pe sponci, iar amatorii de locuințe ieftine dădeau năvală, închirierea chichineței aceleia prost mobilate a devenit pentru negustorul nostru o adevărată problemă, din simplul motiv că „nu știi niciodată cu cine ai de-a face”.

— Mie să-mi dai un chiriaș cu recomandație. Să fie om subțire, cu școală, curat, parolist, să nu tragă la măsea și să plătească chiria la timp, zicea el. Și holtei, să nu gătească acasă, că nu dă voie nevastă-mea. Și să nu-i placă merele, că dacă-mi cere să-i vând cu rabat, mai ies și cu pagubă.

Confrații lui Klimov, și ei precupeți în piața Sîtnîi, îi propuneau chiriași pe întrecute, dar nici unul nu se potrivea: unul era familist, altul băutor, al treilea nici cal, nici măgar și unde mai pui că se dădea în vânt după mere.

— Alegi, Ivan Vasilievici, de parcă ai sta într-un palat, zău așa, îl dojenea vecinul, măcelarul. Că ăsta-i nu știu cum, că ălălalt îi cu ochelari, că lui ăstălalt îi cam place sexu’ frumos... Da’ ce școală ai făcut, mă rog? Ce

aștepți? Să se mute la tine un academician? Pe nepotu' meu de ce nu l-ai vrut?

— Nepotu' dumitale e negustor de haine vechi, se strâmbă Klimov. Halal chiriaș! Nici nu știi bine ce-i: liber profesionist sau șomer! Și înfulecă la mere...

— Atunci mai așteaptă un an-doi pân-o prinde Șaleapin[16] de veste că ai tu cameră de închiriat, se înfuria măcelarul.

— Nici pe Șaleapin nu-l iau! replica Klimov imperturbabil. Și nu te „inerva", că se strică carnea și ai s-o dai cu o copeică mai ieftin!

— Ți-e și silă când vezi pe mitocanu' c-o face pe ditamai boieru'! explodă măcelarul.

Și scuipând și suduind cu năduf, se apuca să strige de răsuna piața:

— Carne extra de Cerkassî! Numai la noi! Poftiți de încercați, coniță, cu propria dumneavoastră mânușiță!

De la 15 februarie, când Klimov a dat sfoară în țară că are cameră de închiriat, trecuse o săptămână. La 22 februarie, se întoarse de la piață pe la cinci și ceva, adăposti cărucțul în șură, încuie ușa încercând lacătul cu o lovitură de pumn, apoi se spălă pe mâini, numără banii încasați și se trânti să tragă un pui de somn până la masă.

Se făcuse șapte. Klimov dormea sus, când... Dar autorul, considerând că cititorii sunt îndeajuns de familiarizați cu noul personaj, găsește de cuviință să încheie aici capitolul al unsprezecelea, pentru că bărbatul cu melon și blană scumpă va suna la ușa negustorului abia după ceasurile nouă. Până atunci, avem tot timpul să ne repezim la Liuban unde, după cum se știe, în fostul conac al generalului se adăpostește Galkin. Să vedem numai ce face, iar apoi ne întoarcem la Klimov.

Capitolul 12
BATISTA ALBASTRĂ

Dacă un psihiatru sau un expert medico-legist l-ar fi văzut pe Galkin a doua zi după evadarea din ospiciu, ar fi rămas surprins și aproape că ar fi început să se îndoiască nu numai de valoarea cunoștințelor acumulate de-a lungul anilor, dar chiar de principiile profesiei sale: Galkin acum nu numai că zâmbea, ceea ce e caracteristic tuturor psihopaților, ci râdea de-a binelea - dar era un râs plin de sănătate și voie bună. Și dacă până acum debita numai amintiri cu caracter strict personal, din care cauză vorbea pe un ton confidențial, mai mult în șoaptă, după cele douăzeci și patru de ore petrecute între zidurile clădirii ruinate, vorbirea i se împlinise, ca să spunem așa, iar subiectele lui de conversație cu băieții erau legate într-un fel său altul de noua lui situație. Brusc, Galkin se simțea, spre marea lui mirare, redevenit normal, un om ca toți oamenii.

În același timp însă, s-a petrecut cu el și ceva bizar.

Chiar și noii lui prieteni, oricât de neatenți ar fi fost, n-au putut să nu remarce, cam speriați, a doua zi că oaspetele nu-și mai amintea unde se află și cum ajunsese acolo. La fel de ciudat era că le uitase cu desăvârșire poreclele. Băieții s-au văzut nevoiți să facă din nou prezentările și să-i relateze când și în ce împrejurări nimerise în bârlogul lor. Astfel că Generalul, după ce-i făcu pe ceilalți să amuțească șoptindu-le „ăsta a deraiat de tot”, se apucă plin de răbdare să readucă gândurile lui Galkin la evenimentele din ajun.

— Știi, nene, căram fier vechi, începu el să-i explice, în timp ce Galkin îl asculta cu luare-aminte, când deodată dăm peste dumneata: zăceai pe drum, lângă cârje. Pe urmă te-ai trezit și te-am luat cu noi. Îți amintești? Ne-ai spus de balalaică. Vai, dar cum poate fi cineva atât de uituc! Chiar nu ții minte?

Galkin căsca ochii și căta descumpănit în toate părțile, pipăindu-și gheata roșcată; își freca fruntea, apoi, abătut, ridica neputincios din umeri.

— Nu țin minte nimic. Am uitat tot. Și după aceea?

— După aceea te-am suit în sanie și te-am adus aici. Ai mâncat fiertură de hrișcă și cașă de mei (fiertura de hrișcă, Generalul o inventase dinadins, să vadă dacă nu cumva ologul se preface), pe urmă ne-ai cântat la balalaică, iar apoi... Mă, da' nu ții minte chiar de loc! bâigui Generalul, simțind că-ncep să-l treacă răcorile. Încearcă să-ți amintești, ce Dumnezeu!

— Omoară-mă, dragul meu, dacă-mi mai amintesc! Am uitat!

— Da' măcar de ceva ți-aduci aminte? aproape că strigă Generalul, speriat de-a binelea. Mă apucă groaza, nene, când te văd așa!

— Ceva?...

Privirea lui Galkin zăbovi asupra maldărului de zdrențe, apoi alunecă spre cârje.

— Îmi amintesc de Palaga, de Lehman, țin minte cum...

— Ia stai, nene, îl întrerupse Galka, săgetat de o bănuială, nu cumva vii de la spital? Păi, dacă-i așa, ce mai tura-vura, hai îndărăt acolo și gata!

— Și-mi mai aduc aminte de un vis, urmă Galkin. Parcă mergeam cu trenul și m-au prins fără bilet, și de-aia au vrut să mă pună la zid. Pe urmă...

— Pe urmă ce? îi dădu ghes Generalul. Ai avut un vis, te-ai trezit și...

— Pe urmă, m-am pomenit aici. Atât.

— Da' nu ții minte că ai bocit? Ce-ai mai bocit! se amestecă Iepure. Te căinai că ești singur pe lume, nu știi? Și chiar n-ai pe nimeni? Ca noi?

— Zât, mă, nu va mai dați la el, că-și aduce aminte și singur, interveni Filka. Omului i-e rău, iar voi îl tocați la cap. Și, la urma urmelor, ce ne privește?

Îl lăsară în pace pe Galkin și se depărtară, făcându-și cu ochiul și râzând pe furiș, dar fără nici o răutate.

Iar Galkin se simțea acum ca nou-născut: viața lui se prăbușise cândva într-un abis și, după o pauză, reîncepea în ziua aceea. Nu izbutea să-și amintească nimic din tot ce i se întâmplase în ultimele douăzeci și patru de ore. Această pauză, această lacună din viața lui era ca un vis pe care încerci să-l retrăiești în momentul când te-ai deșteptat. Sotnikov... Palaga... Lehman... Numele lor îi reveneau mereu în minte. Și se mai vedea intrând în salonul din ospiciu, dezbrăcându-și halatul, punându-și cârjele într-un colț - dar nu erau decât, cum s-ar spune, amintiri concrete, materiale; până aici, memoria lui funcționa precis, normal; cum încerca să facă însă un efort ca să-și amintească esența faptelor, fondul, semnificația și înlănțuirea lor

cauzală, totul se destrăma, transformându-se într-o pată compactă și informă.

— Am ieșit de la toaletă, recapitula el faptele, vorbind cu glas tare și lovind cu degetul în palmă, ca să puncteze fiecare propozițiune. După aceea... Ce-a fost după aceea? Țin minte ce culoare aveau pereţii coridorului, cum era dușumeaua - avea într-un loc o gaură și am fost de față când Leman l-a certat pe un infirmier, țipând la el și bătând din picior, și a dat ordin ca dușumeaua să fie reparată. Iar după aceea... după aceea nu mai știu nimic!...

Trei ceasuri s-a chinuit așa, până l-a răpus oboseala. Undeva, destul de aproape, trecea huruind un tren. Șuieratul lung și voios al locomotivei trezi ecouri. Galkin se târî până la fereastră și văzu pe cineva venind spre ei. Peste câteva minute își făcea apariția în încăpere un băiețandru de vreo paisprezece ani, pletos și supt la față. Era Baban, a cărui absență îi îngrijora pe ceilalţi. După ce făcu cunoștință cu Galkin, Baban îl târî într-un colţ, apoi, înjurând de mama focului, povesti ceva în șoaptă băieților. După câte-și putu da seama Galkin din puținul pe care-l auzea, era vorba de niște acte de identitate.

— „Ștampila asta e făcută de tine”, zic ei. „Cum era s-o fac, zic, fără material și fără scule!” La care ei: „Ești un escroc!” Dar nici mandea nu se lasă: „Ia mai duceți-vă-n... vorba aia!” zic. Atunci mă luară de guler și-mi făcură vânt pe ușă. Iar eu, în gândul meu: ce ușor scăpai de ăștia... Dacă dădeam de alții, era jale.

— Ți-am spus eu că-i nevoie de cerneală tipografică, spuse un băiețaș.

— Mersi. Poate mi-o dai tu, nu?! se răsti Baban, Da’ ia spuneți: ăsta, pe care-l aduserăți acilea, are ceva doxă? Le vede?

— Le vede, ăsta le vede! îl asigură cu convingere Galka, îngroșându-și vocea. O fi el cam într-o ureche, da’ încolo să știi că-i tip haios.

— Nu dăm de dracu’ dacă-l ținem acilea? se îndoi Baban.

— Ba dăm dacă-l lăsăm să plece, replică logic Filka. Dacă rămâne, ce rău ne-ar putea face?

— Tilictual? se interesă Baban.

— Este! răspunse Iepure. Toată ziua!

Galkin moțăia în colțul lui, somnul îl fura pe nesimțite... Când se trezi, încăperea era goală și încuiată. De o cârjă era prins un bilețel: *„Șăzi șașteaptă, venim urjănt. Epure*”.

Ca să-și omoare timpul, își făcu de lucru cu mormanul de petice de pe podea, de toate formele și culorile, în cea mai mare parte de stambă și de mătase. Dădea însă și de bucățele de satin, catifea sau stofă, de cravate răsucite ca funia, de batiste cu monogramă, de pungi de tutun rupte. „De unde le-or fi având? se întreba el. Astea-s bune de un costum de arlechin, sau de o plapumă din bucățele, ca la țară. Dar asta ce-o mai fi?”

Întinse mâna și luă o batistă albastră, ruptă și boțită, cu dantelă pe margini. O duse la ochi, se frecă cu ea la rădăcina nasului, o mirosi. Vag, foarte vag, simți parfum de micsandre. Cândva - poate de mult, poate de curând - cineva parfumase batista aceasta și celulele gingașe ale mătăsii mai păstrau ceva din aroma micsandrelor. O amintire îl fulgeră. Galkin depărtă mâna. O dată cu mirosul, însă, dispăru și amintirea. Atunci duse din nou batista la nas și aspiră tare și adânc.

— Gata! Știu! exclamă Galkin. Pe chipul lui se citea spaima. Văd! Văd tot așa cum a fost! Eram într-o barcă... Marta... urmă el în șoaptă. La fel mirosea și rochia ei... Lacul... și soarele... Vai ce soare!

Aruncă batista înapoi în grămadă. Nu mai avea nevoie de ea ca să simtă mirosul de micsandre: totul răspândea acum acest parfum amărui, tulburător.

„Bine, dar ce caut eu aici? Cum am ajuns aici? Ce se întâmplă cu mine? Va trebui să cer băieților batista asta. S-ar putea să-mi fie de ajutor...”

Aspiră cu nesaț mireasma batistei fermecate care-i trezea în închipuire imagini din încă apropiata-i tinerețe, din adolescență și din anii mai îndepărtați ai copilăriei. Un simplu parfum, un parfum banal, păstrat în țesătura unei batiste obișnuite, îl ajuta acum să-și depene în gând aproape toată viața.

Mai era absorbit de amintirile lui când s-au întors băieții. Baban făcu focul în sobiță, Galka scoase la iveală o pâine mare și rotundă și o tăie potrivind opt porții. Iepure se căznea să destupe cu un cui o sticlă cu vin de Cahors.

— Ăsta-i „spicial” pentru dumneata, îi spuse băiatul. Mi-a spus o cucoană că-i cel mai grozav leac. Bei și p’ormă soilești. Nădușești, ș-odată cu nădușala iese și boala din tine. Să mai prinzi și matale inimă.

Seara, după ce au mâncat, Galkin a cântat din nou la balalaică, Iepure a jucat, Filka a zbierat ceastuști, iar Baban, ursuz și taciturn, a zbârnâit din muzicuță. Apoi i-au dat lui Galkin să bea vinul și l-au anunțat că peste două trei zile are să rămână aici numai cu Galka și cu Generalul.

— Ne-au tocmit ăia de la depou. La încărcat cărbune la Sablin. Și o să stăm tot acolo, preciză Piuliță. Iar Baban se duce la mătușă-sa, că-i dă biștari dacă stă la ea.

Galkin, care nu mai băuse de cine știe când, s-a amețit rău. Vedea tulbure și somnul îl toropea. Noaptea însă, chinuit de insomnie (momentele de uitare dăruite de somn erau puține și scurte), îl întrebă încetișor pe General, căci îl auzise oftând:

— Ia spune, nu vă încurc socotelile? N-o să mă alungați?

— Din partea noastră, poți să stai și-o veșnicie. Numai că eu am s-o cam întind de aici. Mi s-a urât.

— Dar miliția nu-și vâră nasul?

— Păi, ce, o lăsăm? râse Generalul. Au încercat ei, dar când am strigat o dată: „Ruslan! Jucika! Bărbos! Șo pe ei! Mușcă!” - au crezut că punem haita pe dânșii și au întins-o de le scăpărau tălpile. Când au venit sticleții a doua oară, ne-am pus pe bocit. Și plângi, și plângi, până ne-au dat lacrimile de-a binelea. Ni se rupea inima de mila noastră. Până la urmă, li s-a rupt și lor și ne-au lăsat în plata Domnului. Dumneata, Galkin, cine ești de fapt? Că dac-o fi la o adică, să știm ce să spunem.

— Spuneți ce vreți, că nici eu nu prea știu cine sunt și de unde vin...

Dimineața, Galkin se trezi cu dureri de cap. Se spălă cu zăpadă pe mâini și pe față, își luă cârjele și ieși afară. Dând de aerul proaspăt de februarie, ameți și fu gata să cadă.

— Dă o raită prin cimitir, să mai prinzi puteri, îl sfătui Generalul. Și când ți s-o face foame, găsești pâine pe policioară - vezi, porția cea mai mare e a dumitale.

Crucile de pe morminte închipuiau o pădurice rară. De pe veștejitele flori de hârtie care se încumetaseră să țină piept iernii picurau stropi mari de toate culorile. Pe crengile de soc și de mesteacăn se târau gângănii. Răbufnea șovăitor câte o pală de vânt jilav. Apa clefăia sub gheata lui Galkin, cârjele se înfundau în țărână.

Se așeză pe o bancă, în dreptul unei moviliţe cu o cruce mare de marmură, scoase din buzunar batista albastră și o duse la nas. Dar un vântuleț șăgalnic flutură batista, îi umplu nările palpitânde cu aer tare și miros de zăpadă topită, făcu o tumbă și, schimbându-și direcția, îi aduse o dată cu șuieratul strident al trenului, iz de fum și de funingine. Pentru moment, batista își pierdu proprietățile miraculoase și nu mai simți altceva decât aerul de februarie și emanațiile țesăturii ținute prea mult la loc închis.

Trenul huruia într-una, ecoul bocănea în pădure ca o ciocănitoare uriașă. Boarea proaspătă, soarele căldicel, încă aburos, foșnetul monoton al brazilor - totul îl îmbia la somn pe Galkin, care începu să moțăie pe bancă, cu batista în mână.

Seara, băieții au citit rând pe rând, cu glas tare, dintr-o carte hazlie, râzând cu hohote, pe urmă s-au apucat să gătească ciorbă de pește. Galkin a râs laolaltă cu ei. Băieții nu se mai sinchiseau de el, socotindu-l probabil dintr-ai lor. Lui îi spuneau nene, iar când vorbeau despre ei înșiși, își spuneau bezprizornici[17], cuvânt care îi era necunoscut lui Galkin. Pe Iepure îl dureau dinții, și a scâncit toată noaptea ca un cățel lepădat. Galkin nu dormea nici el; își frământa creierii, căznindu-se să-și amintească și să înțeleagă de ce e aici și nu la ospiciu. De câte ori se trezea Generalul, îl ruga să-l trimită la oraș, se văita împreună cu Iepure. Generalul, pomenindu-le de nu știu ce indivizi care mirosiseră ce se petrece la conac, îl conjura pe Iepure să geamă mai încet și pentru a suta oară îl iscodea pe Galkin:

— Omoară-mă dacă pricep ce-i cu matale. Dar că ești un element nesănătos, asta-i sigur.

— Ce-i aia „element nesănătos”?

— Un individ despre care nu știi ce hram poartă.

Toată ziua, băieții și-au petrecut-o puricându-și actele de identitate - mai ștergând, mai adăugând sau înlocuind cele scrise anterior, cosând carnețelele ale căror file abia se mai țineau, cercând cu limba ștampilele de pe fel de fel de adeverințe și certificate. L-au întrebat pe Galkin dacă știe să deseneze cerculețe.

— Uite așa, ca o medalie, pricepi? Și să scrii înăuntru ce trebuie.

— Am să-mi dau toată silința, răspunse Galkin, mereu absorbit de gândurile lui. Vreți să falsificați niște acte?

— Ei, bravo! se bucură Generalul. Văd că-ți merge capul! Vezi matale, avem nevoie de niscaiva acte de stare civilă, certificate de naștere sau cam așa ceva. De formulare am făcut noi rost, dar n-avem ștampilă, pricepi? Până una, alta, ai bunătate, nene, și trage-ne niște cópii!

Îi dădură ca model actele de naștere ale lui Filka, Galka și Piuliță, din care află că de fapt îi cheamă Ivan, Semion și Pavel, că Galka și Piuliță aveau același nume - Strucikov - și că tustrei s-au născut în gubernia Samara: primii doi în 1914, iar Piuliță în 1915.

— Acte, nu glumă! făcu Generalul. Băftoșii! Nu ca mine, care n-am de nici un fel. Cu mâna mea le-am ars, că, de! Tata a fost general. Dar dacă

vrei să știi, fac ceva pe originea mea boierească. Că părinții mei cred că au și uitat că exist. Și-or fi pierdut și ei memoria, ca matale, nene!

— Pe tine n-am să te uit niciodată, îl asigură Galkin privindu-și prietenul în lumina ochilor. Niciodată, dragul meu! Nimeni nu poate uita vreodată un om adevărat.

La ora opt seara, după trecerea acceleratului, Iepure, căruia i se umflaseră și falca și nasul, aprinse felinarul, iar Galka ațâță focul în sobiță. Ologul le citi cu glas tare din basmele lui Andersen - pe unele de câte două-trei ori. Copiii râdeau, încercau să ghicească sfârșitul, făceau prinsoare. Era trecut de nouă când auziră înspre cimitir lătrând câini. Iepure se repezi la fereastră, dar imediat sări în lături și stinse felinarul:

— Vine cineva spre noi! Cu doi câini!

Brusc, Galkin avu o viziune orbitor de clară: o barcă pe lac, în barcă o femeie scăldată în parfum, de micsandre, iar la pupă un câine...

Capitolul 13
FLITOV, GHEORGHI STEPANOVICI

Se făcuse șapte când ciorba de purcel cu cartofi dădu în clocot, știuca prinse a sfârâi în tigaie și bucătăria se umplu de șuvițe cărunte de fum. Klimov crăpă pleoapele și, din camera cu scrinuri, icoane, covoare și oglinzi unde-și făcuse somnul, o întrebă pe nevastă-sa:

— Da' n-ai de gând să mă hrănești?

— Gata, îndat'!

Nevasta precupețului are nasul ca un cioc de rață, lung și cu nările ca două pâlnii, buze subțiri și drepte și ochi de tinichea.

— Acuși, Vanea!

Klimov mânca pe îndelete, cu poftă, dar și cu tabiet, amestecând îndelung cu lingura ciorba groasă, de culoarea chihlimbarului, își țuguia buzele și sorbea cu voluptate lichidul fierbinte, îndesând cu degetul în gură cartofii și arpacașul. Mâncau în tăcere. Când trecură la știucă, își dezlegară și limbile și începură să discute de impozite, de răchițele. Cotoiul alb și dolofan, arcuit ca o cămilă, își freca spinarea de picioarele stăpânului, torcând lingușitor. În colivia spânzurată în bagdadie foia un cintezoi.

Strada Koltovskaia se află într-o mahala liniștită și odihnitoare. Pe vremuri, sub toți țarii Alexandru și Nicolae, era locuită de mici funcționari publici, croitorese și zugravi. De cinovnicime s-a ales praful, pe croitorese le-a cam adunat moartea, iar zugravii au intrat în cooperative și s-au dus să muncească pe șantiere: din primăvara lui două'șpatru, clădirile Leningradului intraseră în zodia reparațiilor febrile. Așa că, pe vremea aceea, ulicioarele mahalalei erau populate de babe, de precupeți și de niscaiva golăneți, altminteri băieți buni în felul lor, care nu prea se țineau de scandaluri - că în tot cartierul nu era decât o singură crâșmă. Gospodinele, de profesiune „fără”, care cu timpul își cam schimbaseră primăverile în toamne, se deprinseseră, de când cu foametea lui nouă sute opt'șpe, să aibă pe lângă casă și câte o grădină de zarzavat, în care puneau varză, castraveți,

morcovi codați. De treci vara pe străduțele întortocheate, vezi la grădini! Cartofu-i în floare, varza se umflă de se învinețește, sfecla își saltă din brazdă pântecosul trup violet. Iar dacă vrei hrean pentru piftie din picioare de porc, unde să cauți, dacă nu în Koltovskaia și prin împrejurimi - ce de hrean necules și-a scuturat sămânța în anii foametei, ce aprig și adânc și-a înfipt el rădăcina în pământ în vremurile de restriște! Vara, tovarășii ostași din Armata Roșie (e o unitate pe-acolo) se distrau, în pauzele dintre aplicații, luându-se la întrecere; care poți, bre, să smulgi un hrean? Și trag brațele lor puse pe joacă, și tot trag, dar degeaba; nu-i chip să-l smulgi! Numai verdeața aspră îți rămâne între degete. Căci a încerca să scoți hreanul cu mâna, e pierdere de timp - de asta există doar lopată...

— Nu-ș ce are canpotu', că nu se vinde, se plânse Klimov nevesti-si după ce isprăvină de mâncat. La comperativă cât îi?

— Ieri s-o dat cu douștrei, bob cu bob, și mai găseai și câte o curmală.

— Curmale, zici? bombăni Klimov scărpinându-și pieptul. Hmmm, curmale... Ian ascultă: mâine pune-n canpot ceva smochine uscate, da' numa' pă d'asupra, așa, de pamplezir, jos nu pui nimica, auzi?

— Ei asta-i acu, că doar n-o să mă-nveți tu pă mine!...

— Și-l dai cu două'șunu, iar la halviță mai adaugi cinci, că vine lăsata secului, și-atunci și canpotu' o să meargă mai cu spor. Și nu mai pune atâta hârtie, că-i scumpă.

Se mai gândi puțin și urmă:

— Mai pune o copeică la nuci și scoate una de la răchițele, și ieșim taman pă taman. Merele picnite le pui laolaltă cu ăle bune și mai urci c-o copeică. Ia adă abacu' ncoa'! Puțin d-acilea, puțin de dincoace, o rublă pe zi tot ne iese. Mâini te duci singură, că eu mă reped de dimineață la hala Șciukin. Aprinde lampa, că-ți nenorocești ochii.

— Ca p-ormă să mi-i scoți tu că de ce cheltuiesc mai mult de-o rublă pe zi numa' pă mâncare! Acu gazu-i marfă boierească, de lux - nici să nu te-atingi!

— Atunci, coase și tu mai pe lângă icoane. Că ce, de pomană ardem trei candele? Că și untdelemnul îi lux! Nu ca pă vremuri... Ehei...

Klimov oftă cu nostalgie.

— Ce vremuri! Nu tu impozite, nu tu control financiar - cumperi un bidon și negustorești sănătos!

Candelele pântecoase clipeau smerit. Un greier își trecu arcușul peste strune. Klimov picotea. Nevastă-sa, în bucătărie, punea samovarul: turnase

apă în el, pregătise surcele și, tocmai când hârșâia chibritul, cineva sună scurt la intrare.

— Vanea, sună careva! șopti șuierător femeia, apoi se duse degrabă la ușă și întrebă: Cine-i?

— Deschideți, vă rog. Am treabă cu cetățeanul Klimov, răspunse o voce plăcută de bariton.

Nevasta lui Klimov răsuci cheia, scoase lanțul de siguranță și începu să tragă de cârligul masiv, care ieșea greu din belciug. Vocea de după ușă preciză cu același ton politicos:

— Am venit pentru cameră, doamnă. Puteți să-mi deschideți fără teamă.

Străinul (în jur de patruzeci, chipeș, elegant, barbă neagră, melon și blană scumpă) îl salută din cap pe Klimov, care apăruse din odaie, cercetă casa cu o privire ageră și rapidă și, când văzu samovarul și surcelele, făcu o ușoară plecăciune, rostind:

— Nu vă deranjați, doamnă, vedeți-vă mai departe de gospodărie, eu voi discuta cu soțul dumneavoastră. Permiteți?

Și păși în cameră.

— E cam deranj la noi, vă rog să ne scuzați. Cu ce treabă venitărăți?

Străinul zăbovi cu răspunsul. Mai întâi își scoase blana și căută din ochi cuierul, dar negăsindu-l, o puse pe un taburet. Apoi, cu un gest de scamator, își scoase melonul și-l așeză peste blană.

„Ăsta-i domn!” își spuse Klimov, examinându-l pe străin, care purta un costum de culoare închisă, cămașă scrobită și cravată deschisă, cu floricele, înnodată de mâna lui, nu cu elastic. Străinul se așeză pe scaun, invitându-l cu un gest pe Klimov să stea pe divan.

— Luați loc. Dați-mi voie să mă recomand: Flitov, Gheorghi Stepanovici. Dumneavoastră vă numiți Ivan Vasilievici, dacă nu mă înșel?

— Așa-i. Cu ce vă pot servi?

— Iată cu ce: după câte am fost informat, aveți o cameră liberă - sau poate că ați și închiriat-o?

— Îi drept că am o cameră, iar de închiriat, n-am închiriat-o încă, dar...

— Dar de unde posed toate aceste informații? Asta ați vrut să mă întrebați, nu-i așa?

Străinul îl bătu ușurel pe genunchi, zâmbi, dând la iveală doi dinți de aur, apoi rosti rar, ca din carte:

— Să vă explic, Ivan Vasilievici: am fost îndrumat să mă adresez dumneavoastră referitor la cameră de consăteanul dumneavoastră Nikita

Petrovici Julin.

— Julin? Păi ăla... dădu să replice Klimov, dar celălalt îl întrerupse.

— Nu vă osteniți, știu ce vreți să spuneți: că de patru ani Julin s-a întors la țară, pentru că nu mai putea suporta impozitele. Vedeți? Sunt la curent. Și cu toate acestea, vinerea trecută am discutat cu dumnealui, între altele și despre dumneavoastră, mai precis, despre odaia dumneavoastră...

— Apăi, Julin îi la țară, replică Klimov cam ironic.

— Foarte adevărat, e la țară, răspunse Flitov zâmbitor. Ce vă face să credeți însă că eu aș descinde direct de la Berlin?! Dar scumpul meu Ivan Vasilievici, să revenim la dumneavoastră și la camera dumneavoastră. Îmi doream o cameră la o familie de oameni liniștiți și cumsecade. Nikita Vasilievici mi-a recomandat să mă adresez dumneavoastră. Iată-mă, dar, aici, așteptând decizia: respins sau admis - cum veți binevoi să hotărâți.

„Mare comedie! se minuna Klimov în sinea lui. După mutră, ăsta-i burjui sadea, și totuși se căciulește în fața mea ca să-i dau odaia! Naiba știe...” Răspunse:

— Odaia ca odaia, da’ ’mneavoastră cu ce vă ocupați, dacă nu-i cu supărare? Și p-ormă, drept să spui, camera aia a mea îi mititică de tot, are o singură fereastră, nu cred să vă placă. Nu o cameră ca aiasta vă trebuiește. Ș-apoi nici cartierul nu-i prea prea...

Flitov duse mâinile la piept, apoi își desfăcu larg brațele și exclamă cu un surâs extatic:

— Perfect, perfect, stimate Ivan Vasilievici, mititică și cu o singură fereastră! Exact ce-mi doream! Și tocmai acolo unde-mi doream: în cartierul acesta „nu prea prea”, cum ați binevoit să remarcați. Aici, unde totul a rămas ca acum o sută de ani. Căci, să vă spun drept, eu unul mă-nnebunesc după tot ce e patriarhal. Ei bine, acceptați să vă devin chiriaș?

— Da’ cu ce vă ocupați dumneavoastră, stărui Klimov. Poate sunteți contabil p-undeva, ori...

— A, nu! Domeniul meu e numai și numai știința. Acum lucrez la o carte științifică de... și la alte manuale. Într-un cuvânt, îmi trebuie liniște. Dar dați-mi voie să mă legitimez, adăugă el, și scoase un teanc de acte din buzunarul dinăuntru al hainei și i-l întinse lui Klimov. Cât despre chirie, accept anticipat și voi plăti pe două luni înainte.

Klimov, care nici măcar nu visase vreodată să-și închirieze camera în astfel de condiții, era în mare încurcătură; nu știa ce să facă: să se uite la acte, să arate camera domnului ăstuia cult și manierat care-i inspira

încredere, sau s-o cheme pe nevastă-sa în ajutor? Între timp, domnul, care și începuse a număra bancnotele foșnitoare, își ceru pentru a nu știu câta oară scuze că-i deranjează la o oră atât de înaintată și-l rugă să-i arate camera.

Nici Klimov, nici nevastă-sa n-au băgat de seamă ceva ciudat în purtarea lui Flitov: camera în care intrase nu părea să-l intereseze de loc; singurul lucru de care a rămas încântat a fost fereastra ce dădea spre groapa de gunoi. „Vai, ce ferestruică drăguță!” exclamă el în loc de orice comentariu.

Abia după ce ieși din cameră, adăugă:

— Totul e drăguț, simpatic și cum nu se poate mai bine. Are și masă, și scaun, v-aș mai ruga numai de un pătuc și un dulăpior, oricum ar fi, să-mi țin cărțile. A, n-aveți dulăpior? Nu-i nimic, am să mă descurc și așa. Închiriez camera și mă declar complet satisfăcut.

Flitov le lăsă actele și-i anunță că va veni mâine, după ora cinci, „ca să se instaleze la noul său domiciliu”. Ajutat de Klimov, își puse blana luxoasă, apoi se apropie de nevasta negustorului și, ținând melonul deasupra capului și un pic în lături, se înclină grațios și-i sărută mâna murdară de cărbune și mirosind a gaz. Strânse cu putere și degetele butucănoase ale lui Klimov, după care ieși cu un aer de mare senior.

După plecarea lui, negustorul și cu nevastă-sa prinseră a se căi că s-au pripit, că au închiriat odaia cât ai bate din palme, fără să-și fi luat toate măsurile de prevedere ticluite dinainte și, mai ales, la un preț atât de mic. Ar fi trebuit să-i ceară din capul locului douăzeci și cinci de ruble, nu cincisprezece. Femeia se duse să pună și al doilea samovar, ca să aibă cu ce spăla dușumelele odăii, pe care va așterne apoi scoarțe multicolore de Iaroslav, iar Klimov se apucă să cerceteze actele ce-i fuseseră încredințate. Dădu peste o carte de muncă nou-nouță, de ziceai că-i eliberată chiar în ziua aceea. Pe prima pagină era pus, mai într-o parte, numărul actului, iar pe linia punctată de la mijloc erau trecute cu dichisuri de conțopist numele și data nașterii: *Flitov, Gheorghi Stepanovici, 22 iulie 1886*. Dacă întorceai fila, aflai că titularul are studii superioare, este cercetător științific la Universitatea din Leningrad, necăsătorit și scutit definitiv de serviciul militar. Cam aceleași date conținea și livretul militar, de asemenea nou-nouț și curat ca lacrima, cu toate că, după cum rezultă din el, fusese eliberat în mai 1924.

„Julin îi om cu scaun la cap, nu-i arde de fleacuri, reflecta Klimov, ascunzând actele în scrin. Totuși, de un’ l-o fi cunoscând p’ăsta? Unu-i

țărănoi, mojic, d-abia știe să scrie și să citească, ălălalt ditamai profesor, cilibiu ce nu se ezistă, manierat, cu iducație burgheză!”

În toată frământarea asta, un singur lucru avea aerul de a-l mai liniști: banii. Iaca, ici-așa, cinșpe rublișoare - doar nu-i vis, nici nălucire. Auzi, pentru o cămăruță cu fereastră care dă spre groapa de gunoi! Și mobilată ca vai de capul ei! Bașca ploșnițele, gândacii, muscăria...

Bătea miezul nopții când s-au învrednicit în sfârșit soții să meargă la culcare. A doua zi, Klimov a plecat dis de dimineață la hala Șciukin, de unde s-a întors pe la două, cu lămâi și portocale. La cinci s-a întors și nevastă-sa, iar peste o jumătate de ceas cobora din birjă și proaspătul chiriaș, cu bagajele: un dulap de nuc, nu prea mare, un pat cu saltea, o valiză roșcată și două teancuri de cărți legate cu sfoară. Cu ajutorul lui Klimov, lucrurile fură rânduite în odaie și, după încă două ore, Flitov își poftea în termenii cei mai reverențioși gazdele la inaugurarea noii sale locuințe:

— Ca rus ce sunt, țin la tot ce-i rusesc, am toată stima pentru breasla comercianților, de aceea consider de cuviință să-mi sărbătoresc mutarea cu tradiționala pâine și sare. Poftiți, iubite gazde, vă rog din inimă, poftiți! îi îmbie dânsul cu ploconeli. Să ne ospătăm cu ce m-a blagoslovit Dumnezeu: mămuca-votcă, o scrumbioară, pateu de ficat franțuzesc, sardele, macrouri, iar pentru coniță - vin basarabean de Cahors!

După ce ciocniră câte un păhărel și se înfruptară din gustări, Flitov scoase din valiză o pungă cu alune, alta cu bomboane, o cutie de halva cu o nucă la mijloc și jeleu de pere - un calup întreg, de vreo două chile. Gazdele erau pur și simplu fermecate. La nouă seara trecură dincolo, în celelalte două odăi. Flitov dădu fuga la băcănie și se întoarse cu o sticlă de coniac și o cutie de bomboane de ciocolată. La zece puseră samovarul, apoi băură ceai cu coniac, forfecând Puterea sovietică, îndeletnicire la care cetățeanul Flitov se arăta neîntrecut. Către miezul nopții, își pupa gazdele cherchelite și, arcuindu-și respectuos trupul zvelt, o lua de talie pe negustoreasă și schița cu ea un vals cu pași scurți și poticniți, care în limbajul cartierului se numea „Vă rog frumos”. Ospățul sfârși pe la unu, Flitov pretextând că trebuie să se întoarcă la scrierile lui științifice.

În pat, soții nu mai conteneau să se minuneze de manieratul lor chiriaș.

— Uite-așa îți trimite pronia ceva când nici cu gândul nu gândești, zicea Klimov. Omu’ cilibiu se cunoaște numaidecât - nici paharu’ nu-l ține ca prostu’ de mine!

— Ce bomboană de băiat! suspină negustoreasa întinzându-se alene și năpădind pilota cu formele-i planturoase. Sunt așa de bucuroasă, Vanea, așa de bucuroasă!

— Da' ce zici cum îți pupa cazmaua, ai? Așa să faci d-acu' 'nainte - drept în nas să i-o bagi, c-așa obișnuiește ei, boierii, pricepi?

— Da' mi-e nu știu cum, Vanea... umblu cu mâna naiba știe unde, și el s-o atingă cu gura...

— Apăi, înainte ca să ți-o pupe, bagă și tu deștele în colonie, pricepi? Da' ia dă mâna încoa'... Cum făcea? Uite că nu poci, la mine iese altă aia! Se vede treaba că ei se deprinde cu asta de mici...

A doua zi, Flitov n-a ieșit din casă. Uitându-se pe gaura cheii, Klimov văzu spinarea chiriașului, care ședea înaintea mesei și, probabil, lucra, pentru că se auzea scârțâind penița.

Seara, Flitov se îmbrăcă să plece.

— Încotro așa târziu, Gheorghi Stepanovici? îl întrebă Klimov. E zece jumate.

— Treburi, Ivan Vasilievici, treburi! S-ar putea să mă întorc abia mâine dimineață, pentru că drumul meu trece prin Câmpul lui Marte și n-aș vrea, noaptea, cu blana asta a mea...

— Ce mai, blană de milionar! Da' la urma urmelor, dacă aveți o puiculiță..., pardon d'espresie, să vă fie de bine! glumi Klimov, încuind ușa după chiriaș. Fă, Ksiușa, fă, zise el apoi către nevastă-sa. Să știi că al nostru îi mare crai - curat Cupidon cu melon! Nu care cumva să te prind că ți se scurg ochii după el, că te iau la poceală!

Chiriașul a lipsit douăzeci și patru de ore: s-a întors abia în seara următoare, tot pe la zece, și a băgat-o în sperieți pe negustoreasă; în primul moment, a crezut chiar că lăsase în casă un necunoscut: Flitov se răsese, și acum bărbia îi era netedă și galbenă cum e napul spălat. Îi dădu bună seara și-i sărută mâna la repezeală, înainte de a intra în camera lui. După vreo douăzeci de minute, când soții Klimov ședeau în bucătărie și beau ceai, veni și el, ca să se spele pe mâini. Era tăcut și morocănos; la întrebările lui Klimov, puse pe un ton prietenos și glumeț, răspundea monosilabic și fără chef. Refuză stacana de ceai oferită de gazdă, se așeză pe un taburet, lângă plită, și, scoțând din buzunar un briceag cu plăsele de os, se apucă să-și facă unghiile. În sfârșit, rupse tăcerea zicând:

— Ivan Vasilievici, am fost invitat să prezint o comunicare științifică la Universitatea din Moscova. Așa că acum plec la gară și mă întorc abia peste

vreo cinci-șase zile. Am ținut să vă previn, dragii mei prieteni, ca să nu fiți îngrijorați.

— Rău făcutărăți, Gheorghi Stepanovici, că v-ați ras barba, profită Klimov de ocazie că să-și arate nedumerirea. Înainte păreați mult mai sirios. Cât despre plecarea ’mneavoastră la Moscova, duceți-vă cu Domnu’, dați salutări de la noi Capitalei roșii și spuneți-i s-o lase mai domol cu impozitele. Drum bun, Gheorghi Stepanovici!

Flitov plecă grăbit, luând cu el valiza și niște pachete. Klimov se gândi că e momentul potrivit să aerisească un pic odaia chiriașului, dar constată că-i încuiată. Încercă cu cheile de la odăile lui. Una se potrivi și ușa se deschise. Negustorul intră și, apucându-l pofta de fumat, scoase o țigară și scăpără un chibrit. Micuța flacără lumină o bucată de perete și scaunul. Când să-și aprindă țigara, privi întâmplător spre masă... și scoase un țipăt. Chibritul îi scăpă dintre degete și Klimov fugi ca un apucat la bucătărie, unde robotea nevastă-sa.

Capitolul 14
RĂBDARE, CITITORULE!

Kolcin ieși din spital. Îl mai țineți minte, nu-i așa? Toți specialiștii, de la profesor până la simplul medic, îl declaraseră într-un glas vindecat, și iată-l acum la el acasă, undeva pe lângă podul Tucikov.

În primele zile, Kolcin fugea de oameni, evita să iasă pe stradă, fiindcă nu avea încredere în el: ce se face, bunăoară, dacă îl trage ața să intre în magazinul cooperativei, și nu la raionul cu salam și scrumbii, ci la cel cu băuturi alcoolice în rafturi și cu lăzi de sticle cu bere pe dușumea? Deocamdată, putea să bată-n lemn, îi mergea din plin: zloata e moartea cizmelor și clienții dau năvală. Kolcin e voios din fire și clientul preferă să aibă de-a face cu un cizmar care știe și să glumească, dar și să vorbească serios despre lucrurile serioase.

— Una - să nu beau; a doua - să nu beau; a treia - să nu beau de loc, cugeta Kolcin. Mai către primăvară, iau un purcel, îmi fac un rând de haine. Pe urmă...

Pe urmă a fost să fie nițeluș cam altfel, ba chiar cu totul dimpotrivă de cum își făcuse dânsul planul. În a cincisprezecea zi după ieșirea din spital, Kolcin hotărî să facă o mică plimbare: martie bătea la ușă, era soare, streșinile picurau, vrăbiile erau vedetele zilei. Kolcin mergea sprijinit într-un bastonaș. Ducea o pereche de cizme la un client de la care urma să primească trei ruble și jumătate: două ruble câștig curat, o rublă materialul, iar cu restul de cincizeci de copeici chiar adineauri, pe drum, îi venise în minte să-l mai încarce. Mergea și medita la soarta omului: azi ești viu și teafăr, mâine poți să nu mai fii. Azi bolești în spital, mâine duci cizme la client. Ieri iarnă, azi primăvară. Totu-i simplu și frumos, și te simți în rând cu oamenii.

Când se întorcea de la client, mărunțișul zuruia provocator în buzunar, moneda de douăzeci de copeici se strâmba la cea de cincisprezece, cele de zece jucau capra. Dar iată că se întâlnește cu unul cu care e prieten la

cataramă. Băiat bun. Amicul îl întreabă de una, de alta, vrea să știe cum o duce cu sănătatea. Kolcin - o vorbă, prietenul trei. Kolcin îi dă cu sensul existenței și cu realizările tehnicii, amicul - cu știința, dar și cu plăcerile vieții. Kolcin declară: „Nu beau!”, prietenul protestează: „Un păhărel, acolo!”; Kolcin scutură din cap și argumentează fără prea multă convingere: „Alcoolul e dăunător”, celălalt insistă: „Ba din contră!”

După ce au stat așa de vorbă, nu s-au despărțit, ci și-au continuat drumul împreună, pe următorul itinerar: berărie, alimentară, berărie, alimentară, berărie, încă o berărie, apoi încă două, la câțiva pași una de alta. Iar la berărie - acordeon, cântece, hărmălaie și sudalme ca la cucerirea cetății Ismail. E bine să ai un amic, dar și mai bine ar fi fost să nu-l fi întâlnit de loc.

— E dăunător!

— Ba din contră!

La berărie găsești nu numai ce scrie pe firmă, dar și ceva ce se servește în ceainice, iar ceainicul e rece și curge din el o licoare mai potrivită pentru țoi decât pentru halbă.

— Nici un strop mai mult! zice Kolcin.

— Ei asta-i! sare amicul. Încă una, ca să te apere de boală. Clar? Pentru ce bem?

— Pentru ca totul să fie bine, propune Kolcin, și bea, iar amicul a și ridicat ceainicul să-i umple iar paharul.

Cu ani și ani în urmă, tata și mama îi dădeau lui Kolcin o povață: „*Alege-ți prietenii dintre aceia cărora le place ceaiul tare și băutura slabă*”. Kolcin uitase povața părintească, iar când și-a adus-o aminte, era prea târziu: la apelul din faptul zilei, Viața constată că-și greșise socotelile cu o ființă umană. „Kolcin!” strigă Viața, dar Kolcin aștepta oameni de omenie care să-l ducă la cimitirul Serafimovskoe[18].

Capitolul 15
POPA CEL BEȚIV, GENERALUL CEL VITEAZ ȘI PROGENITURA LUI

În pivniță era frig și igrasie. Pe Galkin îl durea genunchiul la care se lovise când coborâseră valvârtej, inima îi zvâcnea în piept, dar viziunea îi stăruia mereu dinaintea ochilor.

Băiețașii se buluciseră într-un ungher, de unde se auzea plescăit de noroi și câte un clefăit, atunci când cineva își smulgea talpa afundată în clisa lutoasă și rău mirositoare. Unul scuipa la intervale de câteva secunde, altul se izbise cu capul de o grindă și acum bâzâia. Cineva - Galkin credea că-i Iepure - își ițea mereu capul la ferestruică pentru a arunca o privire în stradă - așa spuneau băieții poieniței care-i despărțea de pădure.

După lătrături, îți dădeai seama că potăile ajunseseră la intrarea conacului. Urechea lui Galkin mai înregistră și o tuse ușoară, care răsuna când într-un loc, când în altul.

— Cine-i? întrebă Generalul în șoaptă. Câți sunt?

— Văd doi câini, iar oameni, pare-se că-i unul singur, răspunse Iepure.

O voce de afară rosti tare:

— Să mă bată Dumnezeu dacă n-am văzut lumină când veneam încoace. Dar cum te-ai apucat să latri, cum s-a stins. Ce zici de asta?

Glasului îi răspunseră niște chelălăituri. Iepure sări la o parte și se lipi de zid: o pereche de picioare încălțate cu pâslari apăru în golul ferestruicii, zăbovi preț de un minut, apoi porni spre stânga. Și din nou răsună glasul:

— Zău, Norma, dacă pricep! Ori te pomenești că mi s-a năzărit? Cu toate că n-aș crede să ai vedenii de la un vinișor grozav ca ăsta! Uite, pot să jur că am văzut lumină! Ce dracu’ să fie? Că de trăit, nimeni n-ar putea trăi aici! Da’ tu, Fingal, tu ce zici?

Omul strănută, apoi se văită de câteva ori, tărăgănat: „Of, Doamne!” Iepure se uită iar pe fereastră, căznindu-se să scoată cât mai mult capul

afară și tremurând în același timp de teamă să nu se trădeze. Galkin vru să le vină în ajutor:

— Ascultați, dragii mei, șopti dânsul, omul acela trebuie să fie preot sau diacon.

— De unde știi? întrebă la fel Generalul.

— Se cunoaște după glas, explică Galkin, care mai trăsese cu urechea. Un glas ca ăsta n-auzi decât în biserică, la liturghie, măcar atâta lucru știu și eu! Precis că-i popă. Uitați-vă, ca să vă convingeți.

— Da’ cu noi ce are? se miră Iepure, și dădu să scoată iar capul pe fereastră, dar sări înapoi, speriat: văzură trecând un cățel alb, apoi încă unul, care adulmecă cu botul în pământ, urmat de aceeași pereche de picioare încălțate cu pâslari.

— Ia stai să văd, șușoti Generalul.

Și se apropie de fereastră. Toți ceilalți îl imitară. Galkin rămase mai departe pierdut în reveria lui: o barcă plutind pe ape, o femeie înaltă la cârmă, și parfumul acela de micsandre, care zboară de colo-colo, ca un fluturaș. De sus picura. Se trase mai la o parte și atunci fantasma se risipi. Băiețașii se frământau în dreptul ferestruicii.

— Ai ghicit, Galkin, ai ghicit! Popa ăsta a vrut o dată să ne ducă la miliție! El e, el e!

— Uite că pleacă!

— Și câinii după el!

— Ia stați, băieți, ce-ar fi să-i băgăm și noi frica în oase pentru spaima pe care ne-a tras-o?

— Hai! Hai! aprobară toți în cor, fără să-și mai înăbușe vocea. Să-i piară cheful să mai dea pe-aici! Băgăm frica în el de...

— Nu-i frumos, dragii mei, interveni Galkin. Ce vină are el? A observat lumină la fereastră și a venit să vadă ce-i, iar acum se duce acasă. V-a făcut vreun rău?

— Ții cu popa, ai? șuieră o voce întărâtată.

— Da’ de unde! se apără Galkin. Nici mie nu-mi sunt prea simpatici pletoșii ăștia, dar zău că nu-i cazul, nu merită, credeți-mă. Niciodată nu te grăbi să faci ceea ce se poate amâna, ceea ce poți și să nu faci, pricepeți ce vreau să spun?

— Da’ dacă se întoarce? sări Iepure. Și mai aduce și miliția cu el? Nu vrem decât să-i tragem o sperietură, da’ așa că să-i piară cheful de-a mai veni p-aici. Ajută-ne, nea Galkin, dă-ne o idee.

Iată din nou barca, lacul încrețit de o boare și parfumul de micsandre; Galkin e vesel și cu inima ușoară; iat-o și pe ea, femeia aceea înaltă, care șade la cârmă, cu câinele care se uită și clipește.

— Ești cu noi sau contra noastră? îl întrebă grav Generalul, îngroșându-și vocea. Răspunde: ții cu noi?

— Cu voi, dragii mei, cu voi, îl asigură din toată inima Galkin. Cum aș putea să fiu contra voastră?!

— Dacă-i așa, scormonește-ți creierii, dar știi? Mai repede. Că dacă pleacă, dracu-l mai prinde. Hai, invalidule, hai, zăludule, gândește-te!

— Știu și eu... bateți-l cu zăpadă, bâigui Galkin. Ba nu, ia stați. Aveți ceva alb?

— Alb? Aha, fantome! La asta te-ai gândit? exclamă încântat Iepure. Avem niște saci, nu chiar albi, da’ merge.

— Puneți-vă sacii în cap, luați-vă după popă, strecurați-vă înaintea lui și săriți-i în față. O să se sperie, cu siguranță că o să se sperie. Toți popii cred în Necuratul. Doar ei au inventat iadul ca să ne străşnicească cu el.

— Dar câinii? se îndoi Filka. O să ne apuce de picioare, o să ne muște. Ai uitat de câini, nene.

— N-ai grijă, îl liniști Galkin. E drept că dulăii popești sunt răi, dar la o adică sunt la fel de fricoși ca și stăpânii lor. De altfel, popa ăsta al vostru are niște potăi: n-ați auzit ce subțire lătrau?

După câteva minute, Iepure, Filka și cu Galka porneau în goană să taie drumul popii, care încă n-apucase să ajungă la calea ferată. Generalul, Piuliță și cu Ghebe ieșiră afară și se instalară pe niște cărămizi așezate în așa fel, încât închipuiau o bancă. Li se alătură și Galkin. Pe cer strălucea luna. Dinspre pădure răzbăteau până la ei fel de fel de zgomote - ca niște oftaturi înfundate, trosnete de crengi și, din când în când, câte o salvă de pârâieli: crăpa crusta subțire de gheață de pe bălțile mai mari. Undeva departe suna, nostalgic, o goarnă.

— Mai bine-i dădeau pace popii, mormăi Ghebe. Tot în capul nostru se sparge.

— Da’ ce, să înghițim așa mereu? Îl sperie puțin și gata, că doar n-o să moară din asta. De altfel, nici noi n-o să stăm aici o veșnicie.

— Da’ un’ să ne ducem? oftă Piuliță.

— O întindem în Caucaz, răspunse Generalul. Cică acolo îi mereu vară și peste tot îs numa’ burjui. De trăit, o să trăim în munți. Nu l-ai citit pe Pușkin? Spune, nene, nu-i așa că Pușkin a descris tot Caucazul?

Galkin nu apucă să răspundă, că pădurea se umplu de larmă; lătrături, șuierături, țipete... În poiană țâșniră trei siluete care fugăreau un ins, cu intenția vădită de a-l sili să se întoarcă între copaci. Insul dădea din mâini ca un bezmetic și alerga în cerc precum calul la cărămidărie. Potăile mișunau și ele de colo-colo, pe la picioarele lui, aci repezindu-se la puștii care țopăiau în sacii lungi până la genunchi, aci sărind în lături cu scâncete și chelălăituri, dând din coadă. Fugăritul se dădea de ceasul morții: cădea în zăpadă, bătea mătănii, chema câinii, striga după ajutor. Deodată puse bărbia în piept și, cu capul înainte, se năpusti spre pădure, dar o arătare pipernicită, înfășurată în sac îi tăie calea, aruncându-i-se între picioare cu un hohot înspăimântător. Popa se împletici, căzu, apoi se ridică și, fără să-și dezdoaie spinarea și cu brațele întinse a apărare, dădu înapoi, dar nu ajunse departe: urlând și mârâind, doi saci care se mișcau singuri se apropiau, legănându-se, de omul sleit de puteri. O potaie, închipuindu-și pesemne că totul nu-i decât o hărțuială în glumă și că nimeni nu vrea să facă vreun rău stăpânului său, se prinse și ea în hârjoană, sărind, cu lătrături vesele, la acela pe care avea datoria să-l apere.

Galkin râdea să moară, pocnindu-se cu palmele peste genunchi și scuturând capul ca să-și dea la o parte părul ce-i cădea în ochi. Strigătele și lătrăturile încetară brusc și nu după mult se iviră din pădure Iepure, Filka și Galka. Își scoseseră sacii, care acum le atârnau pe după umeri. Potăile, care-și abandonaseră stăpânul, veneau după ei. Băieții încercau să le alunge, dar degeaba: se țineau scai, privindu-i cu devotament și supunere pe învingătorii din joaca dinainte și chelălăind slugarnic.

— Na! Să mai poftească și altă dată sfinția sa, dacă-i dă mâna, gâfâi Galka. Ia marș de-aici! se răsti el la potăi. Asta ne-ar mai lipsi, după ce umblăm nehaliți, să vă avem și pe voi de hrănit. Halal câini, nu vi-i rușine? Mâțe prăpădite, asta sunteți!

Până la urmă, scăpară și de potăi: înșfăcând cârjele lui Galkin, Generalul le mișcă amenințător chiar sub boturile lor. Potăile fugiră spre pădure, se opriră, stătură câteva minute nemișcate, uitându-se la băieți, apoi, adulmecând urmele, se depărtară pufnind și parcă fără chef.

Pățania i-a determinat pe băieți să nu mai aprindă felinarul, ci să se mulțumească cu lumina lunii și cu a jăratecului din sobă, a cărei ușiță o lăsau acum deschisă. Astupară fereastra cu ziare și toată noaptea stătură de pază, cu rândul, în fața casei.

Dar să spunem câteva cuvinte și despre conacul căzut în ruină.

Cu vreo douăzeci de ani în urmă, după războiul ruso-japonez[19], se întorsese la Petersburg bravul general Mihail Dmitrievici Belov, om încă în puterea vârstei și chipeș ca înfățișare. După atâta zăcere prin statele-majore de pe front și interminabile trambalări de colo-colo, când pe șaua calului, când sub coviltirul furgonului, după ce-și umpluse pe săturate pieptul cu fumul bătăliilor și ochii cu mări de sânge, nu e de mirare că generalul, pe atunci cavaler, începuse să se dea în vânt după flori, petreceri și balet. Avea de la stat un apartament spațios, în care locuia împreună cu ordonanța și cu jupâneasa. Și mai întreținea, pentru trecătoare desfătări, o jună superbă, cu sâni îmbelșugați și păr de aur, pe nume Amalia Kleinman. Excelența sa ducea o viață lipsită de griji. La fiecare 20 ale lunii se ducea să-și încaseze banii, iar de acolo să facă o vizită la o anumită vilă din strada Serghievskaia.

Într-o zi, venind acolo ca de obicei, a fost ținut cam multișor la ușă. A sunat și iar a sunat, zăngănind nerăbdător din pinteni: degeaba. Când, într-un târziu, i s-a deschis și a putut să intre (acolo locuia Amalia), a găsit în salon, pe masă, un plic pe numele lui și în plic un bilețel de numai patru rânduri: „*Miș! Eu plecat la patria mea, cu Putly, care este drag la suflet al meu. Iartă la mine și iubește altă femeie, demnă de tine. Tu, adevărat gheneral. Pa. Amalia*.”

Generalul a ieșit din apartament cu pași gravi și măsurați, ca la paradă, s-a dus pe jos la „Content” - local ultra-select, celebru pe atunci, a adus de acolo un zdrahon de fată și, după cam o săptămână de conviețuire, i-a dat drumul, spunându-i să revină peste vreo cinci-șase zile. Dar fata n-a mai venit nici peste o lună și atunci generalul, pentru că simțea mare nevoie de o prezență care să-l consoleze și să-i alunge singurătatea, a dat pur și simplu telefon unei furnizoare de plăceri și, nu după multă așteptare, s-a trezit cu o făptură încântătoare, care nu arăta să aibă mai mult de douăzeci de primăveri... Lui Mihail Dmitrievici i-a plăcut atât de mult, încât pe dată i-a și luat actul de identitate, l-a trimis la vizat, iar pe dânsa a instalat-o într-una din camere, nu prea spațioasă, dar cu mult șic aranjată, i-a întins legătura cu chei și i-a spus:

— Cred că e mai bine aici decât la madam Tragliance, nu-i așa? Rămâi. Zilnic, felul doi, obligator, vânat. Supă - măcar o dată la două zile. Ca desert - n-am preferințe. De două ori pe lună - teatru, musafiri - de loc, cărți am, slavă Domnului, iar eu... și zicând acestea, generalul înaintă cu tot trupul lui

masiv spre acela, delicat, al fetei, lipind-o de perete - eu sunt general pe toate fronturile!

Și Darialcik - așa o botezase generalul, el știa de ce - a rămas. Mai spre vară, a cumpărat o casă prin părțile Liubanului - amândurora le plăcea liniștea și amândoi erau prea naivi și romantici ca să fi găsit un loc mai bun. Au ales Liubanul pentru că le plăcuse denumirea. Vara a trecut, iar ei nu s-au mai întors la oraș: s-au stabilit definitiv în văgăuna aceea neprietenoasă, unde nici peisajul nu era cine știe ce.

Generalul și cu Darialcik a lui trăiau în cea mai desăvârșită armonie și, în al cincilea an de căsnicie neconsfințită, au început să se gândească la urmași. În vara lui nouă sute unsprezece, bătrânul soldat s-a îmbolnăvit rău de tot și a trebuit să stea o lună încheiată într-o clinică. Nu se știe ce-a făcut Darialcik în absența lui, dar cert e că atunci când generalul s-a întors acasă, dânsa i-a declarat că legătura lor s-ar cuveni să fie consfințită în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, cu *„Isaiia, dănțuiește*" la biserică și cu formula sacramentală în actele de stare civilă. Când generalul a întrebat-o de ce și pentru ce, i-a răspuns că în lipsa lui fusese la doi medici care au găsit că în interiorul făpturii sale totul e gata pentru ca generalul-locotenent să capete un urmaș.

La o săptămână, au făcut nunta, iar când s-a împlinit sorocul, conacul generalului a răsunat pentru prima oară de plâns de prunc. Plângeau și generalul, și soția, și bătrâna jupâneasă, tare de ureche și cu lacăt la gură.

I-au dat băiatului numele lui taică-său și au angajat o droaie de bone care vorbeau nemțește, franțuzește și englezește, numai rusește nu. De altfel generalul s-a ocupat personal de educația fiului său, dar asta numai până în august nouă sute paisprezece, când, în a douăzeci și șasea zi a acelei luni, un curier i-a adus un plic, și în plic ordinul de a pleca în termen de douăzeci și patru ore de la primirea prezentei la Smolensk, spre a se prezenta la unul din statele-majore ale armatei operative.

Generalul a plecat singur, lăsându-și soția în Liuban. Micul Mișa se îndopa cu bomboanele și ciocolată pe care i le aduceau niște domni cu fireturi de aur și pumnal elegant la șold. Unul dintre aceștia, care avea, ca și Mișa, păr negru ca pana corbului și ochi albaștri, l-a ridicat odată pe băiețel și l-a săltat sus spre tavan, întrebându-l:

— Spune, Mișuk, ce vrei tu să te faci când vei fi mare?

— General, a răspuns Mișuk.

La care domnul, care suporta cu răbdare și îngăduință privirea de câine devotat a mamei lui Mișa, rosti:

— Bravo! Ești ambițios ca și mine, așa te vreau.

Mișa creștea între adulți și n-a avut niciodată un prieten, sau pur și simplu un tovarăș de joacă de vârsta lui. Avea tot ce se poate obține cu bani și absolut nimic din ceea ce provine din inimă. În martie o mie nouă sute șaptesprezece, generalul s-a întors acasă, iar opt luni mai târziu au venit niște oameni în uniformă de marinar, înarmați cu puști militare și pistoale, și l-au ridicat. Peste alte două zile, generăleasa a strâns tot aurul și toate bijuteriile și a dispărut fără urmă.

De atunci, Mișa nu și-a mai revăzut niciodată părinții. Una din bone zicea că maică-sa ar fi plecat în străinătate și că generalul ar fi luat-o și el după ea. Pe Mișa nu-l interesa însă prea mult unde anume îi sunt părinții, adevărata nenorocire pentru el era că la ușile și la ferestrele bătrânei case a generalului au fost bătute scânduri, care scânduri au fost luate apoi de localnici spre a fi puse pe foc, după care a venit rândul și celeilalte lemnării, astfel că, după un an, din toată clădirea nu mai rămăsese decât scheletul. O singură cameră - fostul cabinet al generalului, îmbrăcat în tapet cu crini de aur - scăpase ca prin minune.

Bona cu pricina, care se întâmpla să vorbească și bine rusește, nu și-a pierdut cumpătul: ajutată de nepoții ei, a cărat cu săniuța la oraș o parte din mobilier. Mișa creștea împreună cu nepoții și nepoatele fostei sale bone. Dar în o mie nouă sute nouăsprezece, când cu foametea, bona a murit. Mișa a fost dat la școală. După câteva săptămâni, la capătul cărora învățase să citească și să socotească, a plecat de la școală și a intervenit singur unde trebuia pentru a fi primit în internat. Dar din internat l-au dat afară pentru furt și un timp a fost nevoit să umble cu cerșitul prin Liuban, împreună cu pretinșii lui frățiori, iar în anii când foametea s-a abătut peste meleagurile Volgăi, a înjghebat din puștii veniți de pretutindeni banda neînvinsului Ali-Baba, cum îi zicea el. Se îndeletniceau cu pungășii mărunte și cu tâlhării mai mari și dormeau pe unde apucau. După o vreme, gașca, simțitor împuținată, s-a instalat în ruina pe care cititorul o cunoaște și care fusese odată conacul generalului.

Capitolul 16
O SEARĂ DE FEBRUARIE

Un scriitor foarte inteligent, foarte vestit și foarte venerabil, supranumit cel înțelept, a spus nu știu când și nu știu unde că cel ce dorește să cunoască fericirea, trebuie mai întâi să sufere. Cum și cât anume trebuie el să se pregătească după această metodă pentru a gusta fericirea, scriitorul n-a precizat, cum n-a spus nici care este forma cea mai accesibilă a suferinței. Ceva mai târziu, o mare personalitate rusă a ridicat suferința la rangul de simbol al credinței - o suferință lipsită de perspectiva fericirii viitoare.

Dimpotrivă, însuși procesul suferinței era înfățișat ca o taină profund purificatoare și dacă nu chiar ca o veritabilă bucurie, în orice caz ca un fel de voluptate. Și, mai recent, un mare și minunat poet rus a declarat textual: „E o lege fermă că-n inimi Durerea și Bucuria-s una”. Exprimată atât de muzical și de aforistic, ideea nu a fost supusă, din păcate, unei analize destul de adânci nici de către cititori, nici de către spiritele lor directoare, sau critici, cum li se mai spune, și a rămas o strofă oarecare, dintre versurile cele mai reușite ale unei drame lirice excelente, și, chiar dacă este recitată foarte des cu glas tare, sună atât de plăcut la ureche și are o formă atât de armonioasă, încât nu ne contrariază câtuși de puțin.

Și scriitorul cel înțelept pe care nu-l cunosc, și scriitorul rus, neînțelept și simplu în felul lui de a fi, dar unanim cunoscut, și poetul cel perspicace - tustrei au avut parte de o viață atât de diferită de opera lor, încât maximele pe care le-au enunțat n-ar putea servi niciodată drept *motto* al biografiilor lor. Tustrei au stăruit asupra utilității suferinței, e de presupus că tustrei vor fi cunoscut în viața lor particulară de multe ori necazul și durerea, uneori și bucuria, ceea ce trebuie să-i fi făcut - cum se spune - să cânte și să joace, iar câteodată, poate, să-i tragă și câte un chefuleț, că în definitiv nici unuia dintre ei nu i-a prea plăcut să sufere și că tustrei aveau aceeași sfântă teamă de durerea de dinți, totuși... totuși, din motive care ni se par a rămâne învăluite în cel mai profund mister, au recomandat omenirii suferința, deși -

tot ei au susținut-o - viața ar trebui să fie pentru noi un izvor de bucurie și încântare. E drept că s-a găsit unul care a avut curajul să-și ascundă rănile de ochi străini și să afirme că omul e făcut pentru a fi fericit, așa cum pasărea e făcută ca să zboare... Dar vorbele au rămas vorbe: șoimul zboară, șarpele se târăște...

— Ce de cărți!... Și toate predică suferința: care pentru tine însuți, care pentru aproapele tău. Nu-i una, măcar una singură, care să te învețe să te bucuri de viață, să te bucuri de bucuria asta, s-o cauți, să profiți de viață ca de un bine care ți-a fost hărăzit. Există manuale de suferință pentru studiul individual, dar nici măcar un îndreptar acolo pentru bucurie și fericire. De ce? V-ați întrebat vreodată? V-ați pus vreodată problema?

— Nu știu, tovarășe Gostev, nu-mi amintesc. Ăsta nu-i de resortul meu. Îmi plac cărțile, dar n-am timp să citesc - știi cum e munca mea. Plec la șapte dimineața și mă întorc la miezul nopții. Iar de câteva zile nici n-am mai dat pe acasă.

— De ce spui că ăsta nu-i de resortul dumitale, Ian Avgustovici?! Dar cine mai are prilejul să studieze firea omului atât de bine ca dumneata! Doar ai zilnic de-a face cu asasini, bandiți, simulanți, siluitori. Ești chiar în miezul energiei aceleia care pune în mișcare suferințele, așa cum șahistul mișcă piesele pe tablă. Poate că nu te-ai gândit la asta, dar ești ceva mai mult decât un simplu lucrător al miliției judiciare.

— Nici n-am avut timp să mă gândesc, dragă tovarășe replică Toberg. M-am obișnuit cu munca asta, îndeplinesc misiunea pe care mi-a încredințat-o partidul. Nici chirurgul nu se gândește la suferință: ceea ce-l interesează este reușita operației. Și apoi, îmi închipui că nu la genul de suferință despre care vrei să discuți cu mine s-au referit scriitorii dumitale, mai ales Blok, care a avut în vedere cu totul altceva. Există suferințe și suferințe. Dacă vrei să știi, și asta e o chestiune de clasă. Eu, în tot cazul, chiar dacă mă gândesc la suferință, apoi nu la suferința lui X sau Y mă gândesc, ci la aceea a unei clase întregi: dacă-i vin în ajutor, atunci o să fie mai bine și pentru X. E clar?

— E clar. Pe mine, problema aceasta pur și simplu mă chinuiește.

— Păi, lucrează, studiază, și atunci n-o să te mai chinuiască. Citește-l pe Lenin, cred că încă nu l-ai citit, nu-i așa?

— Am citit ceva, dar... vezi dumneata, eu vreau să scriu despre valorile eterne - asta nu-i o temă prea potrivită în momentul de față.

— Aha! exclamă Toberg lovind cu palma în masă. Atunci, pentru cine scrii? Cărui public te adresezi?

— Epoca noastră, Ian Avgustovici, este epoca lui Salieri. Eu îl venerez pe inspiratul Mozart.

— Vorbe, amice, vorbe! Ai enunțat adineauri idei profunde, foarte interesante, iar acum te contrazici. Și dușmanii noștri au pomenit, nu o dată, de Mozart și Salieri, exact cum faci și dumneata acum. Dar eu știu altceva: există client și există meșter. Sunt meșteri proști care, încercând să se justifice, filozofează. Ceea ce fac ei nu-i ceea ce ar trebui să facă.

— Dar există și clienți lipsiți de gust, Ian Avgustovici! Doar nu te pricepi de loc. Recunoaște...

— Recunosc, tovarășe Gostev, totuși...

— Totuși?

— Totuși, dacă nu erai băiatul unui avocat plătit regește și dacă ai fi avut o copilărie ca a subsemnatului, gândeai altfel.

— Tot ce se poate. Nu e însă vina mea că am o biografie atât de proastă...

— N-ai decât să ți-o îndrepți, amice. Tratează teme despre care poți să spui cinstit că le cunoști bine și nu te adresa lui Mozart, ci poporului. Ți-am citit poeziile: lună, privighetori, inimi zdrobite și așa mai departe. Poporul are nevoie de ele ca mortul de clistir[20].

— Poftim, te-ai supărat! Eu am venit să discutăm prietenește, ca între vecini, pentru că te apreciez și am toată considerația pentru dumneata și pentru activitatea dumitale, iar dumneata... Dacă e vorba pe-așa, te-aș ruga să nu uiți că sunt făuritor de valori eterne. Eu voi muri, Ian Avgustovici, dar opera mea va rămâne!

— Depinde cum o iei, zâmbi Toberg. Și acum, iartă-mă, trebuie să plec. Să știi însă că nu sunt supărat de loc pe dumneata. Un singur lucru țin să-ți mai spun: dacă vrei să-ți lași opera posterității, scrie pentru prezent, pricepi? Caută alte proporții, mai mari, și atunci și valorile la care te-ai referit vor fi autentice, căci nici așa - numai lună și privighetori, privighetori și lună...

— Mă jignești, Ian Avgustovici!...

— Asta-i, amice, ce să-ți fac... După părerea mea, ești ca un înotător care nu vede apa în care se scaldă.

— Alegoria dumitale, Ian Avgustovici, e prea profundă pentru mine. Dar am să-ți spun și eu ceva: la ora actuală, în redacții nu lucrează redactori adevărați, de meserie, ci dulgheri și croitorese. Uite cine avizează versurile și proza...

— Prostii, tovarășe Gostev, exagerezi. Nu ți-o fi mers cu luna și privighetorile și acum vezi totul în negru. Dacă situația ar fi așa cum ai binevoit s-o prezinți adineauri, atunci poate că și în locul meu ar trebui să-l aducă din America pe Nat Pinkerton, nu? La revedere, amice! Meditează la dimensiuni și la public! Iar luna și privighetorile, pune-le în birou și încuie bine sertarul.

— 'nțeles, tovarășe șef! Apropo de sertar; îmi dați voie să umblu la biroul dumneavoastră și să iau câteva coli liniate?

— Dacă-i pentru ceva util, ia câte vrei. Numai nu uita să închizi la loc biroul, tovarășe Mozart!

Camera lui Gostev se învecinează cu aceea a lui Toberg, în acest fost hotel de pe Moika. Gostev, care nu avea niciun fel de merite în fața revoluției, era tipul tânărului cu un amor propriu susceptibil și înzestrat cu aptitudini modeste, pe care făcuse greșeala să le utilizeze în meseria destul de ingrată de stihuitor, și, în plus, dispunând de o doză de orgoliu atât de mare încât, ca să folosim expresia unui clasic rus, acesta nu mai încăpea în pielea tovarășului Gostev. E drept că amintitul clasic nu se referea la Gostev anume, totuși remarca se potrivește ca o mănușă acestui personaj, proaspăt intrat în romanul nostru. Are douăzeci și șapte de ani, scrie versuri de la o vârstă foarte fragedă și este întreținut de părinți, care-i trimit o dată pe lună o mică sumă. Se mai cuvine a menționa că Kostea Gostev este membru al Uniunii poeților și-și recită foarte des versurile în public, după care e criticat de-i merg fulgii - și pentru lună, și pentru privighetori. Arată subțirel ca o trestie, e puțin flușturatic și cam închipuit. Îi vin câteodată și idei originale, dar nu le poate găsi nicio întrebuințare pe tărâmul pentru care socoate că are vocație.

Luă, așadar, din biroul lui Toberg trei coli de hârtie liniată, se întoarse în camera lui, își puse paltonul și pălăria cu boruri largi, aprinse o țigară și reflectă cu glas tare:

— Din când în când, omul mai trebuie și să mănânce.

Se gândi puțin, apoi adăugă:

— Azi voi mânca.

Încuie camera, ajută vântului care bătea în rafale să închidă ușa de la intrarea fostului hotel și porni pe strada Herzen.

Cădea lapoviță. Vântul bătea dinspre mare, silind câte o spinare învelită în legendara pelerină să se încovoaie și făcând felinarele să se bălăbănească, speriindu-i pe locatarii de la parter și subsol, mânând apele golfului în

Neva, măturând zăpada uscată de pe acoperișuri. Kostea Gostev intră într-o sală arhiplină. Mâncă o supă căldicică și apoasă, cu cartofi ca de cauciuc, și cârnăciori vineți cu varză. După masă, își inspectă discret portmoneul: cinci piese de zece copeici, una de douăzeci și două de cinci. Destui pentru cinema. Și Kostea se decise să meargă la „Piccadilly”, unde juca un film nou cu Polla Negri.

Urmărind acțiunea de pe ecran, Kostea trăgea cu coada ochiului și la vecinele lui. Cea din stânga plecă după terminarea filmului, cea din dreapta rămase: voia, probabil, ca și Kostea, să mai vadă o dată toate cele cinci acte. Și iar zâmbea pe pânză Polla Negri, cu pieptănătura ei din virgule și semne de întrebare. Și cotul lui Kostea (asta însă nu se mai petrecea pe pânză) nimerea ca din greșeală pe cotul vecinei. Și ce glăscior suav și dulce avea fata când i-a spus „vă rog”, în loc să-i trântească un „lasă-mă în pace”.

— Vă place Polla Negri?

— Lăsați-mă să văd filmul, vă rog!

Și i-a spus ceva în șoaptă vecinului din partea cealaltă.

Kostea făcu fețe-fețe.

— Pardon, credeam că sunteți singură, îngăimă el și, încovoiat, ca să nu deranjeze, dar nereușind să nu calce pe picioarele spectatorilor, trecu pe alt scaun. Ca spre a-și bate joc de el, Polla Negri îi arunca tocmai acum în față această replică, ivită cu litere tremurătoare pe pânza: „Da, văd, ești un laș, iar lașii pierd întotdeauna!”

Dar asta o spunea Polla Negri, nu Irina Șatunovskaia: i se făcuse milă de vecinul din stânga care dăduse bir cu fugiții. Însoțitorul ei, bărbat în etate, rosti în surdină:

— Ca sculptor, mi-ar părea bine să fac cunoștință cu fugarul: are un profil interesant.

— Îl vom găsi când se va aprinde lumina, răspunse Irina Șatunovskaia.

Dar cum să găsești în sala ticsită a unui cinematograf pe cineva care nu are turban alb pe cap? Kostea ședea în rândul patru, căznindu-se să găsească o rimă la „supapă”. În fosa orchestrei, tamburina strănuta, contrabasul tușea, viorile și flautul se jucau de-a v-ați ascunselea. Primul venise pianul. El a stins lumina și a scos din neființă doi soldați spanioli și o frumoasă muncitoare de la o fabrică de tutun. Muncitoarea bătea daireaua și dansa, mlădiindu-și tot corpul. Fagotul plonja în pian și spulberă vraja: se aprinse lumina și ecranul redeveni o pânză. Irina Șatunovskaia și sculptorul ieșiră în

stradă, Kostea Gostev se pierdu și el în mulțime. Dacă nu și-ar fi schimbat locul, dacă... cine știe câte capitole în plus ar mai fi avut romanul nostru!

Era miercuri, 24 februarie, ora zece seara. Tovarășul Toberg ședea la biroul său de la miliția judiciară, iar tovarășul Nasușev scria ceva pe divan. Tot la ora aceea, în imobilul din strada Marat numărul 14, administratorul adăpostea o pisică roșcată, fără stăpân.

Capitolul 17
O SUMEDENIE DE NIMICURI ȘI CÂTEVA LUCRURI DE SEAMĂ

Vântul, cu veleități de uragan, se năpustea cu toată greutatea peste oameni și case. Era înalt de cel puțin douăzeci de metri și tare ca tabla de fier, iar trupul lui avea în lungime optzeci și patru de kilometri, de aici până la Leningrad. Stătea cu un picior în mare și cu celălalt în Liuban. Cei ce nu-i cunoșteau năravul, se temeau de inundație și ciuleau urechea prin oberlihturile întredeschise, așteptându-se dintr-o clipă într-alta să audă lovituri de tun[21] și zgomotul învălmășelii pe stradă. Dar vântul sufla pe mare pieziș, biciuind coastele navelor, pălmuind țărmurile și împroșcând cu stropi sloiurile de pe Neva. Pe Ladoga[22], gheața pârâia și se spărgea, vântul de miazănoapte îi rădea țeasta artistic, fără nicio tăietură, lăsând o suprafață albăstruie, netedă ca oglinda și cu luciu sclipitor.

La conacul generalului, cărămizile picau și acoperișul își clănțănea botul de tinichea. Băieții dormeau, legănați de vânt. A doua zi dimineața aveau să plece la Sablino, care la lucru, care pur și simplu ca să vadă dacă nu-i rost de ciordeală. Numai Galkin n-avea unde se duce și asculta cu groază vuietul vântului. Până la urmă, tot nu izbutise să-și recapete memoria, care-l trăda. Unde să plece? Cu unsprezece ani în urmă - asta i se întipărise bine de tot în minte - un vânt la fel ca ăsta înzăpezea tranșeele și făcea să-i înghețe sângele în vine. De la statul major primiseră la două sute de inși patruzeci de puști și o singură mitralieră, dar și aceea defectă. Când comandantul a dat ordin, nimeni n-a ieșit din tranșee: niciunul nu ținea să înfrunte cu mâna goală, în luptă corp la corp, un inamic înarmat până-n dinți. Comandantul a repetat ordinul; soldații s-au ridicat în picioare, numai așa, ca să facă ceva - ce, nici ei nu știau. Dar odată ridicați, s-au aruncat asupra dușmanului și l-au zdrobit în furia lor; erau mai furioși însă pe cei ce, trădându-și țara, îi trimiteau neînarmați în tranșee și-i sileau să se bată cu mâna goală. Și iată că soldatul rus biruise. A ocupat tranșeele inamice și cum le-a ocupat, pe

loc a căzut într-un somn de plumb. În vremea asta, la Sankt Petersburg, capitala Imperiului rus, doamne în toalete somptuoase și domni în frac închinau cupe de șampanie în cinstea armatei rusești și nu pregetau să-și aducă aminte unii altora că „*în tranșee e frig*”. Mai abitir decât toți închina și glumea tocmai acela care știa că pe front nu revin decât patruzeci de puști de companie.

În ceasul acela, cu atâția ani în urmă, Galkin era printre cei ce nu aveau armă. Nu putuse să adoarmă; din toți câți se aflau în tranșee, era singurul care veghea, singurul care medita pentru toți. Iar acum, își luă cârjele și ieși din bătrâna casă, neștiind încă nici unde și nici pentru ce pleacă. Se simțea însă ca și când el, și o dată cu el tot Liubanul, ar fi făcut cale întoarsă în timp, sau ar fi retrăit un vis vechi ce-i reînviase deodată în minte. Vântul îl izbea în piept, îi da capul pe spate, ca pentru a-l săruta.

Pe drum veneau niște care încărcate, și Galkin avea impresia că aduc arme - armele de care avuseseră atâta nevoie în noaptea aceea albită de ninsoare. Un proiectil vâjâi deasupra tranșeei, urlă strident împreună cu vântul și se sparse într-o jerbă tulbure de oțel. O schijă grea căzu peste Galkin, strivindu-i piciorul...

Galkin mergea mereu înainte, râcâind cu cârjele pământul înghețat. Ajuns la o ușă cu fân mirositor, căzu sleit. Prin fața lui trecu, huruind, un tren. Ca să se încălzească, Galkin se îngropă în fân, dar simțind că se înăbușă, se așeză în capul oaselor și se strădui să-și adune gândurile, ca să înțeleagă ce-i cu el, încotro se duce, ce-a fost ieri, ce s-a întâmplat de când schija îi strivise piciorul. Își găsi pe dibuite cârjele și-și plimbă mâna de-a lungul lor, de sus în jos, fără să strângă degetele prea tare, ca să nu se zgârie de literele de metal când va ajunge la locul unde lemnul e înfășurat în mușama. Coborând încetișor, degetele dădură de un obstacol ascuțit. Galkin pipăi și cealaltă cârjă - nici acolo degetele nu întâlniră proeminența atât de familiară a literei de argint. Monogramele dispăruseră de pe ambele cârje, numai un cuișor care zgâria și înțepa mai amintea de ele... Galkin nu se necăji prea tare, fiindcă-l preocupa ceva mult mai important: să-și aducă aminte ale cui erau monogramele, cine era persoana al cărei nume și al cărei prenume începeau cu literele dispărute. De data asta, memoria răspunse prompt, fără fățărnicie, nici menajamente: pe ecranul gălbui al imaginației apăru, într-un vaporos chenar de dantelă, o femeie într-o rochie bleu, cu părul despletit. Ecranul era imobil, dar femeia se mișca în cadrul lui de parcă ar fi fost vie,

ca însăși Viața pe care o trăise atât de stupid omul care acum trăia numai în imaginație...

Galkin a stat toată noaptea în șură. Mai către ziuă, surescitarea îi trecuse, o dată cu nevoia de a-și aminti în ce împrejurări ajunsese în Liuban. Simțea în el un gol, o apatie și o sfârșeală totală. Se întoarse la conacul generalului fără ca vreunul din băieți să-l simtă.

Dimineața se anunța mohorâtă și umedă. Dincolo de linia ferată, trâmbe de fum răsucite și îndoite ca niște tirbușoane se înălțau alene din hornurile caselor. Vântul încetase, cocoșii cântau, vrăbiile ciripeau.

Toți băieții, cu excepția Generalului și a lui Iepure, plecaseră cu primul tren la Sablino, cam cu o jumătate de oră înainte de a se fi întors Galkin. Asta i-o adusese la cunoștință Iepure. Generalul ședea la fereastră și-și cârpea pantalonii.

— Mai dormi, nene, îl îndemnă Iepure. Sunt sigur că numai somnul o să te facă bine. Țin minte că și pe mine m-au tratat așa odată. Am dormit, am dormit, până m-am vindecat... de insomnie.

I-au trebuit câteva clipe Generalului ca să priceapă bancul și să izbucnească în râs. Râse și Iepure. Cât privește Galkin, se întinse pe bancă și adormi numaidecât.

După ce șușoti ceva cu Iepure, Generalul trase afară din buzunarul cojocelului un portofel voluminos de piele, îl deschise și scoase de acolo două litere mari de argint. „*Nu ți-e rușine, bestie ce ești!*”, șuieră Iepure. Generalul luă cârjele și se apucă să fixeze literele, dându-și silința să le prindă exact acolo unde fuseseră. După care își văzu mai departe de reparatul pantalonilor. Iepure îl urmărea de departe cum lucrează. Generalul privi cu satisfacție cusătura neagră pe care o aplicase pe stofa maro și conchise:

— Cu crăcanii ăștia, mă duc și la nuntă! I-ai pus lapte?

— Da. Și-o pâine și un pachet de țigări. Numai scrisoarea a mai rămas să i-o scriem.

— Ce aștepți? făcu Generalul.

— Am un scris nasol. Mai bine scrie-i tu.

— Eu scriu strâmb, la mine toate literele fug la vale, și el n-o să înțeleagă nimic. Tot scrisul tău e mai potrivit: faci litere mari și o droaie de greșeli, să mai râdă și Galkin când o să citească. Dă-i drumul!

— Bine, se învoi Iepure. Ai o hârtie?

Generalul întinse prietenului său un petec boțit, pe care Iepure se apucă să aștearnă cu un creion bont și cu litere de-o șchioapă cele ce urmează:

„Rămâi sănătos, nea Galkin, noi plicăm la Petersburg și nu vrem să te trizim, iar mâncarea o să vezi mata undeste, și ajunge pân vinim pormă aicia să videm ce facem cu mata. Baban știe că mata nai nicio vină și că noi trebuie ca să plicăm. O să stăm întâi la Piliuță iară pormă adresa noastră fabrica Triunghiu roșu. Cu toată stimă și care te iubește Epure și Giniralu Mișa. Chibritili sunt pe filinar dormi cât încape în matale nu te supăra dar plicăm că perdem trinu.”

Puseră biletul pe pieptul lui Galkin, se mai învârtiră un pic în jurul lui fără rost, apoi se priviră stânjeniți și ieșiră din cameră, închizând cu grijă ușa după ei.

Galkin se trezi cam la un ceas după plecarea băieților. Iar o oră mai târziu părăsea și el Liubanul tăcut și troienit, îndreptându-se, fără drum și fără țel, în direcția opusă Leningradului. Biletul lăsat de Iepure și de General avusese darul să-i redea memoria. Măsurând cu cârjele kilometrii măturați de vânt, își repezea trupul într-acolo unde putea să afle, după părerea lui, justiție și dreptate. Sumedenia de nimicuri care-i năpădise existența în ultimele zile îi redeșteptase facultatea de a judeca, îi mai rămânea ceva foarte greu și complicat pentru el: să înțeleagă și să explice și altora ceea ce era inexplicabil, să dovedească ceea ce era cu neputință de dovedit.

Iar seara, după trei ore de la plecarea lui Galkin, conacul generalului fu încercuit de un grup de milițieni. În afară de un felinar, o pâine, o sticlă cu lapte și un bilețel care-i intrigă, milițienii nu găsiră nimic. Textul bilețelului fu transmis telegrafic miliției judiciare, pe numele lui Toberg.

Capitolul 18
ACTELE SUNT ÎN REGULĂ, ȘI TOTUȘI...

Aproape că nu trece zi, în oraș, fără un asasinat, o spargere sau un atac banditesc în plină stradă. Miliția judiciară este ocupată până peste cap, tot timpul anului, cu munca ei grea și primejdioasă. Cazurile vechi sunt cercetate paralel cu cele noi, datele diferitelor infracțiuni sunt amestecate cu bună știință spre a fi confruntate, iar lista crimelor comise mai demult și neelucidate încă scade o dată cu prinderea fiecărui asasin. Numai în cursul anului 1925 au fost înregistrate șaptezeci și cinci de omucideri pentru jaf și au fost prinși șaizeci și șapte de criminali, constatându-se că prinderea lor rezolva, adică clarifica aproximativ o sută de asasinate, ceea ce înseamnă că un criminal avea pe conștiință cam două sau trei victime. Astfel, în luna mai a anului aceluia a fost arestat un criminal care omorâse familia unui muncitor, mobilul crimei fiind jaful. În cursul cercetărilor s-a stabilit, prin compararea amprentelor - cu ajutorul dactiloscopiei, cum se spune -, că tot el îl ucisese cu doi ani în urmă și pe casierul unei bănci. Așadar, asasinul familiei muncitorului mai era vinovat de o crimă care figura printre cazurile neclarificate.

Pentru Toberg, asasinatul căruia îi căzuse victimă Șatunovskaia ieșea din comun atât prin „acuratețǎ", cât și prin ceea ce numea el „piesele alcătuitoare". Primul element inedit era însăși figura criminalului: un nebun scăpat din balamuc. În al doilea rând, surprindea faptul că ucigașul nu luase bijuteriile. Și era de-a dreptul nemaipomenit că măsurile foarte energice întreprinse pentru prinderea criminalului nu dăduseră până acum niciun rezultat. Nasușev îi spusese odată, în glumă, că Galkin ar fi fost mult mai ușor de descoperit dacă ar fi avut ambele picioare; așa însă, miliția era cu ochii numai pe ologi și, ca un făcut, niciunul dintre aceștia nu săvârșise vreo infracțiune.

Asasinatul cu pricina a sfârșit prin a deveni cazul numărul unu, iar prinderea ologului - preocuparea de căpetenie a miliției judiciare. Nasușev

era de părere că ceea ce complica atât de mult cercetările era numai faptul că asasinul reușise să fugă de două ori: o dată din ospiciu și a doua oară din Liuban, ceea ce năștea prezumția că poate fugi prea bine și a treia oară, cazul transformându-se astfel într-un șir nelimitat de dispariții.

— Sunt convins, afirma el, că ologul ăsta formidabil e în stare să ne scape printre degete chiar în momentul în care am fi gata să punem mâna pe el. Cazul ca atare e banal, dar acela pe care trebuie să-l prindem nu e om ca toți oamenii. Noi presupunem că va proceda într-un anumit fel, iar dumnealui procedează exact invers și încă prostește, naiba să-l ia!

De două ori se interesase prin telefon profesorul Sotnikov, trecuse pe la Toberg și administratorul care fusese victima unei infracțiuni, dar care acum rămânea pe planul al doilea, deși inteligentul și perspicacele Toberg făcea cumva o legătură între cazul lui și cazul Șatunovskaia.

Și iată că într-o bună zi se înfățișă la miliția judiciară negustorul Klimov și ceru să vorbească *„cu ăl mai mare risponsabil*”. Dar înainte de a dezvălui cititorului scopul vizitei sale, se cuvine a-i înfățișa un episod, neînsemnat la prima vedere, petrecut cu o zi mai înainte.

În toată întâmplarea de mai jos a jucat fără voie un rol foarte mic (și mut) Nasușev. Făcându-i-se chef de bere, s-a dus la localul cel mai apropiat de casa lui, cu gândul să cumpere o sticlă de „Krasnaia Bavaria” și s-o golească „la domiciliu”. Nu i-a fost însă dat și să vedeți de ce. Cârciumarul i-a întins sticla și, în timp ce Nasușev îi întindea și el banii, a poruncit băiatului care servea la mese: „Dă drumul la muzică”. Nasușev porni spre ieșire, strecurându-se printre mese, dar o frază rostită de un glas cam încălzit de băutură îl făcu să se oprească în loc.

— Mă doare-n cot dă miliția aia judiciară, las’ că și noi...

Nasușev nu auzi sfârșitul: în momentul acela izbucni orchestrionul mecanic, tobele răpăiră, chimvalele sunară și o fanfară întreagă, ascunsă în măruntaiele uriașului dulap cu oglinzi, atacă un marș. Cu curiozitatea ațâțată de acest crâmpei de frază, Nasușev luă loc la o masă liberă, ceru chelnerului să-i destupe sticla și începu să tragă cu urechea la ce se vorbea.

Sunetele orchestrionului acopereau hărmălaia din cârciumă, totuși Nasușev auzi, dacă nu chiar tot, cel puțin o parte a conversației. La masa aceea ședeau trei inși. Doi, îmbrăcați cu paltoane bune și căciuli de blană, despre care nu se putea spune că erau chiar beți, vorbeau, iar al treilea - un bătrânel cu caschetă pe cap și, în general, cu un aspect destul de onorabil - se mulțumea să asculte, aprinzându-și mereu țigara care refuza să ardă și

trăgând câte un gât de bere după fiecare fum. Tustrei gesticulau de zor, izbind cu pumnul în masă. Bătrânul îi rugă la un moment dat pe tovarășii lui de chef să-i mai toarne un pahar, apoi grăi:

— Cât despre miliția judiciară de care ziceați, aiasta nu depandă de ea! Că eu-s la corent... Aiasta nu intră, nu intră în com... cum îi zice... în compre...

— În competența ei, îl ajută unul din comeseni. Eu cred însă că ea vede de toate astea!

— Nu eg-zistă! Pă crucea mea! bâlbâi bătrânul, căruia începuse să i se împleticească limba. Ei nu știe de chestii d-astea, cu chestii d-astea se ocupă alții. Ascultă ce-ți spui eu!

— La urma urmelor, n-au decât! Nu mai pot eu de ei!

Acela care vorbea, un tip cu mustăcioară aranjată din brici și amețit de-a binelea, se aplecă înainte, mai-mai să-i cadă moșului la piept.

— Pentru noi, asta-i mizilic, este? Numai să ne dai adresa!

— Eh, viață legată cu ață! Da' să știi că n-o să iasă nimica, nimica, auzi tu? Nici nu te mai gândi. Că toți îți știu mutra. Eu-s la corent și dacă zic o vorbă, e sfânt! Tu să nu mă contrazici. Eu, când văd un om, îți spun de la o poștă ce-i zace în măruntaie.

Nasușev nu mai desluși urmarea, din cauza orchestrionului, al cărui glas triumfal le înăbuși pe toate celelalte. Se auzea doar o rumoare ca la catedrală în timpul slujbei. Dulapul cu oglinzi se cutremura de răbufniri, bătăi de clopote, glasuri asurzitoare de alămuri și țipete de clarinet, amestecate când și când cu zvonuri mai melodioase. Deasupra meselor pluteau, albastre, covoare zdrențuite de fum de tutun, încăperea era plină de miros pătrunzător de rumeguș, de friptură și de un iz acru, ca orice cârciumă sau birt economic.

Nasușev își băuse berea, dar rămase mai departe, fumând și observându-i pe cei trei indivizi de la masa vecină. Bătrânul moțăia pe scaun, clătinându-se, râgâind și fornăind. Amicii se chinuiau, fără succes, să numere sticlele goale. Pe la unsprezece, patronul se apropie de ușă și făcu clanța să clămpăne zgomotos. Mușterii începură a se ridica unul după altul, chercheliți bine; plăteau și porneau spre ieșire, clătinându-se de parcă ar fi călcat pe puntea unui vas pe timp de furtună. Cei trei inși care-l preocupau pe Nasușev se sculară și ei anevoie. În timp ce bătrânul făcea plata, ceilalți doi se sprijineau unul pe altul și se căzneau să se încheie la paltoane, dar degetele, țepene, nu reușeau să introducă nasturii în butoniere. Unul dintre

ei scoase un ziar din buzunar și spuse bătrânului, împungând hârtia cu degetul:

— Scrie aici adresa! Uite, aicea! Rupe o buc’cățica!

După ce isprăvi cu chelnerul, bătrânul duse ziarul la ochi, rupse din el o fâșie îngustă, apoi scoase din buzunarul de la vestă un creion și mâzgăli ceva. Cu acest prilej, Nasușev observă că moșului îi lipsește arătătorul de la mâna dreaptă. Bătrânul vârî creionul la loc în jiletcă, reciti ce scrisese și dădu hârtiuța unuia dintre cei doi. Acesta însă, din greșeală, puse petecul pe masă și băgă în buzunar ziarul. Micul grup se urni spre ușă. Nasușev se luă după el; trecând pe lângă masa la care băuseră, acoperi hârtiuța cu palma și, mototolind-o în mână, ieși în stradă.

Ajuns acasă, despături „fructul observațiilor” sale, cum îi plăcea lui să se exprime în astfel de ocazii, și citi următoarele:

S.P. Axionov, str. Kolpinskaia 17, apart. 24.

De data aceasta, Nasușev nu era mulțumit de el: ședea la biroul lui încărcat cu cărți și cu tot felul de coduri de legi și-i venea să-și tragă palme că fusese atât de ușuratic. În loc să urmărească grupul acela care avea o comportare atât de suspectă în cârciumă, se mulțumise să șterpelească o adresă care nu-i spunea absolut nimic și să se întoarcă liniștit acasă...

— Sunt un cretin, un cretin patentat, se dojenea dânsul. Ce-i cu mine? Să știi că m-am surmenat, aia e!

Oricum însă, nu mai avea ce face. Era aproape miezul nopții. Așa că nu-i rămânea altceva mai bun decât să se ducă la culcare.

A doua zi dimineața, pe când citea ziarele în biroul lui Toberg, auzi o voce grosolană de bărbat cerând stăruitor să vorbească cu „*ăl mai mare risponsabil*”, apoi pașii grei și glasul de bariton al ofițerului de serviciu punând obișnuitele întrebări. Nu trecu mult și în cabinet fu introdus un cetățean care zicea că-l cheamă Klimov și are ceva „*sicret*” de comunicat.

— Șeful vine după douăsprezece. Dar despre ce e vorba?

Klimov - vechea noastră cunoștință - depuse pe masă un pachet voluminos și răspunse:

— Vorba e, tovarășe șef, că la început am închiriat odaia și ziceam slavă Domnului c-am dat-o la un om de treabă, că a plătit înainte, i-a pupat mâna nevesti-mi, era îmbrăcat fason și se dădea cu odicolon, iar...

— Iar aici ce ai? îl întrerupse Nasușev, arătând pachetul înfășurat într-un ziar și legat cu sfoară groasă. Și, în definitiv, ce s-a întâmplat?

— Păi, eu ce vreau să spun! se aprinse Klimov, și ochi-i sclipiră. Primele zile, totu' a mers bine, apoi a dispărut nu știu unde, iar când s-a întors, zice: „Mă duc la Moscova, am treabă p-acolo!" Trece o zi, trece două, trece trei, și când s-a făcut cinci zile, iaca, am venit la 'mneavoastră. Dar mai înainte, când abia plecase, iaca ce găsirăm eu și cu nevastă-mea în odaia dânsului...

Și vizitatorul desfăcu pachetul, dând la iveală o colecție întreagă de peruci, bărbi, și mustăți false - negre, roșcate, cărunte. Nasușev ridică ochii la Klimov, care se holba la comoara păroasă pe care o găsise.

— Ei și? Ce-i cu asta?

— Cum ce, păcatele mele?! Că-mnealui nu-i artist, să zici că are nevoie de ele! sări Klimov. Aici nu-i lucru curat, mult stimate tovarășe. O să intru la apă cu chiriașu' ista, pe Dumnezeul meu intru la apă ca popa! Numa' că eu îs totdeauna cu Puterea sovietică și n-o să îngădui la nimeni - mă-nțelegi? - ceva contra ei, mai ales dacă-i ceva cu ochi și cu sprâncene... d-astea!

— Bine, bine, spune-mi pe-ndelete când s-a mutat la dumneata, cu ce se ocupă... În definitiv, nu văd de ce ți-e teamă? Câtă lume n-o fi având peruci acasă! Poate-i coafor.

— Cum adică de ce mi-e teamă? replică Klimov și duse mâna la inimă. Păi, nu-i limpede de ce, dragă cetățene și tovarășe? Spuneți și 'mneavoastră: mi-a dat actili să-i fac înscrierea și a plecat la Moscova. Auzi, să pleci la Moscova fără acte!

— Ei și? Nu-i ceva chiar atât de neobișnuit. Mai ales că o fi având și alte acte în afara celor pe care ți le-a dat pentru înregistrare. Ia să le văd.

— Poftiți!

Klimov îi întinse livretul militar.

— Și asta! adăugă el punând pe birou cartea de muncă.

Nasușev răsfoi la repezeală livretul, îl puse la o parte și luă, zâmbind, cartea de muncă.

— Constat că totu-i în regulă: Flitov, necăsătorit, are viza miliției și... Dar ce-i asta? exclamă Nasușev sărind ca ars.

Pe una din paginile cărții de muncă era scris, ușor de tot, cu creion chimic:

Serghei Petrovici Axionov. Raionul Petrograd, str. Kolpinskaia nr. 17, ap. 24.

Capitolul 19
NASUȘEV PORNEȘTE SPRE LIUBAN

Casa cu numărul 17 de pe strada Kolpinskaia are patru etaje și o înfățișare jalnică. Încă din primele luni de după revoluție, balcoanele i s-au găurit, acoperișul s-a spart, zidurile și pereții i s-au coșcovit. Pe vremuri era locuită de profesori și funcționari publici cu rang de consilieri, iar acum - potrivit declarației administratorului - de muncitori de la fabrică, precupeți din piața Dereabkinski și câțiva bătrâni.

— Dar în apartamentul douăzeci și patru cine stă? îl întrebă Nasușev pe administrator.

Acesta îi enumeră pe toți locatarii din apartamente, încheind:

— Nu de mult, acum vreo lună, s-a mutat acolo un bătrân...

Nasușev deveni pe dată atent.

— Profesiunea? îl întrerupse el pe vorbărețul administrator.

— Habar n-am. În acte scrie „fără ocupație”, iar chiria o plătește direct gazdei, așa că n-am de unde ști. Îl cheamă Axionov.

— Ia spune-mi, îl luă pe departe Nasușev, bătrânul ăsta, Axionov, are ceva deosebit, vreun semn particular?

— N-nu... parcă n-are... E unu’ așa, cărunt, îndesat, după acte, dacă nu cumva mă-nșel, are în jur de șaizeci de ani, da’ se ține foarte bine.

— Dar la mâinile lui n-ai remarcat nimic? Ia gândește-te. N-ai observat cumva...

— Ah, da! exclamă deodată administratorul. Na, că era să-mi scape! Îi lipsește un deget. Tii, cum de-am putut uita!

— Arătătorul? aruncă dintr-o suflare Nasușev.

— N-aș putea spune precis... Ba da, ba da, arătătorul! Aveți perfectă dreptate, arătătorul, sigur că da! Da’ de ce vă interesează?

Fără să răspundă, Nasușev făcu stânga împrejur militărește și porni spre ieșire. Trebuia să-l vadă neîntârziat pe Toberg. Întâmplarea făcu însă ca

tocmai atunci șeful să fie chemat la procuratură; or, fără dezlegarea lui, Nasușev nu se simțea îndreptățit să întreprindă nimic.

Superiorul s-a întors târziu, și nici n-a intrat bine pe ușă, că i s-a și adus o telegramă primită din Liuban. O citi dintr-o răsuflare și o azvârli pe birou.

— Poftim! Uite numai câtă dreptate am avut! Spune și tu: chiar în clipa când să pui mâna pe el, ologul o șterge din nou! spumega Nasușev, care citise și el telegrama. Dracu' a mai pomenit una ca asta! Auzi, să stea tot timpul ăsta într-o casă pe jumătate dărâmată și nimeni să nu prindă de veste! Dar ce păzește miliția de acolo, frate? Asta-i ceva de domeniul fantasticului! Romantism! Roman foileton în patru'ș'patru de fascicole!

Toberg, în ceea ce-l privește, se mulțumi să rostească:

— Va să zică, dragul meu, Galkin ăsta era la Liuban...

Afară adia zglobiu, potolindu-se în răstimpuri, un vânticel obișnuit pentru malurile Nevei. Toberg ținea o consfătuire la el în birou. Nasușev scria procesul-verbal. Se conforma unei proceduri de rutină, pentru că, de fapt, la consfătuire luau parte numai ei doi. Se decise trimiterea de urgență la Liuban, cu automobilele, a unei echipe formate din agenții cei mai capabili, sub conducerea lui Nasușev.

— Multă vreme o să ținem minte podoaba asta de Liuban... râse cu ciudă Toberg; se întinse apoi și căscă. Eh, ce zici: ne apropiem de sfârșit sau...

— Nu suntem nici măcar la mijloc. Îmi închipuiam că am destulă experiență, că sunt... Și când colo, trebuie să recunosc că adevărata experiență se compune numai din greșeli. Da, da, din greșeli! Și cu cât sunt mai multe, cu atât mai prețioasă este și experiența.

Toberg nu știa ce să mai creadă.

— Doar nu vrei să spui că ne ducem degeaba la Liuban. Că nici acum n-o să punem mâna pe olog?!

— Chiar dacă punem, tot...

Nasușev își înghiți vorbele și-l privi pe Toberg drept în ochi.

— Încep să am impresia că ologul ăsta...

— Ce face?! răcni Toberg, sărind de pe scaun.

— Stai, stai, râse Nasușev, liniștește-te, nu-i decât o ipoteză de-a mea, care nu schimbă de loc situația. Totuși, țin să-ți spun, cu mâna pe inimă, că s-ar putea ca ologul să nu fie vinovat, adică mai mult ca sigur că nu e vinovat.

Toberg desfăcu brațele, uluit, apoi se reașeză încet.

— Hm... Zău dacă mai pricep ceva... Dacă nu-i ologul, atunci cine?

— Cineva care are ambele picioare. De ieri nu fac altceva decât să mă gândesc, să combin datele în fel și chip. Uite, bunăoară, am adunat un picior cu un deget arătător și am ajuns la convingerea că, într-adevăr, nu putea fi vorba decât de degetul arătător. Adică în nici un caz de cel mijlociu sau, să zicem, de degetul mic. Presupun că nu te gândești de loc la administratorul care a fost jefuit acum câteva nopți?

— Mărturisesc că nu, răspunse Toberg.

Nasușev surâse.

— Asta înseamnă că ai mai multe greșeli decât mine, deci și mai multă experiență. Cu toate că, la urma urmelor, s-ar putea să ai tu dreptate. Ceva îmi spune, totuși, că între spargerea aceasta și asasinat există o legătură. De ce? ai să mă întrebi. Printre altele pentru că asasinul, deși n-a procedat prea complicat, este extraordinar de viclean și deștept. Dar să lăsăm asta: ceea ce ne preocupă acum este operațiunea foarte importantă de la Liuban. Mai vorbim noi după ea. Uf, tovarășe șef, nu mai pot de oboseală, sunt pur și simplu dărâmat! Cum isprăvim cu afacerea, îmi dai două luni de concediu!

Nasușev se urcă într-o mașină, lângă șofer.

— Dă-i bătaie! spuse dânsul, și automobilul se smuci din loc.

Curând, mergea cu o viteză care o depășea cu cel puțin zece kilometri pe cea legală, lăsând să-i scape din faruri jeturi de lumină, claxonând zgomotos, punându-i pe goană pe cei ce traversau strada alandala, împroșcând cu evantaie de zăpadă fleșcăită lumea care se plimba. Și fiindcă veni vorba, trebuie să spunem că numai leningrădenii știu să se plimbe cu adevărat. Uite, de pildă, fetele astea două, care merg agale, braț la braț, fără ostentație, și se opresc din când în când dinaintea vitrinelor slab luminate ale cinematografelor. Sau ca... ba nu, bărbatul acela cam țeapăn, cu barbă neagră și ochelari, nu are de loc aerul că se plimbă. Dimpotrivă, aproape aleargă, țăcănind cu tocurile pe trotuar, strecurându-se prin mulțime, întrecându-i pe ceilalți trecători și ocolindu-i pe la dreapta sau pe la stânga. Ajuns la colț, cotește pe Bulevardul Liteinîi, unde își încetinește cursa, ca și când ar vrea să dea impresia că se plimbă, că n-a ieșit decât să ia aer, cu toate că Liteinîi nu prea e loc de plimbare: pe aici întâlnești numai oameni ocupați - buchiniști, vânzători de tutun, ingineri. Or, judecând după ținută - melon, palton scump, barbă pieptănată cu grijă și ochelari cu ramă de aur - omul nostru nu putea fi din tagma buchiniștilor (de obicei oameni săraci și prost îmbrăcați), nici dintr-a inginerilor (n-are servietă) și cu atât mai puțin dintr-a vânzătorilor de țigări (care obișnuiesc să umble cu pipa în gură).

Nu știu de ce, dar necunoscutul ne-a trezit curiozitatea și tare am vrea să știm cine e. La un moment dat, ajuns în apropierea străzii Basseinaia, se opri brusc, aruncă o privire înapoi, apoi și împrejur, după care intră pe poarta unei clădiri bătrânești cu trei etaje. Urcă scara îngustă de serviciu până la ultimul cat și sună de trei ori scurt, apoi, după o pauză, încă o dată, lung, dar parcă nehotărât. Deschise o femeie tânără și înaltă. Îl luă de mână și-l conduse într-o cameră spațioasă, unde îl invită cu un gest să stea pe divan, în timp ce ea se așeză pe jos.

Tolănit pe divanul lat și moale, bărbatul părea că se destinde. Femeia îl privea tăcută și supusă, cu ochi de câine devotat, îi mângâia cu degetele lungi și sclipind de inele părul, obrajii, brațele și genunchii, scutura ici-colo câte o scamă invizibilă de pe paltonul lui, surâdea extatic. Bărbatul o privea cu indiferență, fumând, cu gândul în altă parte. Totul arăta că el e domnul și stăpânul, sever și milostiv în același timp. Termină țigara și căută din ochi scrumiera. Femeia se ridică de jos, îi luă din mână restul de țigară și-l aruncă într-un colț, pe tava de tablă din fața sobei de teracotă. Pe urmă, surprinzându-i privirea întrebătoare, zâmbi și, săltându-se în vârfuri, depuse pe fruntea lui un sărut. Bărbatul o sărută pe obraz. Atunci femeia îl privi în ochi, întrebă încetișor: „Se poate?” și îl trase de barbă, în timp ce cu mâna cealaltă desprindea elasticele care o țineau fixată de urechi. Aruncă barba falsă pe masă și, fără să mai ceară voie, îi scoase și ochelarii cu lentile mari, rotunde, se dădu un pas înapoi, închise ochii și se aruncă în brațele bărbatului care arăta acum cu cincisprezece ani mai tânăr.

— Erai îngrijorată? o întrebă el. Credeai că am plecat?

— Da, făcu femeia și suspină.

— Axionov s-a obrăznicit de tot, cere cinci sutare pentru Finlanda. Ce tupeu!

— Și dincolo? întrebă femeia, făcând un gest elocvent.

— Dincolo e bagatelă. Aici însă...

— Spune!

Femeia ridicase tonul.

— Mecanicul a aflat... Are nas, afurisitul ăla de bătrân! Comunist! Cred că încă n-a întreprins nimic, dar, pentru orice eventualitate, am luat unele măsuri de precauție și acum locuiesc...

— Unde? sări femeia.

— N-ai să ghicești niciodată! Ia încearcă.

Femeia închise ochii și rosti rar, cântat:

— În Novaia-Derevnea... Lângă Ohta... În cartierul portului... Lângă Ohta, am ghicit?

— Nu. În locurile acelea e periculos: prea mulți muncitori.

După o pauză de efect, se aplecă spre urechea ei și-i destăinui:

— Pe Koltovskaia, la un negustor. În văgăuna aceea nu mă găsește nici dracul. Și gazda este exact genul de om care-mi convine. Toate bune și frumoase dacă n-ar fi povestea asta cu mecanicul... Mă îngrijorează... În rest... Dar mai dă-le încolo! Puțin vin, te rog, mă simt sfârșit. Ăsta-i calvar, nu viață...

Capitolul 20
NASUȘEV ÎN LIUBAN

Drumul era mizerabil, plin de hârtoape, iar dincolo de Sablino fură nevoiți să încetinească: pe șosea înainta un șir nesfârșit de care încărcate cu cărămizi și fierărie, al cărui vârf se pierdea tocmai hăt, departe, în pădurea din față. Nasușev înjura, izbea cu pumnii în bordurile mașinii și se răstea la cărăușii care trăgeau la margine cu o încetineala parcă voită.

— Îl scăpăm! Îl scăpăm! Dă-i bătaie! strigă el mereu, înghiontindu-l în coaste pe șofer, de parcă el ar fi fost vinovatul. Caz special, nu pricepi?

Convoiul de care îi întârziase cu cel puțin un sfert de oră. Iar când intrară în pădure, pocni ceva la spate.

— O să pierdem cel puțin patruzeci de minute, bombăni șoferul. Cauciucul... a plesnit... trebuie să-l schimb.

Trecu însă un ceas până să pornească iar. Când mai aveau șase kilometri până la destinație, nimeriră din plină viteză într-o groapă, pe care șoferul o luase de departe drept băltoacă. Alte douăzeci de minute pierdute. Nasușev tuna și fulgera. Ceilalți nu erau nici ei mai veseli. Dar ce puteau face? De cum ajunseră, Nasușev mobiliză toată miliția locală, iar pe agenții cu care venise îi împărți în două grupuri. Blocă străzile și căile de acces, organiză patrule, trimise doi milițieni să stea la pândă în conacul generalului, iar el porni prin pădure, în fruntea unui grup desfășurat în lanț.

Dacă ar fi ajuns la Liuban cu două-trei ore mai devreme, poate că l-ar fi prins pe Galkin. Acum însă...

Galkin ședea în vestibulul unei vile pustii, fuma țigară după țigară și încerca să nu se gândească la nimic. Și totuși se gândea, se gândea și se-ntreba ce să facă, la cine să se ducă, ce să spună.

Ce surprinzătoare și neobișnuite erau căile care-l duceau pe Galkin spre vindecarea deplină! Batista albastră, vântul, viziunea și, în sfârșit, biletul lăsat de băieți... Tot atâtea picături care umpluseră cupa conștiinței lui, ajutându-l să-și recapete memoria și capacitatea de a percepe normal lumea

în mișcare ce i se oferea privirii. Și chiar dacă încă nu-și dădea seama că tot ce i se întâmplase era la prima vedere de-a dreptul neverosimil, cugetul lui era de-ajuns pregătit acum pentru întâlnirea cu toate fenomenele vieții din afară, de care, cu numai șase zile în urmă, îl izolau zidurile spitalului. În mintea lui se făcuse lumină: știa că evadase, și chiar tot ce i se întâmplase după aceea.

Galkin se gândea și la Sotnikov; își închipuia cât de îngrijorat trebuie să fie bunul și savantul său prieten, cu ce nerăbdare trebuie că-i așteaptă întoarcerea - cine știe dacă n-o fi luat chiar măsuri ca pacientul să fie readus cu forța la spital...

Nu, nu, memoria lui nu mai avea lacune, amintirile îi erau vii și clare.

Stând acolo, sub scara de lemn, pe podeaua rece și murdară, el a înțeles că orașul se află undeva dincolo de Liuban și că trebuie să ia trenul ca să ajungă până acolo, că este necesar să dea cât mai repede ochi cu Sotnikov și cu oamenii aceia care-l socoteau probabil un asasin. Un singur lucru nu putea pricepe în ruptul capului: de ce nu s-a întors chiar din prima zi la spital, în loc să hoinărească fără noimă vreo două ceasuri prin oraș, ca să se urce apoi într-un tren ce mergea departe. Faptul că-și aducea aminte toate aceste amănunte și că era capabil să le analizeze îi dădea convingerea fermă că e vindecat.

Înțelegea că venise vremea să dea piept cu realitățile cotidiene, să se angreneze în viața pe care o trăiau toți cei din jurul lui. Or, tocmai asta era pentru el lucrul cel mai greu și mai complicat. I-ar trebui cumva o pregătire ca să se simtă în stare să apară în fața oamenilor acelora și să le istorisească ce s-a întâmplat în dimineața zilei de 19 februarie, în strada Marat. Nu vor crede o iotă, îl vor lua la întrebări, îl vor supune unui interogatoriu. Și, bineînțeles, aveau tot dreptul: doar Galkin era un ucigaș. Totuși...

„Mai bine mă întorceam în aceeași zi la Sotnikov. Dar nu-i nimic. Mă duc și le spun totul. Pe ea cred că au înmormântat-o. Nu-mi pare rău de dânsa. O dată cu ea a fost înmormântat și trecutul meu absurd și ridicol. Cum or fi trăind acum oamenii? Am lipsit atâta amar de vreme din mijlocul lor!...”

Momentele de luciditate mai alternau cu scurte eclipse. La un moment dat i-a venit să sară în sus și s-o ia la fugă - încotro? Nici el nu știa. Undeva unde erau oameni. Dar și-a adus aminte că-i olog și că în cârje n-ai cum alerga, și atunci a izbit cu pumnul în podeaua murdară a vestibulului și și-a blestemat trecutul, i-a blestemat pe toți aceia din vina cărora pătimise atâta.

Din când în când îl fura somnul și, în răstimpuri, când deschidea ochii, vedea prin crăpătura ușii niște milițieni alergând de colo-colo; ba și-a auzit și numele, rostit clar și răspicat. I-a venit să strige: „Aici sunt!” Dar, cu toate că înțelegea foarte bine ce se întâmpla, nu s-a clintit din locul lui, zicându-și: „Nu-i bine așa, trebuie să procedez altfel”.

Galkin se afla literalmente la doi pași de Nasușev, fără însă ca cineva să-i bănuiască prezența, de parcă ar fi fost omul invizibil: Galkin mergea pe cărarea de lângă terasamentul liniei ferate, vedea spinările milițienilor înarmați, care se depărtau, și se întreba mirat: „Dacă aici e așa, atunci ce-o fi în oraș? Și cum de nu reușesc să dea de mine? O fi chiar atât de greu? ”

Își aminti de o joacă de-a lui din copilărie: ieșea tiptil din casă și se pitea undeva, sub scară sau prin vreo curte dosnică. Biata maică-sa lua la rând soneriile de la ușile apartamentelor vecine, iar tata alerga înnebunit pe străzi, spre spaima trecătorilor și hazul puștimii din cartier. Și când părinții se întorceau acasă disperați, mititelul Galkin le ieșea în cale și întreba candid: „Ce s-a întâmplat?” Mai târziu, adolescentul Galkin se distra uneori părăsindu-și pe nesimțite prietenii cu care se plimba și traversând stradă ca să-i vadă de acolo cum îl caută, băgând capul pe ușa magazinelor și strigându-l. Ceea ce se întâmpla acum, la Liuban, îi aducea aminte de șotiile acelea îndepărtate, dar încă vii în memorie, de pe vremea copilăriei și a primei tinereți.

Galkin se apropia de gară. Dinspre oraș venea încet, oftând și scârțâind, un tren de marfă...

De la distanță, Liubanul părea un sat mai mare: cârlionți de fum înălțându-se din hornuri, lătrat de câini, cântec de cocoși. Între șine mergea în cârje un om palid și ostenit. Omul acela, care ajunsese la concluzia că e de prisos și cu desăvârșire inutil în lumea asta crudă și încântătoare totodată, era ferm decis ca la orice întrebare pe care i-o vor pune oamenii să răspundă pur și simplu: „Da”.

Capitolul 21
DIMINEAȚA UNUI OM DE ACȚIUNE

Flitov era îngrijorat din cauza unui mecanic, de care - zicea el - depindea nu numai soarta lui, dar și viața și fericirea altora. Toată noaptea a discutat despre mecanicul acela cu femeia culcată lângă el. Cu toate că în toată casa nu erau decât ei doi, Flitov vorbea în șoaptă și prudența asta nefirească îi dădea femeii senzația că nenorocirea s-a și petrecut. Din când în când, bărbatul sărea din pat și se repezea la fereastră, ca să tragă cu urechea. Ceasul bătuse de trei ori, dar ei tot mai erau treji. Femeia nu putea să adoarmă din pricina agitației lui, iar el, simțind că compromite cu anxietatea lui odihnitoarea intimitate pe care i-o dădeau de obicei aceste întâlniri, aștepta s-o cuprindă somnul mai întâi pe ea, ca pe urmă să încerce și el să adoarmă. Așa s-au perpelit toată noaptea, făcând fel de fel de proiecte și răscolind trecutul. Flitov a pomenit de câteva ori de Axionov și de un oarecare Karasev, iar la unele întrebări ale femeii, oricât a stăruit ea, n-a răspuns, ci a schimbat cu abilitate vorba.

— N-ai încredere în mine, i-a reproșat ea.

— Nu mai am încredere în nimeni. Sunt lucruri pe care aș prefera să nu le știu nici eu.

În relațiile dintre ei te frapa ceva ciudat: fie că așa era înțelegerea, fie din alt motiv, nu-și spuneau niciodată pe nume. Când i se adresa, Flitov spunea: „ascultă...” sau „tu știi că...”; femeia nu folosea în general nicio formulă introductivă, ci ataca direct subiectul. De altfel, spusele ei constau mai mult din întrebări decât din răspunsuri. Numai dimineața, când Flitov începuse brusc să sforăie, ea îl împinse cu cotul și-i spuse, tandră:

— Scoală-te, Iepuraș! E aproape șapte. Ziceai că ai treabă, vezi să nu întârzii!

Flitov sări din așternut, își făcu la repezeală toaleta și în câteva minute fu gata. Femeia îl privea țintă, fără să clipească. Flitov, preocupat, nu scotea o vorbă. Când își luă melonul, femeia rupse tăcerea:

— Iar n-am să te văd o săptămână întreagă!... Tare mă mai chinuie toate astea, mai ales că multe nu le înțeleg. Ești pentru mine o enigmă, dragule!

— Am pentru tine ceva ce ai să înțelegi ușor, răspunse Flitov cu ton schimbat.

Pe buzele femeii înflori un zâmbet, iar ochii i se făcură și mai mari, și mai frumoși.

— Poftim! Mă gândeam s-o vând, dar... mai bine nu! Poart-o, și vezi să n-o pierzi: e veritabilă.

Și cu aceste cuvinte îi întinse o brățară masivă de aur.

— De unde o ai?! exclamă femeia, aruncând darul dintr-o palmă într-alta. Vai ce grea e!

— Vino la mine azi, la șase fix, spuse Flitov. Mai știi adresa?

— Știu și viu! fredonă ea, fericită, cu voce de contralto. Dar ai fi un adevărat înger dacă mi-ai lăsa și ceva bani!

— Se poate, cum nu, făcu Flitov plin de sine.

Și scoase din buzunarul de la piept al paltonului un teanc de bancnote.

— Poftim! Azi sunt generos! Am jurat să fiu bun cu toată lumea ca să-mi meargă bine. Și dacă mecanicul...

— Dar mai slăbește-mă o dată cu mecanicul ăla! se irită femeia, bătând din picior. Nu-ți mai iese din cap! Și cine-i ăsta, mă rog?!

— Ți-am mai spus. E unul de-ai lor, din partid. Cadru conștient, fir-ar să fie! Deci, așa rămâne. Te aștept la șase. Să nu vii mai devreme, că eu mă încui pe dinăuntru.

Femeia îi potrivi barba falsă și-l mai alintă o dată „Iepuraș”. Flitov surâse mulțumit, îi sărută apăsat buzele și ieși repede, închizând ușa cu zgomot. Femeia se întoarse în cameră și numără banii pe care i-i lăsase prietenul ei. Erau o mie cinci sute de ruble în cap. De bucurie, schiță câțiva pași de dans, fredonând din „Silvia”.

Flitov mergea pe Bulevardul Liteinîi - un domn grav, între două vârste. La colț cu strada Jukovski, se opri în stația de tramvai.

La nouă punct intra pe poarta unei clădiri vechi și murdare de la capătul Bulevardului Mejdunarodnîi. Urcă la etajul cinci și bătu la o ușă capitonată cu mușama ruptă.

— Cine-i? întrebă dinăuntru o voce.

— Patruzeci și cinci și treizeci și cinci de minute și trei amorași, răspunse Flitov.

— Cine-i? repetă vocea.

— Două kilograme și paisprezece paliere.

— Și mai ce?

Flitov așteptă câteva clipe până să adauge:

— E rândul dumitale.

— Să ne sculăm în zori ca să privim cupolele catedralelor, rosti rar vocea.

Apoi lanțul de siguranță zornăi, zăvorul fu tras, cheia se răsuci de trei ori în broască și Flitov putu să intre. Îi deschisese un bărbat de vreo douăzeci și cinci de ani, de o eleganță cam țipătoare. În antreul întunecos, tipul îl ajută pe Flitov să-și scoată paltonul și-i agăță melonul într-un cui, apoi intrară într-o cameră.

— Scump la vedere, Gheorghi Stepanovici! spuse tânărul. Ia loc.

Flitov dădu să se așeze, dar văzând cât de murdar e taburetul, făcu o strâmbătură și preferă să rămână în picioare. Tânărul se așeză, degajat, pe muchea pervazului unei ferestre.

— N-am de gând să stau decât câteva minute, spuse Flitov, ocolind privirea vicleană și pătrunzătoare a celuilalt. Am venit să vorbim de afaceri.

— Încântat, Gheorghi Stepanovici, era și timpul!

Tânărul închise mai bine ușa și se așeză înapoi pe pervaz.

— Ascult, Gheorghi Stepanovici.

Flitov îi întinse un pachet de bancnote:

— Ca să vezi că mă țin de cuvânt. Ne-am înțeles pentru cinci sutare. Două ți-am dat, poftim restul de trei. Cu banii ăștia poți s-o întinzi fără nicio greutate și să trăiești liniștit două-trei luni.

Tânărul numără banii, îi băgă într-un buzunar al sacoului său gri, în dungi, și rosti, coborând ochii:

— E puțin...

Flitov tresări.

— Pentru o treabă ca asta, se ia o mie, Gheorghi Stepanovici. Mai ieși cu ceva.

— Nu mai am niciun sfanț, mormăi posac musafirul.

— Caută dumneata, că găsești. Eu sunt modest. Mă mulțumesc cu puțin. Uite, dă-mi cesulețul, și cu asta basta.

Flitov se înfurie.

— Cesulețul, ai? Dar învoiala? Nu ți-e rușine obrazului, Karasev!

— Învoiala... asta a fost o dată, Gheorghi Stepanovici. Acum că trebușoara e aranjată, vrei să-ți reamintesc că una-i plata și alta răsplata?... De nu știi cu ce să mă răsplătești, să-ți dau eu o idee.

— Doar știi prea bine că ceasul e amintire, protestă Flitov.

— La dumneata și la mine, orice lucrușor amintește de ceva, rânji tânărul. Așa că, dacă-mi pasezi cesulețul, e ca și când te-ai descotorosi de o părticică din amintirile dumitale...

Scrâșnind, Flitov desprinse cu mișcări nervoase ceasul de aur de pe lanțul masiv și-l puse furios în palma întinsă a tânărului. Acesta îl lăsă să lunece în buzunar și, zâmbind batjocoritor, arătă cu degetul lanțul care se bălăbănea.

— A mai rămas ceva, Gheorghi Stepanovici. Lanțul! E prea masiv pentru breloc...

Flitov își încleștă fălcile și, suflând greu, bâjbâi după încuietoarea lanțului petrecută prin butoniera vestei.

— Șantajistule! Asta nu-i corect!

— Gheorghi Stepanovici, nu-i sănătos să ne certăm, replică tânărul imperturbabil. Nu-i de loc sănătos. Cât despre corectitudine, știi povestea cu lupul moralist!

Apoi scutură din cap și, întinzând mâna, îl somă:

— Lanțul! Repede! Nu poți plimba ditamai ceas de aur fără lesă!

Flitov nu clinti. Tânărul ridică tonul:

— Ei?

Flitov aruncă lanțul pe pervaz.

— Asta-i tot? Nu vrei să-mi scot și pantalonii?!

Tânărul chicoti.

— Vai, Gheorghi Stepanovici, drept cine mă iei? Să iau și pielea de pe om? Hi-hi! Păstrează-ți pantalonii și izmenele! Ești bun de teatru, Gheorghi Stepanovici! Ai făcut adineauri o mutră... Șaleapin, nu alta! Da’ mai stai nițel, ce, te grăbești?

Și-l apucă de mânecă. Flitov se feri, scârbit.

— Nu ți-e rușine, Karasev! Eu te-am adus pe drumul cel bun, și tu mă jefuiești! Lasă-mă, n-am timp! Tâlhar de drumul mare ce ești!

— Asta așa-i, Gheorghi Stepanovici, i-o întoarse tânărul. Ai perfectă dreptate. Exact drumul pe care m-ai adus dumneata! Da’ asta nu înseamnă să nu stai. Hai să bem un păhărel de coniac.

— Mă grăbesc. Ți-am spus că sunt ocupat. Dă-mi pace!

— Dacă vreau! Că acum eu sunt șeful și dumneata trebuie să asculți. Să-ți intre bine în cap. Ai scrântit-o! Da, ai scrântit-o! Așa te-ai speriat atunci, că ți-ai dat drumul la gură. Este? Iar eu nu-s fraier să nu profit de ocazie. Școala dumitale! Ei, și-acum pricepi că te am la mână?

— Pricep, hârâi Flitov. Dă-mi drumul, bădăranule!

— Bădăran? Nu zău?! rosti tărăgănat tânărul. Zi mersi că paltonul dumitale mi-e mare, Gheorghi Stepanovici, altfel... Ei hai, binefăcătorule, adio!

— Când pleci? îl întrebă Flitov, devenit subit prietenos, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Bădăranul pleacă săptămâna viitoare, Gheorghi Stepanovici. Dar excelența voastră când are de gând să spele putina? Că dacă n-o ștergi, dai de dracu' cu ăștia...

Flitov își găsi pe dibuite blana și melonul și ieși ca din praștie. Tânărul strigă după el:

— Mi-ai promis un rând de țoale, Gheorghi Stepanovici! Nu uita să mi le trimiți!

Flitov ridică capul și răcni de la etajul doi:

— Am să-ți trimit un giulgiu!

Și alergă spre poartă, aranjându-și barba din mers. Apoi porni pe Bulevardul Mejdunarodnîi, pășind agale, cu mâinile la spate, aruncând ocheade femeilor și fluierând un șlagăr. Ajuns la Institutul tehnologic, se opri, chibzuind încotro și cu ce să se ducă: avea pesemne multe curse de făcut. Hotărî s-o ia pe șoseaua Zagorodnoe. Douăzeci și cinci de minute mai târziu stătea în stație, colț cu Troițkaia. Când sosi tramvaiul, se urcă în remorcă și rămase pe platforma din spate. Dar când tramvaiul porni, Flitov se schimbă deodată la față și, ridicându-și gulerul, coborî din mers. În aceeași clipă sărea de pe platforma din față un bărbat cu șapcă, pardesiu gri și cizme rusești cu carâmb înalt.

Capitolul 22
TRIUNGHI ECHILATERAL

30. IX. 1916

Baza

Dragă tovarăşe Rudakov! Sunt grăbit. Am fost denunţat. Voi fi ridicat în cel mult două-trei zile. Casa cu literele şi hârtia le-am ascuns în magazia lui Celnokov. Restul, am ars. Mamei să nu-i scrii nimic. Voi încerca să dispar. Denunţătorul e unul Zajoghin, care lucrează la noi ca pontator.

Al tău, Herschel

Vârful

Înălţimii-sale D-lui subşef al Direcţiei guberniale de jandarmerie, Petersburg.

De la agentul secret
Zajoghin, Alexandr Danilovici

R a p o r t

Am onoarea a raporta Înălţimii-voastre că misiunea ce mi-a fost încredinţată - de a descoperi elementele revoluţionare de la uzina Siemens-Schuckert - am îndeplinit-o în întregime, precum am mai avut onoarea să informez pe Înălţimea-voastră în raportul de la 3 octombrie curent. Comunic prin prezenta amănuntele cerute de Înălţimea-voastră privind cazul numitului Herschel, David Grigorievici, aflat sub stare de arest.

Numitul Herschel s-a născut în or. Vitebsk. În 1907 intră în partidul Soc. dem. al bolşevicilor. În august 1910 a venit la Petersburg şi tot atunci s-a angajat ca desenator-şef la uzina pe care o am în supraveghere. Chiar din

primele zile, a început să facă propagandă și, după cum am aflat, în scurt timp a stabilit un contact strâns cu gruparea bolșevică din Petersburg. Între 1910 și 1915, Herschel a fost văzut în repetate rânduri atât de subsemnatul, cât și de Dl. director, răspândind manifeste și afișe. Profesional, era un desenator mediocru, tergiversa și întârzia lucrările. O dată a cerut lichidarea și a lipsit două luni, după care, la intervenția mea, a fost reprimit în funcția pe care o avusese înainte. Nu-mi explic de ce Herschel nu figura pe lista membrilor organizației soc. dem. pe care a descoperit-o agentul secret Fedotov. În raportul anterior am avut onoarea să informez amănunțit pe Înălțimea-voastră asupra rolului pe care l-a avut Herschel în partid. Din documentele și manifestele anexate la prezența rezultă clar că Herschel este un ilegalist dintre cei mai activi, ale cărui mărturisiri pot contribui la lichidarea totală a întregului grup.

În ceea ce mă privește, îmi permit să recomand insistent Înălțimii-voastre ca Herschel să fie tratat cu toată severitatea și să se facă tot posibilul spre a-l încurca la interogatoriu. După câte am putut să observ, Herschel nu e de loc fricos și, în plus, e cultivat și inteligent, dar nu e exclus ca, dacă Înălțimea-voastră se va preface că știe tot, să lase să-i scape unele lucruri și să spună mai mult decât ar vrea.

În afară de cele de mai sus, rog pe Înălțimea-voastră să-mi dea instrucțiuni amănunțite privind activitatea mea la uzina „Obuhov”. Rog cu supunere ca, luând în considerațiune zelul și strădania mea în cazul Herschel, să se facă demersuri pe lângă Excelența-Sa să mi se acorde drept premiu măcar jumătate din cât a primit agentul secret Fedotov.

Drept care anexez, cu cel mai profund respect, la prezenta susmenționatele manifeste, corespondența lui Herschel și o copie după actul său de identitate.

A. D. Zajoghin
10. X. 1916

Raportul poartă următoarea rezoluție:

Din ordinul d-lui șef, să i se plătească suma de 50 de ruble și să i se comunice să se prezinte la mine la 14. X. ora 12.

Stepanov

Unghiurile

Leningrad, 2 noiembrie 1925

Aș avea multe de scris, dar n-am nici timp, nici răbdare. Toate reproșurile tale „mă lasă rece” - ca să-ți servesc expresia ta preferată; singura mea vină e că timp de nouă ani nu m-am gândit nici la mine, nici la copil. Despre soțul meu, știai, cât despre Mihail, îl vedeai aproape zilnic, și chiar ai vorbit cu el de câteva ori. Nu ți-am ascuns absolut nimic, pentru că nicio clipă nu m-am îndoit că ești cinstit - în măsura în care poate fi cinstit un om de soiul tău. Un singur lucru vreau: numele femeii pentru care m-ai părăsit! Al femeii în a cărei inimă vei picura același venin. Sunt la capătul puterilor. Știu totul despre tine, mi-e frică și nici nu vreau să cred că-i adevărat, dar dacă mă voi încredința, ai să mi-o plătești scump de tot.

Ia aminte că s-ar putea, într-o zi, să nu mai vreau să fiu o martoră nepăsătoare. Ia aminte că m-ai dezamăgit cumplit și că nu mă voi da în lături de la nimic.

Leningrad 6.XI.25

Mi-e și silă să-ți răspund. Îți scriu, totuși, pentru că socot necesar să te previn: ia seama! Înainte de a mă amenința, adu-ți aminte ce-a pățit Herschel! Ești absurdă, isterică și geloasă. N-am nici o obligație față de tine. De altfel, cine o să te creadă? Toanto! (Semnătura e ștearsă cu cerneală.)

16. II. 1926

Aducătorul acestui bilet e omul meu de încredere. Te avertizez: să nu faci vreo prostie, că tot nu te-ar crede nimeni. Ce vrei de la mine? Chiar azi am aflat că ai strâns niște documente și vrei să le duci la... Te previn pentru ultima oară: înainte ca eu să fiu arestat, tu vei muri!

Capitolul 23
ȘI TOTUȘI DOMNIȘOARA NU SE ÎNȘELASE

Răsărit fraged și melancolic. Sub norii plumburii și mițoși, fugăriți de vânt la mică înălțime, forfotesc oameni, se duc la treburile lor - care pe jos, care cu vreun mijloc de locomoție. O muiere dezbrobodită sare să despartă doi cocoși încăierați; porcii guiță, găinile cotcodăcesc, fălindu-se că au ouat. La vreo douăzeci de metri de clădirea gării, pe terasamentul unei linii de garaj, zace un om proptit cu capul de o șină și cu singuru-i picior de cealaltă. Un băiețaș îl zărește de la balconul unei case apropiate și țipă:

— Tată! E un om acolo, pe linie! I-a tăiat trenul un picior!

Răsărit melancolic și fraged... Și pe terasamentul unei linii de garaj zace Galkin. Cât ai clipi, se adună lume în jurul lui.

Același cer, cu aceiași nori, e și deasupra Leningradului. Într-o încăpere mare șade la birou Toberg, învăluit într-un nor de fum de tutun. Îl așteaptă pe Nasușev, care trebuie să se întoarcă peste o oră.

Și Nasușev se întoarce furios, obosit, flămând și, fără nicio introducere, îi declară ritos lui Toberg că vrea să plece în concediu: e surmenat, bolnav, are nervii zdruncinați și, în halul ăsta, nu mai poate lucra...

— Ba ai să lucrezi mai departe, și chiar azi, i-o reteză Toberg. Ai să lucrezi, Nasușev! În munca noastră, oboseala nu-i un motiv. Lasă copilăriile!

— Dar ce-s, ocnaș? strigă Nasușev. Nu mai pot, înțelegi?

— Las’ că te înviorez eu. Adică ai să-ți revii tu singur când ai să te apuci să descâlcești un ghem, rosti autoritar Toberg.

— M-am săturat de ghemuri, scrâșni Nasușev, scuipând cu ciudă. Ca ăsta al lui Galkin, încurcat de nu-i mai dai de capăt...

— Pe ăsta-l descurcăm noi, Nasușev. Cât despre Axionov al tău și adresa aia...

— Ei??

— Aha! Vezi? Adineauri ziceai că mori de oboseală. Ți-e ciudă că n-ai reușit, asta e. Și acum, uite despre ce e vorba...

— Ei, zi odată, nu mă mai perpeli!

— Așa, așa te vreau, băiete! Află că peste o oră pun o ambuscadă la locuința lui Klimov. Presimt că ne pică-n plasă un vânat de soi. Te ascult.

Nasușev era gata să răspundă, crezând că-i cere părerea, dar își dădu seama că șeful se adresase ofițerului de serviciu, intrat în birou.

— O telegramă din Liuban, anunță acesta.

Două capete se aplecară deasupra telegramei, deasupra formidabilei telegrame cu efect de bombă care face explozie exact în momentul dinainte stabilit de un atentator necunoscut. În telegramă era vorba de Galkin: ologul fantomă fusese descoperit pe neașteptate, în modul cel mai simplu cu putință, și, păzit cu strășnicie, urma să fie adus la Leningrad cu primul tren. Și telegramă se încheia astfel:

„Mărturisit crima. Pare normal. Cerut mâncare și țigări”.

Primul care-și putu desprinde ochii de pe textul telegramei fu Toberg. În cei șase ani de când lucra la judiciară, îi mai fusese dat să citească câteva telegrame ca asta, care tăiau subit și într-un mod aproape miraculos nodul celor mai ingenioase infracțiuni. Dar cazul de care se ocupa acum era atât de ieșit din comun, încât încă nu îndrăznea să se bucure, de teamă ca bucuria să nu fie prematură. Se răsturnă pe spătarul fotoliului și închise ochii; se gândea la Sotnikov, care-i dăduse informații greșite despre Galkin, și la Galkin, care probabil că-l indusese în eroare pe profesor și poate și pe alții. Așadar, o banală crimă de drept comun, ca sute altele, în care nimic nu era misterios și complicat. Nasușev vedea lucrurile nițeluș altfel. Ca și șeful său, nici el nu îndrăznea să se bucure; nici nu și-ar fi închipuit că Galkin e în stare să-l tragă pe sfoară cu atâta șiretenie și dibăcie - și... cu ce scop? Ca să se autodenunțe?... Atunci el, Nasușev, era ridicol. Degeaba toate cercetările, toată strădania lui. În loc să se agite și să se obosească, putea să aștepte pur și simplu până ce criminalul are să se prezinte singur și are să spună: „Arestați-mă, tovarăși!” De la un nebun, Nasușev pretindea mai multă inventivitate. Era indispus: în locul multașteptatei bucurii, un surogat călduț de bucurie, semănând mai mult cu o decepție; în locul unui deznodământ pe măsura acestei crime complicate și ingenios concepute, un final banal și prematur...

— Mda... făcu Toberg pufăind de zor din pipă. Care va să zică, punct.

— ...Sau, poate, virgulă, rosti Nasușev, mai mult cu speranță, decât cu certitudine.

— Prostii! Cazul Galkin e încheiat. Să nu ne necăjim. Se întâmplă. Să-i dăm de știre profesorului, s-ar putea să mai avem nevoie de el: oricât, Galkin e cam deraiat, cum spun micile haimanale. Hai, dragă, să ne gândim la altceva.

— Să știi, totuși, că mai e până la punct, murmură Nasușev. Eu aș pune cel mult puncte de suspensie. Poți să zici ce poftești...

— Hai să ne gândim la altceva, repetă Toberg. Stai jos și ascultă.

Să se gândească la altceva, însemna să discute despre ambuscada proiectată la domiciliul lui Klimov. În singurătate, Toberg rumegase pe îndelete în minte tot ce-i relatase Nasușev despre scena din local, apoi chestia cu colecția de peruci, adresa suspectă, și ajunsese în cele din urmă la concluzia că între toate aceste detalii există niște legături incontestabile care se întâlnesc undeva, într-un singur punct nodal. Perucile îi sugeraseră ideea ambuscadei: trebuia să pună mâna nu numai pe Flitov, dar și pe toți aceia care ar putea veni să-l caute în lipsa lui. De asemenea, ceva îi spunea că între Flitov și Galkin există o legătură. Amănuntele - ce, cum, când și de ce - nu și le putea imagina, dar intuia că amândoi sunt personaje într-una și aceeași piesă, sunt implicați în același caz. Și tare ar mai fi vrut să examineze toate acestea cu Nasușev, dar intuiția nu i se părea o bază suficientă pentru o astfel de discuție. Că fapte... Și tocmai pentru asta, pentru a procura fapte, dovezi, ținea el să organizeze neîntârziat o ambuscadă.

— Vom avea și fapte, mormăi convins Toberg. Numai că faptele nu-ți pică din cer, trebuie să ni le procurăm singuri.

Dimineața, la zece fix, pe liniștita stradă Koltovskaia descindea rigoarea legii și chiar în momentul când slujitorii ei se instalau în odaia lui Flitov, în gara Liuban clopotul suna de plecare și o locomotivă cu coșul scurt urnea din loc douăsprezece vagoane de pasageri, plus trei de marfă. Cei ce-l escortau pe Galkin îi dădură voie să stea lângă fereastră. Galkin tăcea. Tăcea și escorta. Tăcute erau și țarinile, și păduricile prizărite ce se perindau în goană. Ziua începuse. Toată suflarea era în forfotă.

Poate însă că cel mai mult dintre toți se agita Flitov. Ori de câte ori arunca priviri în jur sau peste umăr, constata că omul cu șapcă îl urmărește. Oriunde cotea, pe Nadejdinskaia sau pe Jukovskaia, individul acela neobosit și primejdios, din pricina căruia îl treceau răcorile, se ținea scai

după el. Pe Znamenskaia reuși totuși să-l lase un pic mai în urmă. Profitând de prilej, Flitov se ascunse într-un gang ce dădea într-o curte, își scoase barba și-și puse la repezeală o mustață roșcată pe care o avea întâmplător în buzunar. Spre norocul lui, prin curte umbla un tătar, negustor de haine vechi, psalmodiind cu voce groasă: „Hala-at, hala-at!” Lui Flitov nu-i trebuiră decât două minute ca să-și schimbe melonul pe o beretă albastră cu pompon, fără să-i ceară bărbosului Ibrahim nici o diferență, ceea ce-l uimi nespus pe telal.

Acum Flitov se simțea mai mult sau mai puțin în siguranță. Se uită în dreapta, se uită în stânga: urmăritorul nicăieri. Porni cu pași mari pe Nevski. Ajuns la colț, în dreptul unei franzelării, închise la ora aceea, se întoarse brusc… și încremeni locului: omul cu șapcă tocmai se pregătea să-l ocolească. Dându-și seama ce copilărește procedase, trase o înjurătură: dacă în loc să se oprească și-ar fi văzut de drum, era puțin probabil ca celălalt să-l fi recunoscut... Așa, însă, îi aude pașii la numai trei metri distanță, îi aude gâfâitul horcăit... „E ofticos”, gândi Flitov, și niște imagini ce-i apărură deodată în amintire îl făcură să uite pentru câteva clipe de primejdie. Apoi, însă, când să cotească și s-o ia la sănătoasa, se auzi strigat de un glas feminin:

— Alexandr Danilovici! Unde alergi așa? Și ce-i mascarada asta?

Flitov își răsuci ochii și văzu o siluetă sub un felinar și, în treacăt, în vitrina curată și lucie ca oglinda a unei cooperative, propria lui imagine: mustața lunecase, oprindu-se între falcă și guler. Făptura feminină se apropie și glasul repetă mirat:

— Alexandr Danilovici! Unde alergi? Cum, nu mă recunoști? Sunt Irina! Irina Șatunovskaia!

N-avu când să-i răspundă: în geamul aceleiași vitrine apăru și capul urmăritorului. Nu-i mai rămânea decât o singură șansă de scăpare. Făcu stânga împrejur, dădu peste un trecător, îl trânti la pământ și, ridicându-și puțin poalele paltonului, o luă la goană spre Nevski.

„Mi s-a înfundat, gândea el, am fost recunoscut! Dar de ce nu cheamă ajutor? O fi vrând să mă prindă chiar el? Poftă-n cui! Cu mine nu-ți merge! Eu o să mă mai bucur de viață, nenișorule!...”

Ajuns pe Nevski, întoarse capul: tipul cu șapca fugea după el. Într-o clipită, Flitov analiză situația și mai descoperi o șansă, ultima: să ia o trăsură de piață și să spună birjarului să mâne cât poate de repede spre Koltovskaia, sau spre Kolpinskaia, la Axionov. Dar nu era nicio birjă prin

apropiere, și Flitov fugi în direcția gării. Orologiul din turnul gării arăta unsprezece.

Urmăritorul fugea și el, cu răsuflarea tăiată, dar nici prin gând nu-i trecea să abandoneze: datoria îi poruncea să se țină după Flitov. Iar acesta spera în primul rând - în primul, ca și în al doilea, și în al zecelea rând - numai și numai într-o intervenție fericită a hazardului. Ajuns la gară, se opri să-și tragă sufletul, ca să fie în stare să spună birjarului cele două-trei vorbe necesare. Birjarul pe care-l ochise ar fi jucat, poate, în cazul lui Flitov rolul providenței, de n-ar fi fost ocupat. Birjarul următor, în a cărui sanie se trânti Flitov, scoase traista de pe capul calului care apucase să mănânce abia o jumătate din obișnuita-i porție de ovăz și chiar în clipa când Flitov spunea: „Pe Koltovskaia, repede, ai trei ruble!”, o voce de bariton, plăcută, dar sufocată, rostea doar atât: „Dă-te jos!”

Omul cu șapca îl înșfăcă de braț și, până să plescăie birjarul din limbă și să strige calului „diii!”, Flitov se rostogoli afară din sanie și se pomeni rugându-l pe celălalt, cu glas plângăreț:

— Dă-mi drumul! Hai zău, lasă-mă!...

După ce-l trase mai departe de sanie, omul cu șapca îl săltă și, apucându-l mai zdravăn de braț, porni cu el pe Ligovski. De groază, lui Flitov îi pierise graiul, sudori de gheață îi scăldau șira spinării. Curajul îl părăsise de tot.

— Cu ce drept?... Dă-mi drumul, ticălosule!...

— Umblă, Iepuraș, îi porunci bărbatul cu șapca. Și nu te gândi s-o ștergi: strig după ajutor și te asigur că pe mine are cine să mă ajute!

— Dă-mi drumul... te umplu de bani! horcăia Flitov.

Omul cu șapca, căruia încă nu-i venise sufletul la loc, zâmbi strâmb:

— Nu te-ai schimbat de loc, Zajoghin! Dar și eu am rămas același și n-am uitat nimic! Nici tovarășii mei n-au uitat, fii sigur!

Se întrerupse ca să răsufle, apoi, trăgându-l pe Flitov, care încerca fără convingere să opună rezistență, urmă:

— Află, Zajoghin, că noi nu l-am uitat pe Herschel. Nici pe ceilalți pe care i-ai expediat tu pe lumea cealaltă. Noi ținem minte totul, Iepuraș! După cum vezi, am scăpat cu viață, dar de-acum pot să și mor, că mi-am ținut legământul. Mi-am îndeplinit misiunea. Hai, mișcă! Nu tremura atâta, că n-o să te spintecăm. Mișcă odată, ce dracu’!

— Unde mă duci? întrebă Flitov, fără să-l privească.

— Las’ că vezi tu, răspunse omul cu șapcă.

Și o tuse cavernoasă îl înecă, desfigurându-l complet.

— Până una-alta, ia zi: unde mi te duceai așa grăbit? Ce învârtești? Ce mai pui la cale?

— Totu-i pierdut!... murmură Flitov. S-a sfârșit! M-au dibuit!...

— Ce tot mormăi acolo? Îți spui rugăciunea?

— Spun că te înșeli! strigă Flitov. Mă iei drept altul! Am să te trag la răspundere! Dacă nu-mi dai drumul, strig!

— Poftim, încearcă!

Înnebunit de disperare și de frică, Flitov șuieră cu o ură greu de redat:

— Las' că-ți vine și ție rândul! Că doar n-o să țină o veșnicie...

Omul cu șapca își înșfăcă însă mai strâns prinsul și zâmbi. N-avea niciun rost să-i răspundă ceva acestui Flitov, alias Zajoghin, alias Iepuraș. Bătrânul mecanic știa prea bine pe cine duce și nici Flitov-Zajoghin-Iepuraș nu-l vedea pentru prima oară pe mecanic. În strada Poltavskaia, mecanicul îl înghionti, și prizonierul trecu împleticindu-se prin portița strâmtă a unei căsuțe de lemn, cu paznicul său după el. Lângă șura pentru lemne, Flitov se opri și-l mai amenință o dată:

— Te-ai înșelat! Ai să-mi plătești jignirea!

— Bine, bine, ți-o plătesc, fii pe pace, ripostă netulburat omul cu șapcă. Du-te. Cred că n-ai uitat numărul apartamentului. Iar dacă totuși eu m-aș fi înșelat, Alexandr Danilovici, atunci domnișoara de pe Znamenskaia precis că n-a putut să se înșele. Dumneata ce crezi?...

Flitov-Zajoghin-Iepuraș tăcea.

Omul acesta, strada Poltavskaia, scara îngustă de lemn, apartamentul de la etaj - toate astea le mai văzuse, nu o dată, și le cunoștea prea bine. Atâta doar că mecanicul, nebărbierit și chinuit de tuse, îmbătrânise între timp, iar în locul plăcii de aramă, care strălucea pe vremuri pe ușa capitonată cu mușama, atârna o copertă de dosar, purtând scris cu cerneală roșie: „Club de imobil”.

Capitolul 24
GALKIN ÎI MULȚUMEȘTE PE TOȚI

Există doar cinci motive cunoscute care te pot determina să te urci într-un tren: deplasarea în interes de serviciu, moartea unei rude, conflictele sentimentale, lipsa de imaginație și, în sfârșit, plăcerea firească de a călători. Călătoria lui Galkin (orice drum cu trenul este un voiaj) nu era determinată de niciunul dintre acestea: pentru el, a sta la Liuban ori la Preaja era totuna, iar deplasarea în sine nu-i promitea nici avantaj, nici plăcere. În vagonul acela al trenului mixt care trebuia să sosească la ora 11 și 50 de minute la Leningrad, Galkin nu era ceea ce se cheamă stăpân pe situație. Cu o săptămână înainte, când mergea în același vagon și dormea neîntors pe cușeta de sus și nici prin gând nu-i trecea să coboare la Liuban, atunci da, se putea pretinde și călător, și stăpân pe dorințele lui. Cu nu mai mult de o săptămână în urmă, Galkin deținea controlul asupra motivelor care-l îndemnaseră să vină la gară și să se suie într-un vagon. Tot ce se întâmplase după aceea, el nu mai prevăzuse, din simplul motiv că, pe atunci, nu era în stare să prevadă, să gândească. Galkin, călătorul clandestin de săptămâna trecută, nu mai era unul și același cu cel ce se ducea acum la Leningrad și știa precis că nu va fi dat jos în indiferent ce stație. În adâncul inimii se simțea criminal, dar tot el își spunea că, în fond, crima lui se rezuma la evadarea din ospiciu și la o atât de complicată și neverosimilă evoluție a procesului de vindecare, între acești doi factori de valori diferite, Galkin nu vedea decât un fel de ecran pe care era proiectat un film. Rolul principal îl juca femeia pe care o iubise și o urâse odinioară atât de mult. Hotărâse încă la Liuban să-i treacă sub tăcere pe interpreții rolurilor secundare, iar la toate întrebările care se vor referi la el personal, să răspundă doar atât: „da”.

Privea pe fereastră. Ar fi vrut ca drumul să dureze cât mai mult. Văzu o femeie și un bărbat plimbându-se la braț pe peron: priviră vagoanele, se uitară și la Galkin, iar femeia chiar îi zâmbi. Zâmbetul ei îl înduioșă și o

lacrimă i se anină de gene. Iar când gara - o clădire galbenă, cu o placă pe care scria *Sablino* - se retrase, smucit, la stânga, un băiețaș îmbrăcat cu o mantă soldățească alergă până la vagon, strigând:

— Hei, Galkin! Încotro, nea Galkin?!

Galkin îl recunoscu pe Iepure și vru să-i răspundă, dar trenul prinse viteză și băiatul nu se mai putu ține după el.

— O cunoștință? se interesă un om din escortă.

— Un prieten, un bun prieten, răspunse Galkin. Și veți vedea că va reuși să mă găsească!

— Prietenii se regăsesc întotdeauna, rosti omul din escortă după un moment de gândire.

Schimbă o privire cu camarazii lui și adăugă:

— Când mă uit la tine, parcă nu arăți să fii om rău...

...Zgâriind pardoseala de piatră cu cârjele, Galkin se îndrepta spre ieșire. Surâdea trecătorilor. Numai când ajunse la mașină, se opri lângă portiera deschisă și murmură gânditor, ca pentru sine:

— Câtă grijă, dom'le, ca să ajung la destinație...

Douăzeci de minute mai târziu, mașina stopa, totuși, la poarta ospiciului de unde fugise Galkin acum o săptămână. Galkin a fost foarte surprins când au venit să-l ia cu targa iar un sanitar, pe care-l cunoștea, i-a spus: „Bună, dispărutule!”

— Aici trebuia să mă aduceți? întrebă el neîncrezător.

Nu primi răspuns. Numai un om din escortă spuse cuiva:

— Mai întâi încoace... p-ormă... mai știi, poate aici o să și rămâie.

Galkin fu instalat într-o rezervă - o odăiță cu gratii la fereastră. Un pat, o masă și un scaun alcătuiau tot mobilierul.

— Culcă-te și odihnește-te, i se spuse.

Dar după câteva minute apăru Sotnikov. Îl îmbrățișă pe Galkin, îl sărută și lacrimile îl podidiră. Galkin era și el atât de tulburat, încât nu putea articula niciun cuvânt; abia mai apoi, când profesorul puse pe masă un pachet de țigări și i le arătă cu un gest, rosti cu glas tremurător:

— Prin urmare, omul mai are inimă... Sufletul omenesc încă n-a murit... Dacă-i așa, totu-i bine! Numai că eu cred că nu aici e locul meu...

— Deci e adevărat?! întrebă Sotnikov privindu-l pe Galkin țintă în ochi. E cu putință!?...

— Da, rosti ferm Galkin.

Cât pe ce să-l ia gura pe dinainte și să adauge: „dar...”; cu prețul unui uriaș efort de voință reuși totuși să se oprească la „da”. Aceeași mărturisire laconică a fost consemnată și în procesul-verbal când i s-a luat interogatoriul.

La ușa rezervei fu postat un gardian. Cu aprobarea anchetatorului, Sotnikov îl supuse pe Galkin unui examen medical, după care stărui asupra unei expertize.

Talgerele balanței, după ce se legănaseră atâta, reveniră la poziția normală. Leman își recapătă bocancul roșcat. Toberg îl primi pe Galkin. Portăreasa imobilului din strada Marat 14 își reprimi bărbatul. Toată lumea era satisfăcută, în afară de Sotnikov. Totuși bătrânul profesor se alesese și el, dacă nu cu mulțumire sufletească, în orice caz cu un plus de experiență. Drept care își însemnă în blocnotesul lui cu file detașabile, numerotate, pe care scria *Memento: „De necrezut, dar adevărat: Galkin e sănătos. Știm că nu știm nimic*.”

Iar pe fila următoare notă cele de mai jos:

„Nu cred în vinovăția lui Galkin. Ceva nu e-n regulă aici. Știm că știm foarte mult.”

Capitolul 25
DECÂT PREA MULTĂ MINTE, MAI BINE DE LOC

Poate pentru că nu se simțea integrat în realitatea înconjurătoare și încă nu acumulase niciun fel de experiență, sau poate pentru că visele deșarte deveniseră la el un fel de reflex condiționat - în fine, oricare ar fi fost cauza, Kostea Gostev nu cunoștea altă desfătare mai mare decât aceea de a se gândi la propria lui persoană numai la timpul viitor, imaginându-se în culorile cele mai măgulitoare. Nevoia de a-și făuri vise nu era egalată decât de o altă pornire, la fel de irezistibilă: de a face versuri (care versuri începeau cu roze, păsărele și cheiuri și sfârșeau cu sărutări și apusuri de soare). Vedea ca aievea înșiruite douăsprezece volume cu scoarțe verzi, pe care scria cu litere de aur: *Konstantin Gostev. Opere complete.* Vedea ca aievea o femeie fascinantă, întinsă pe divan într-o poziție ispititoare. Vedea ca aievea bani, bani și iar bani, zburând de colo-colo ca un stol de păsărele, zăcând grămezi pe masă, foșnind prin buzunare. Și fantezia îi servea imaginea triumfală a Gloriei, cu contractul într-o mână și cu carnetul de cecuri în cealaltă. Kostea era convins că dacă poeziile lui deocamdată nu sunt publicate, asta nu poate dura mult, și că peste trei-patru ani toți Mozarții vor fi chemați și implorați: „Dați-ne, pentru numele lui Dumnezeu, vreo cinci sute de rânduri din nemuritoarele voastre versuri despre...” Kostea Gostev știa de pe acum ce o să dea și, în așteptarea acelor vremuri fericite, își completă cu sârguință stocul: un poem pe lună, trei sute de rânduri pe săptămână și, zilnic, aforisme de genul acestuia: „«La o parte!» Dedicat celor ce au știut să aștepte.”

Versurile și aforismele, bătute la mașină, erau așezate în sertar în teancuri ordonate, plăcute la vedere. Din când în când, Kostea lua dintr-un teanc un poem sau o duzină de aforisme și colinda redacțiile. În lipsă de Mozarți, peste tot lucrau omologii, destul de capabili, ai lui Salieri. Aceștia se obișnuiseră într-atât cu Kostea, încât nu mai dădeau atenție nici aforismelor,

nici persoanei sale. Dar Kostea credea în hazard, și câteodată hazardul îi surâdea. În ultimii cinci ani, atotputernicul hazard îi zâmbise de nouă ori: pentru trei poezii lirice, două poeme și patru aforisme; drepturi de autor încasate în acest interval - două sute de ruble, ceea ce reprezenta trei ruble și ceva pe lună. Îi ajungea pentru țigări, iar pentru rest - babacii să trăiască!

Când Toberg i-a descris întoarcerea benevolă a lui Galkin, Kostea tocmai se pregătea să brodeze pe subiectul unui roman francez un poem cu o sumedenie de capitole și digresiuni dramatice. Aflând însă de la Toberg amănuntele cazului Șatunovskaia, decise imediat că va compune un poem despre Galkin: asasinul cel nebun și iubita lui. Tăie titlul poemului la care avusese de gând să lucreze și caligrafie ceva mai jos: „*Amor și nebunie*”, apoi îl luă de pe raft pe Dostoievski ca să caute un motto potrivit. Găsi în numai douăzeci de minute o frază înțeleaptă și de efect, pe care o așternu imediat sub titlul proiectatului poem. Acestea fiind făcute, Kostea se răsturnă în fotoliu cu mâinile în buzunar și cu țigara în gură: sosise ceasul grav al creației. În capul lui Mozart cuvintele roiau în sute de combinații. Pe cele mai expresive și mai plăcut sunătoare le trecea numaidecât pe hârtie. Când umplu o coală, revăzu ce scrisese și mai tăie pe ici, pe colo. Rămăsese o nimica toată - vorba ceea, trei lulele: un biet distih:

Spre cerul blând, privirea lui dementă
El o înalță, încruntându-și fruntea.

Aici se împotmoli. Născocea fel de fel de rime și, ca să se cheme că lucrează, notă câteva: punte, curte, apoi alunecă pe nesimțite spre altele, din ce în ce mai depărtate: nunțiu, și încă una, complet nepotrivită: stronțiu. În cele din urmă, spunându-și că principalul e că a scris începutul și că restul va merge mai ușor, Kostea răsuflă ușurat și se echipă ca să se ducă la masă.

„Cantina publică nr. 6” era ticsită ca totdeauna. Doar la o singură masă, lungă și șchioapă, mai erau două scaune libere, sub un palmier rămuros și prăfuit din hârtie verde. Kostea se așeză sub această imitație grosolană. După câteva minute, pe celălalt scaun luă loc o blondină pudrată, cu scurtă de blană și pălărioară bleu, tricotată. Înainte de a se fi așezat, întrebase dacă scaunul nu e cumva ocupat, la care Kostea, încântat, replicase cu toată căldura: „Vai, se poate?! Cu multă plăcere, luați loc, vă rog!” Din acea clipă, viața lui Kostea avea să facă o cotitură bruscă, deviind de pe făgașul pe care și-l croise. Atotputernicul hazard îl atingea cu aripa-i ușoară.

Kostea încercă de câteva ori să spună vecinei sale ceva spiritual, potrivit momentului, ceva de care amândoi să-și aducă aminte toată viața, ceva care să-i apropie, măcar pentru trei ani. Dar nu-i venea în minte nicio vorbă de duh. Tot întâmplarea îi veni în ajutor:

— Cât aveți ceasul, vă rog? se însufleți brusc blondina și se uită la Kostea de parcă l-ar fi cunoscut de când lumea.

De bucurie, Kostea adăugă în mod absolut dezinteresat nu mai puțin de cincisprezece minute la ora pe care o arăta ceasul lui.

— Șase și jumătate, domniță!

— Vai! se sperie necunoscuta, dând la o parte farfuria în care mai avea o bucată bună de pârjoală. Nu cumva ceasul dumneavoastră merge înainte?

— E precis ca și tunul fortăreței! o asigură Kostea și adăugă: Nu vă grăbiți, domniță, vă asigur că nu veți întârzia!

Kostea decise să pornească ofensiva. După ce aruncase în luptă un regiment, mai expedie îndată unul și puse în gura comandantului bătăliei o formulă de mult fumată și ponosită ca un papuc de spital:

— Mi se pare că ne-am mai întâlnit undeva...

Replica blondinei veni prompt:

— Și eu am această impresie! La Saratov?...

— La Iaroslavl! trânti Kostea într-o doară.

Blondina nu avea nimic împotriva acestei urbe, și atunci Kostea trimise la asalt trupele de elită:

— N-ați vrea să ascultați noile mele versuri?

— Ah, sunteți poet? se extazie blondina. Dar mă tem că...

— O, n-am să vă răpesc mult timp, cel mult zece minute, se grăbi el s-o liniștească. Poeziile acestea au fost publicate, dar mă gândesc că poate nu le-ați citit...

Trupele de elită deciseră soarta bătăliei: necunoscuta se trase mai aproape și mirosul de pudră și colonie ieftină deveni mai tare. Kostea începu să recite. Blondina asculta conștiincios, dar era limpede că se plictisea. După ce dădu gata un poem, Kostea apelă la sonete, prevenind-o că nu sunt sonete obișnuite, ci un buchet întreg. Auditoriul începu să protesteze:

— Scuzați, pachetul dumneavoastră, ca și toate „sonatele”, sunt grozave, dar trebuie să plec. N-am încotro!

Așa i-a trântit-o: pachetul și sonatele… Rănit de moarte, Kostea lăsă capul în piept. Blondina se înduioșă:

— Nu fiți supărat pe mine... Vă dau voie să mă conduceți, bine? Vai, dar ador versurile! Și dumneavoastră?

— Și mie îmi plac foarte mult, răspunse Kostea și se apucă să explice blondinei că de fapt nu numai că-i plăceau, dar le și scria. Înțeleg, n-aveți timp, sunteți grăbită...

— Vai, sunt teribil de grăbită, dragul meu poet! ciripi blondina.

Kostea zbură până într-al nouălea cer și se apucă să construiască pe terenul acela destul de șubred castele cu havuzuri. Spânzurată de brațul lui Kostea, blondina îndruga verzi și uscate. În tramvai se prezentă: Tamara. Kostea îi spuse și el cum îl cheamă, dar ea îl boteză pe loc Kostandi. Numele acesta comic, de circ, se potrivea extraordinar cu fața lui slabă și romantică. Lui nu-i plăcea: duo Kostandi, artiști de circ, își trăgeau palme, făceau tumbe și giumbușlucuri, dar ce să-i faci - al nouălea cer își are legile lui...

Coborâră din tramvai pe Bolșoi, colț cu Spasskaia; Kostea tocmai se gândea să-și ia rămas bun, firește nu înainte de a face schimb de adrese, dar Tamara îl apucă de braț și porni, hotărâtă, la dreapta. Ajungând cam pe la mijlocul străzii Spasskaia, blondina făcu la stânga, apoi din nou la dreapta, pe urmă iar la stânga.

— Dacă nu mă înșel, cartierul acesta se numește Koltovski. Aici stai, Tamara?

— Nu, Kostandi, mă duc în vizită. Mă conduci până acolo?

Cum să dea Kostea cu piciorul unui asemenea noroc! Nu degeaba i se spune hazardului Măria-Sa. Când se opriră la ușa unei căscioare de lemn și Tamara trase de mânerul soneriei, surveni clasicul moment de tăcere. Tamara făcu un gest: gestul fatal al despărțirii. Kostea se descoperi și-i sărută cu evlavie mânușița durdulie. Între timp, ușa se deschise.

— Gheorghi Stepanovici Flitov e acasă? întrebă Tamara.

Kostea nu-l vedea pe omul care deschisese, dar auzi limpede răspunsul:

— Trebuie să vină îndată. Intrați, vă rog.

Dezlipindu-și cu regret buzele de pielea aromată și aducându-și aminte că nu-și notase încă adresa ei, Kostea băgă mâna în buzunarul de la piept. Dar se vede treaba că omul din interior se plictisise să urmărească scena duioasei despărțiri, căci îi pofti cam agasat:

— Intrați și vorbiți aici. Poftiți!

Tamara trecu pragul. Kostea, după ea. Cineva îl împinse destul de grosolan în casă și se grăbi să răsucească cheia în broască.

— Pardon, bâigui Kostea, eu n-am venit la... am vrut numai să întreb...

— N-aveți decât, i-o tăie un bărbat înalt, cu manta de uniformă, și-l invită într-o cameră. Stați jos. Dumneavoastră la cine ați venit?

De când era, Kostea nu mai pățise una ca asta. Tamara însă mai trecuse pesemne prin astfel de situații: îl urmă pe bărbatul cu manta în cameră și, văzând acolo alți doi inși înarmați, se aruncă pe un scaun cu o grabă ce arăta că înțelesese că nu mai există nicio șansă de scăpare, își deschise poșeta și se apucă să se pudreze, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Tot acolo îl aduseră și pe Kostea, care se străduia să demonstreze că nu poate avea nimic comun cu cei ce locuiau în această casă, necum cu cazul pe care deocamdată îl ignorează și din pricina căruia... Monologul lui Kostea, ascultat cu răbdare, a durat vreo cinci minute. Însă când pretinse să i se dea drumul numaidecât, i se răspunse pe un ton calm, dar categoric:

— N-o să plecați nicăieri. Ați vorbit destul. Stați jos și simțiți-vă ca acasă. Doriți ziarul de azi?

— Mulțumesc, l-am citit, răspunse Kostea, înțepat, și se așeză într-un colț.

Blondina se făcea frumoasă și nici nu se uita la el. Peste un ceas mai aduseră un prizonier: un bătrân înalt și solid. O salută pe blondină, dădu din cap și în direcția lui Kostea, spuse „felicitările noastre”, apoi se așeză pe un scaun și începu să bată darabana cu degetele pe genunchi. Kostea băgă de seamă că-i lipsea un deget. Pe la zece seara fură încărcați cu toții într-un autocamion, care porni într-o direcție necunoscută. Pe blondină o podidi plânsul. Bătrânul, care și el abia-și ținea firea, murmură:

— Liniștește-te, Darialcik! E o neînțelegere la mijloc. Într-un sfert de ceas o să se lămurească totul și o să ne dea drumul.

— Vai... n-o să ne dea drumul! scânci blondina. Sunt sigură!

— Pușchea pe limbă, mormăi acela care încercase s-o încurajeze. Și ce crezi c-o să ne facă?

Bătrânul oftă de câteva ori și, fără să aștepte răspunsul, vorbi de unul singur:

— De, e regimul lor, ei sunt stăpânii, ce-or socoti cu cale, aia ne-or face, asta e și gata...

Apoi, către Kostea:

— Dar dumneata, cum de-ai picat aici? Că figura dumitale nu-mi pare cunoscută...

— Exact, stimate domn, adică pardon, tovarășe, se corectă Kostea pentru orice eventualitate, figura mea nu are de unde să vă fie cunoscută.

— Care va să zică, ești un necunoscut, îl luă în zeflemea bătrânul.

Kostea întoarse capul în altă parte. Bătrânul oftă și mai spuse o dată:

— Mda, felicitările noastre...

Capitolul 26
PĂSĂRICA A CIRIPIT

„Depozițiile cetățeanului Zajoghin, Alexandr Gavrilovici, înregistrat în evidența populației sub numele de împrumut Flitov, Gheorghi Stepanovici, fost agent secret-informator al jandarmeriei guberniale Petrograd, din 4 martie 1907 până la 14 februarie 1917. Identificat la 28 februarie 1926 de tovarășii Karpov, Blajevici, Rohlin și Solski, muncitori la fostele uzine «Siemens-Schuckert». Numitul Zajoghin a mărturisit..” Urma lista „operațiunilor” infame ale agentului provocator, o epopee mârșavă de trădări și ticăloșii, spovedania unei conștiințe întunecate și a unei inimi mișele.

După acest prim contact cu viața reală, nu cu cea zugrăvită în romanele traduse, Kostea Gostev și-a părăsit pentru o vreme lirica abulică și și-a pus răspicat o întrebare cât se poate de serioasă: ce-i de făcut când n-ai ce face? Și a decretat: mai puțin scris, mai multă muncă.

— Găsiți-mi un serviciu, îl rugă el pe Toberg. Pentru dumneavoastră, care aveți atâtea relații și cunoștințe, nu e prea greu. Mi s-a urât să tot stau degeaba!

— Mă rog. Și ce-ai vrea să faci? Ce știi să faci? îl întrebă Toberg, cunoscând dinainte răspunsul.

— Ce știu? Hm... făcu Kostea cu o strâmbătură de dezgust la adresa propriei sale persoane. Să bat la mașină. Și mai știu să scriu versuri...

— Ba nu știi, îl contrazise Toberg. Dumneata le confecționezi, ceea ce e cu totul altceva. La asta mă pricep și eu, și dacă aș avea timp...

— Și mai știu... mai știu... reluă Kostea fără să se supere... să fac ce-o să mi se poruncească...

— Dacă-i așa, uite ce-ți poruncesc: noi avem un loc liber - nu știu cum îi spune funcției - ceva la muzeul miliției judiciare.

— Cranii, cuțite, sânge și șperacle? se strâmbă iar Kostea. Fie, am să încerc.

— Încearcă. Oricât, ai să ai și dumneata un rost. Și poate că atunci, în loc de poezioare ai să te apuci de poezie adevărată, pricepi?

— Iar începeți? se enervă Kostea. Când să vin după răspuns?

— Azi vorbesc cu cine trebuie și mâine te prezinți. Și cu asta - punct: am treabă. Noroc!

Cât privește Galkin, și-a dat seama curând că se înșelase: acel „da” al lui n-a fost de ajuns. Era sleit de vizitele zilnice ale anchetatorului, experților, profesorului. Toți îi pretindeau fapte și amănunte. Galkin răspundea invariabil cam așa:

— Am ucis. Cum? Nu mai știu. I-am dat cu toporul în cap și am început să caut scrisorile mele. Dar nu le-am găsit. Pe urmă am umblat fără rost prin oraș, m-am urcat într-un tren, pe urmă... Nu mai spun nimic. Trebuia s-o ucid și am ucis-o.

Cu totul altfel se comportă Zajoghin. În timp ce Galkin era ascuns și zgârcit la vorbă, el dădu în vileag totul, cu lux de amănunte. Înțelegând că situația e disperată, lăsă deoparte orice prudență și povesti anchetatorului (desigur, cu speranța secretă că mărturisirile complete îi vor ușura soarta), nu fără un fel de sadică lăudăroșenie, etapă cu etapă, toată activitatea lui abjectă în slujba Ohranei[23] țariste. Denunțându-se, nu uita să-și denunțe și „colegii”, insistând mai ales asupra rolului lui Axionov. După ce-l înfundă bine de tot pe moșneagul căruia îi lipsea un deget, bătrânul vulpoi se consideră răzbunat și, cu perfecta lipsă de scrupule a canaliilor din tragediile clasice, începu să dea și în plevușcă, printre care și în Karasev.

Biografia lui Axionov nu prezenta cine știe ce interes - poate doar că săvârșise crime de drept comun pentru care merita pedeapsa capitală. Chiar la primul interogatoriu a ieșit la iveală că, înainte de revoluție, Axionov fusese copist-șef la un comisariat de poliție și o ducea numai în chefuri. După 1917 s-a îndeletnicit cu falsificări de acte și, intrând în legătură cu serviciul de spionaj al unei puteri străine, îi expedia peste graniță pe toți cei ce se temeau de memoria patriei lor.

Orice mister își găsește până la urmă dezlegarea. Unul după altul se desfăceau nodurile legate cu ani și ani în urmă. Cu excepția unui singur noduleț, ce părea, de altfel, lipsit de orice importanță. Eclipsat de personajele și evenimentele de prim plan, își ducea neobservat existența obscură administratorul imobilului din strada Marat nr. 14. Când s-a deschis ancheta în cazul Galkin, i s-a trimis, chiar din primele zile, citație să se prezinte la miliția judiciară. Acolo a fost luat în primire de Nasușev.

— Stați jos, tovarășe Bovin. Vă rog să-mi răspundeți la câteva întrebări. L-ați cunoscut vreodată pe Alexandr Danilovici Zajoghin?

— Zajoghin?... Nu cred. Alexandr Danilovici? Nu, nu cunosc pe nimeni cu numele acesta.

— Sunteți sigur? Vă previn că e mai bine să răspundeți sincer decât să încercați să ne induceți în eroare. Gândiți-vă bine, poate că totuși l-ați cunoscut...

— Nu, categoric, nu cunosc nici un Zajoghin!

— Mă rog, să admitem. Atunci, vă rog să-mi spuneți dacă ați dăruit cuiva vreunul din obiectele care vă aparțineau?

— Doamne, Dumnezeule! Sigur că da! Și ce-i rău în asta?...

— Da? Buun... Și ce obiecte anume? Vă puteți aduce aminte?

— Ei, asta-i... Merg pe patruzeci și cinci de ani și am făcut atâtea cadouri în viața mea, am dăruit atâtea obiecte, încât...

— Înțeleg, înțeleg... Hm... Încercați să vă aduceți aminte de unul singur. De pildă, de un mic obiect pe care sunt gravate numele dumneavoastră de familie și cele două inițiale; e un lucrușor pe care l-ați făcut cadou unei anumite persoane. Ei?

— Numele și inițialele?... Nu știu. Sau poate am uitat. Vă rog să nu vă supărați, dar cred că-i o confuzie la mijloc!

— Confuzie? Buun... Dar asta ce-i?

Și Nasușev întinse administratorului un briceag lung și îngust cu plăsele de os. Pe lama subțire de oțel puteai citi: P. P. Bovin.

Administratorul sări ca ars. Rămase cu gura căscată, nereușind să găsească exclamația potrivită care să exprime uimirea. Întoarse briceagul pe toate fețele, îl băgă în buzunar, ca pe urmă, dându-și seama, să-l restituie anchetatorului, bâiguind scuze.

— Dar... cum a ajuns aici? îngăimă el, mereu cu gura căscată.

— Aha! Prin urmare, recunoașteți că vă aparține?! Dacă-i așa, atunci dați-mi voie să vă întreb eu cum a ajuns acest obiect la Zajoghin?!

— Zajoghin?... Care Zajoghin? bolborosi administratorul, în care începea să intre frica. Pe onoarea mea dacă știu cine e Zajoghin!

— Buun... Atunci lămuriți-mă cum a nimerit obiectul acesta la numitul Zajoghin, pe care dumneavoastră nu-l cunoașteți?

Administratorul ridică din umeri; cu o grimasă și un gest de nedumerire, îi răspunse:

— Habar n-am, tovarășe! Bănuiesc însă că pezevenghiul acela blestemat de Zajoghin l-o fi cumpărat pe undeva, la piață. Doar am fost jefuit, vă amintiți, nu-i așa?

— Și? Și? strigă Nasușev, imitat de Toberg.

— Și briceagul mi-a fost furat o dată cu celelalte lucruri. Vă amintiți?

Fu rândul lui Nasușev să-și piardă cumpătul: încă o ipoteză genială, de care fusese atât de sigur, se năruia. Ipochimenul era cu totul inocent, n-avea nici în clin, nici în mânecă cu isprăvile lui Zajoghin. Noduleţul se desfăcuse, și într-un chip atât de simplu, că era mai mare râsul... Nasușev avea sentimentul că cineva petrece colosal pe socoteala lui.

— Cetățene agent, se însufleți deodată administratorul, luminându-se la față. O dată cu briceagul mi s-a mai furat și o brățară, și un ceas cu lanț de aur. Poate că hoțul, Zajoghin ăla, le mai are? Interesați-vă, dragă tovarășe, vă rog, v-aș fi tare îndatorat. Cât despre recunoștință, n-aveți grijă. Deh, oameni suntem...

— Ce tot îndrugi acolo? se trezi Nasușev, care fusese cu gândul foarte departe.

— Vorbeam de brățară, tovarășe! E din douăsprezece verigi, una turtită rău de tot.

Administratorul, desenând cu creionul un cerc, arătă cu vârful un anumit loc.

— Iar aici, reluă el, are trei brelocuri cu diamante. Toată brățara cântărește exact o sută optzeci de grame. Piesă de valoare, stimate tovarășe!

— Curat piesă, murmură celălalt, răspunzând propriilor sale gânduri. Apoi brusc: Dar ceasul?!

— Ceasul? tresări administratorul. Păi, e un ceas de aur. A, o frumusețe de ceas! Atâta de gros, și cu lanț lu-ung, de treizeci și șapte de verigi... Dar de ce întrebați?

— Așa, făcu Nasușev plictisit. Poți pleca. Vino mâine să-ți iei lucrurile. Umblă sănătos, brățară cu diamante!

A doua zi, administratorul primi brățara ce i se furase cu o săptămână în urmă, dar ceasul, ceasul acela de aur care avea aplicată pe capac o acvilă cu două capete, ceasul cu lanț de aur, dispăruse. Zajoghin declară că l-a vândut în piața Suhariovka din Moscova.

La lunga listă de capete de acuzare s-a mai adăugat și acela de furt cu efracție. Zajoghin mărturisise fără ezitare infracțiunea; întrebat ce l-a determinat să fure, a răspuns:

— Voiam să ies la pensie, cum s-ar zice. Două-trei spargeri pe lună e arhisuficient ca s-o duci bine.

— Dar riscul?

— Riscul e viața mea. Și-apoi, cine nu riscă, nu câștigă!

Nodurile și noduleţele se desfăceau încet, dar sigur. Încet, dar sigur se lămureau misterele.

Capitolul 27
GENERALUL ȘI CU IEPURE VENEAU SĂ-L VADĂ PE GALKIN

Galkin primea zilnic gazete sau reviste leningrădene, ca și vizita unor oameni îmbrăcați în uniformă militară și a unor bătrâni savanți în redingote, care veneau să stea de vorbă cu el. Între savanți și oamenii aceia în uniformă se iscau lungi și aprinse controverse.

— Toată povestea asta este foarte ciudată, spuneau cei în uniformă. Se poate răspunde și da, și nu.

— Răspunsul nostru este nu, declarau ritos savanții în redingote.

— Bine, dar pacientul dumneavoastră a mărturisit...

— Dar și dumneavoastră aveți destule dubii în privința acestor mărturisiri!

— Eu unul nu cred, nici nu pot concepe una ca asta, îl cunosc prea bine pe Galkin, o ținea într-una Sotnikov. După cum știți, experții au insistat ca Galkin al meu (acest *meu*, profesorul îl rostea apăsat) să rămână la mine, la spital. Puțină răbdare, și vă veți convinge că am dreptate.

Galkin literalmente se repezea la ziare și le devora de la editorial până la numele redactorului-șef. Revistele, însă, le parcurgea la repezeală, apoi le arunca. Își petrecea aproape tot timpul stând la fereastră, cu capul plecat. Își recapitula în minte trecutul. De când se știa, trăise tot în sărăcie și zbucium. De foarte tânăr îndrăgise singurătatea, iar pe terenul prielnic al singurătății s-au dezvoltat deprinderea autoanalizei, egoismul și egolatria, care, toate laolaltă, l-au făcut nefericit. Întorcându-se cu gândul în trecut, reconstituind episoade și detalii, evocând întâlniri și despărțiri, bucurii și dureri de care avusese parte cu ani în urmă, Galkin constata cu groază că, în fond, el nu trăise cu adevărat, ci doar vegetase, preocupat numai de propria-i persoană, de propriile-i probleme și propriile-i îndeletniciri, care nu aduceau nimănui niciun folos. Nu ținea minte să fi procurat cuiva vreo bucurie sau mâhnire, nu făcuse nimănui vreun rău, dar nici altceva, astfel ca oamenii să fie mereu

conștienți de existența lui. A fost un fiu al epocii sale, un strănepot al lui Raiski și Lavrețki, rudă de departe cu Oblomov[24].

„Am avut prieteni, dar n-am știut să-i păstrez, își spunea Galkin. L-aș fi putut salva pe Herschel, dacă aș fi făcut ceea ce-mi ceruse - și-mi cerea atât de puțin!... Dar până să mă decid, Herschel a dispărut și nici până azi nu știu ce-a devenit. Azi, însă, aș face orice mi-ar cere. Azi!... E târziu, mult prea târziu! Am lăsat viața să mi se scurgă printre degete...”

Aceste reflecții le simțea umilitoare. Reconstituind, descurcând și îmbinând fragment cu fragment trecutul său, Galkin nu se gândea aproape de loc la Șatunovskaia, iar când imaginea ei îi apărea brusc în minte, se grăbea s-o alunge, fără să-și dea seama că vorbele pe care le murmură începeau cu laconicul „dar”.

„De fapt, toată viața mea a fost clădită pe acest «dar», își spunea Galkin. E aici un tâlc foarte adânc și mă mir că niciun scriitor n-a tratat subiectul! Am s-o fac eu, dar... De acord, dar... Vă asigur, dar... Voi face tot posibilul, dar... Eram asemenea calului de la șah, care face un pas înainte și imediat se dă la o parte: porneam, dar drumul meu n-a fost niciodată drept...”

Câteodată avea impresia că e pe punctul de a-și pierde iar mințile. În asemenea clipe nu mai vedea nici pereții, nici fereastra - totul se depărta plutind, mai întâi spre stânga, apoi spre dreapta, și numai o singură ființă îi ținea tovărășie în singurătatea captivității lui. Împlântând sclipirea ochilor ei verzi, imenși în ochii lui Galkin și bârligându-și coada pufoasă, ființa aceea mieuna și se apropria cu pași de pâslă. Cămăruța se umplea cu miros de micsandre, și mirosul stăruia apoi cu orele.

Așa își strângea Galkin, într-o boccea mare, legată strâns cu zece noduri, visele deșarte și viața-i inutilă de până atunci. Cine știe ce s-ar mai fi întâmplat cu el și cum și-ar fi sfârșit zilele, dacă în a opta zi de detențiune n-ar fi citit în gazetă o scurtă informație și dacă niște prieteni nu s-ar fi gândit să-i facă o vizită...

Doi puști îmbrăcați ca vai de ei ieșiră din gara „Moskovski” și o luară pe Bulevardul Nevski, la ceasul acela scăldat în soare. Când unul rămânea în urmă, celălalt se oprea în dreptul vreunei vitrine și-l aștepta. Iar când acesta cotea la dreapta, primul îl urma fără ezitare. Au încercat ei să meargă alături, dar n-au reușit: unul făcea pași mari și călca apăsat, celălalt depăna mărunt din picioare. După puțin timp, codașul obosi și se așeză pe o bornă:

— Mă seacă bătăturoiul! Stai să mă lase un pic.

— Bătătura trebuie tăiată, îl dăscăli prietenul. Că nu-i măsea să treacă de la sine. Te-ai odihnit, ajunge, hai să mergem.

Porniră iar pe trotuar, pe lângă bordură. Unul din ei întrebă un milițian:

— Nene, unde-i aici balamucul?

— Când ai să te scrântești de tot, ai să afli, răspunse acesta.

— Mata să nu ne iei la mișto, nene, că chiar dacă avem zdrențele astea pe noi, nu suntem derbedei. Spune ce te-am întrebat.

Milițianul arătă cu bastonul spre capătul bulevardului și le explică s-o țină drept înainte până-n Moika, apoi s-o ia de-a lungul apei până la...

— Și chiar acolo nimeriți, măi puștilor. Da’ ce, vreți să vă ia nițel în pensiune?

— Nu, cică se dă pește acolo, i-o întoarse posac puștiul care se văita de bătătură. Hai, Generale!

Cam peste o jumătate de oră, iată-i ajunși la Moika. Neavând prea multă încredere în explicațiile milițianului, hotărâră să mai întrebe pe cineva. Din direcția opusă venea un bătrân simpatic, cu ochelari. Generalul fu de părere că ăsta precis că-i profesor, ba poate chiar ăl mai mare din tot orașul.

— Îl întrebăm?

— Întreabă-l tu, că ai papagal, bombăni prietenul.

— Cetățene profesor, îl acostă Generalul, sunteți amabil să ne spuneți unde-i pe-aici casa de nebuni? Trebuie să vedem neapărat pe cineva de acolo, pe unu’ Galkin.

— Galkin?! exclamă bătrânul. Doamne, Dumnezeule! Pe Galkin al meu îl căutați!! Haideți, vă duc acolo! Destinul v-a îndreptat pașii încoace, destinul!...

— Ba nu, cetățene profesor, un curcan ne-a explicat pe unde s-o luăm. Da’ mai e mult de mers? Că ăsta nu mai poate de bătături!

— E la doi pași, ajungem numaidecât, bolborosi Sotnikov.

Mergea cu trupul sucit într-o parte, ca să-i poată vedea mai bine pe băieți.

— Dar voi de unde îl știți pe Galkin? În ce împrejurări l-ați cunoscut?

— A, e o istorie prea lungă ca să v-o povestim pe stradă, răspunse Generalul cu un gest evaziv. O să vă spunem totul mai târziu. Da’ ce face Galkin? Trăiește?

— Ba o să mi-o spuneți chiar aici, pe loc! stărui profesorul, oprindu-se. Nici nu vă puteți închipui câte depind de ceea ce-mi veți spune! Să ne așezăm aici, n-avem de ce să ne grăbim. Ei, s-aud!

Și băieții îi depănară povestea, o poveste atât de interesantă, ba chiar captivantă, și pe de altă parte atât de neverosimilă, încât dacă profesorul ar fi auzit-o de la un adult - mai ales de la unul „citit” - n-ar fi crezut un cuvânt, așa cum nu acorda credit nici unei cărți, nici unei file de memorii și de alte amintiri. Numai relatarea de o mișcătoare naivitate a faptelor brute și accentele de dezarmantă sinceritate din glasul povestitorilor (fiindcă istoriseau amândoi, întrerupându-se unul pe altul) l-a împiedicat să-i ia drept mincinoși. Băieții remarcaseră cu o finețe extraordinară detalii din gesturile și mișcările lui Galkin, finețe care, după părerea profesorului, depășea cu mult simțul de observație obișnuit al copiilor. Dar ceea ce l-a năucit complet a fost următorul raționament al micilor săi interlocutori:

— Galkin se căina că-i nenorocit și când zicea asta, ridica mâinile ca și când ar fi vrut să se apere de cineva, ceea ce înseamnă că i-au făcut vreun rău, că a ajuns așa pentru că, de fapt, e tare de treabă. Că noi, slavă Domnului, am avut de-a face cu tipi de tot soiul, așa că, orice ai zice matale, cunoaștem la oameni.

Ajunseră la poarta spitalului curând, și totuși... cu numai cinci minute prea târziu. La spital se întâmplase ceva, ceva de necrezut pentru toți cei ce-l cunoșteau pe Galkin. Ceva care până la urmă era fatal să se întâmple.

Chiar în clipa în care puștii se interesau unde-i ospiciul, Galkin despăturea gazeta și căuta rubrica faptelor diverse. Citi pe sărite despre un incendiu și două sinucideri și dădu să întoarcă foaia, ca să treacă la articolul de fond, când deodată privirea îi fu atrasă de o notiță publicată în pagina a doua cu caractere mari, groase. Luă creionul, înconjură notița cu o linie tremurătoare și, cuprins de o senzație fizică de teamă și anxietate, încă înainte de a înțelege bine despre ce e vorba, parcurse nota în diagonală, apoi o reluă cu glas tare, rostind clar fiecare cuvânt. Când citi: „...i-a denunțat pe Herschel și pe mulți alții”, tăcu și închise ochii. Mototoli gazeta, o zvârli într-un colț și fața i se schimonosi de groază. Arăta la fel cum arătase cu mult timp înainte de evadare, și Sotnikov s-ar fi speriat văzându-l din nou așa.

Pe dinaintea ochilor galopau, nemaipomenit de clar și reliefat, stereoscopic aproape, imagini și scene din trecut: cu un efort de voință, reuși să oprească una din ele și înlemni de groază, ca și când ceea ce vedea s-ar fi petrecut în spațiul real și nu în cuprinsul fanteziei lui...

...Herschel, tânăr, cu bărbuță rară și mustăcioară scurtă, îl apucă pe Galkin de braț, zicându-i:

— Mă tem că am fost denunțat. E descindere la mine acasă, adică în camera unde stau cu chirie. Am venit numai pentru o clipă la tine. Vezi, dacă ești întrebat, spune că nu m-ai văzut, bine? Îmi faci un mare serviciu. Nu m-ai văzut de ieri dimineață.

— Nu te-am văzut de ieri dimineață, repetă după el Galkin.

Pronunță aceste cuvinte și acum, privind țintă chipul prietenului său plăsmuit de imaginație.

— Încă nu sunt sigur, continuă Herschel, dar mi se pare că Zajoghin e un ticălos. Un ticălos de ultimă speță...

Chipul lui Herschel se încețoșa și pe ecranul ținerii de minte apăru Zajoghin: îi surâdea lui Galkin și-i spunea că-i pare rău de Herschel, că Herschel ar trebui ajutat.

— Vai, și eu care puteam să-mi ajut cu adevărat prietenul! aproape că strigă Galkin. Dar n-am mișcat un deget! Ca să aflu acum...

Un fior îl străbătu.

Sări în sus, înșfăcă cârjele, și le potrivi bine și izbi de câteva ori cu pumnul în ușă. Nimic. Atunci începu să bată cu o cârjă.

— Ce e? întrebă răstit o voce; ușa se crăpă un pic. De ce bubui? Ți-e sete?

— Trebuie să plec! bolborosi Galkin tremurând tot și rostogolind ochii ca un scos din minți. Tovarășe! S-a comis o ticăloșie cumplită! Prietenul meu... N-am făcut nimic ca să-l ajut, și s-a prăpădit! Lasă-mă să plec, tovarășe!

— Nu-i voie, stai aici.

Ușa se închise, dar peste o clipă fu trântită de perete și omul cu cârjele trecu săgeată pe dinaintea gardianului. Știa, ținea minte pe unde trebuie s-o ia și nimeni nu încercă să-l oprească. Gardianul se luă după el, dar între timp Galkin ajunsese în hol, iar de acolo țâșni în curte. Liber! Deodată forțele îl părăsiră și, în timp ce se prăbușea, o cârjă, în cădere, îl lovi în cap.

— Mă doare! țipă Galkin. Mă înjunghie la inimă!

Înainte de a închide ochii, mai privi o dată în jur. Surâse și ridică mâna: îi recunoscuse pe General și pe Iepure.

— Prieteni, murmură el; dar nu mai avu putere să continue: o groaznică sfârșeală, la care se adăugau oboseala pricinuită de efort și durerea de la inimă, îl imobiliza cu funii moi și calde, încețoșându-i conștiința.

— Te doare, nene Galkin? întrebă Iepure, lăsat în genunchi.

— Și noi care veneam la matale, și noi care... bâiguia Generalul, clătinând capul și abia ținându-și lacrimile. Și noi care voiam să...

— Mulțumesc, șopti Galkin, spuneți tuturor...

Doi inși cu brancardă se apropiau în pas alergător, precedați de Sotnikov și de un bărbat în uniformă militară. Galkin făcu un semn cu mâna și toți încremeniră, înțelegând că vrea să spună ceva.

— Ascultați, articulă el neclar, dar apăsat și cu ardoare. Am vrut să omor, dar...

O lumină orbitoare îi luă vederea. Auzi clinchet de clopoței și degete fierbinți îi atinseră fruntea și inima. Prin pleoapele lăsate vedea un băiețel cu plete lungi și cu un buchet de micsandre în mână. Și mai vedea un drum larg și alb. Zvon tremurat de balalaică îi ajunse la urechi, și surâse - pentru ultima oară.

Încă o clipă, și ochii i se deschiseră; să-i închidă la loc nu mai putea.

Capitolul 28
CE-A VĂZUT PISICA ROȘCATĂ

Autorul acestei povestiri strict adevărate preferă tuturor medicilor de pe lumea asta pe tămăduitorul modest și benevol al cărui nume nu are o rezonanță prea sonoră: Timpul. Autorul presupune, ba e aproape sigur că bisturiul său e nedureros chiar și în operațiile pe viu practicate în afecțiuni cronice, refractare oricăror mixturi și hapuri, cum sunt Dragostea Nefericită, Ura Oarbă și Miopia Deznădejdii. Autorul e gata să pună mâna-n foc că pe cugetul acestui tămăduitor nu există nicio pată; mai precis, că toți aceia pe care i-a tratat s-au înzdrăvenit - mai curând sau mai târziu. Și că cei ce s-au vindecat mai târziu, s-au simțit mai bine.

Timpul este un doctor iscusit și plin de duh. Îi plac glumele și anecdotele cu poante îndrăznețe și neașteptate. El cicatrizează răni ce par nevindecabile și corectează cele mai agramate texte. El poate să transforme dragostea în ură și viceversa, să șlefuiască un paradox spiritual pentru a face să apară, după ani și ani, fațetele adevărului pe care-l cuprinde. Pe trântorul și chiulangiul cu educație Kostea Gostev, timpul îl preface într-un membru activ și folositor al societății, iar pe locatarii fostului conac al generalului - în oameni de treabă, interesanți și capabili. E drept că uneori, ba chiar foarte des, tămăduitorul acesta este secondat de tainicii lui slujitori - împrejurările și faptele. Despre cele dintâi spunem de cele mai multe ori că sunt întâmplătoare, iar despre celelalte - implacabile. Și una, și alta sunt adevărate. Dar nu e mai puțin adevărat că nu ne putem pune totdeauna nădejdea în acest tămăduitor: e mai bine să păstrăm relații cordiale cu Speranța, ca și cu foarte popularele ei surori: Credința și Iubirea, pe al căror ajutor putem conta oricând. Nu trebuie uitat că Timpul e neutru și că tot ce nu-i nici așa, nici așa, are antipatica însușire de a fi călduț; or, noi preferăm sau frigul, sau căldura dogoritoare.

Pe Galkin, totuși, Timpul nu-l vindecase. Dar cu concursul lui, va fi dat uitării. Omul e făcut pentru bucurie și fericire. Iar cine-i contra, ne este cel

mai rău dușman. Timpul va scăpa lumea de ticăloșie, de trădătorii vicleni, de deșteptii slugarnici și de imbecilii mult prea zeloși. Și ce nu va reuși să facă Timpul, vor face - și încă bine - niște oameni obișnuiți, fermi în vrerile și vorbele lor. Neamul dulgherilor și al ziditorilor e nemuritor și nimic nu se pierde pe lume.

A doua zi după moartea lui Galkin, Generalul și cu Iepure s-au întors la Sablino. Între timp, discutaseră de două ori cu procurorul, luaseră de trei ori masa la Sotnikov și-l văzuseră din fugă și pe avocatul lui Zajoghin, cu care însă refuzaseră categoric să stea de vorbă.

— Pe-o lepră ca asta și-a găsit să apere?! strigase Generalul fierbând. Nu i-e rușine obrazului!

Sotnikov a încercat să le explice băieților rolul apărării într-un proces, dar ei nici n-au vrut să audă. Pentru Sotnikov rămânea un mister de nepătruns ce-l determinase pe Galkin să recunoască abia în clipa morții că nu el o omorâse pe Șatunovskaia. Și de ce, cu ce scop se acuza singur înainte de acest asasinat? Ce se ascundea aici?

— Sunteți om învățat, așa că dumneavoastră trebuie să lămuriți cum devine chestia, spunea Iepure, susținut de General. O fi vrut să facă o glumă și atâta tot!

— Ei, asta-i! protesta Sotnikov. Aici nu glumește nimeni, niciodată! Probabil că în momentul când a fugit, Galkin avea de gând s-o ucidă, de aceea se socotea vinovat. E aici ceva foarte subtil, dragii mei. Ceva ca la Dostoievski.

— Care, scriitorul? se interesă Generalul. Ăla de-a născocit „Oameni sărmani”? Cunosc, am citit. Drăguț!

— N-a născocit, ci a scris, îl corectă blând Sotnikov.

— De scris, a scris-o el mai pe urmă, dar mai întâi tot a născocit-o, nu se lăsă Generalul.

Misterul părea de nepătruns. Când fusese acuzat și de asasinarea Martei Alexandrovna Șatunovskaia, Zajoghin tăgăduise la început, dar complicii lui, încolțiți de probe, denunțaseră, pe această canalie și brută. Așa s-a făcut că, într-un posomorât și ploios început de aprilie, o notă apărută în gazete anunța că „peste câteva zile, la Tribunalul gubernial se va judeca procesul agentului provocator Zajoghin. Completul de judecată va fi prezidat de tov. Iakovlev.”

Mai curând sau mai târziu, toate enigmele se lămuresc. Și foarte des, dacă nu chiar întotdeauna, un amănunt în aparență neglijabil, o nimica toată

- o vorbă întâmplătoare, o privire uitată - se dovedește a fi cheia misterului. Galkin spusese adevărul: el nu ucisese. Sotnikov, care a comis și destule erori, de data asta nu se înșelase: Galkin știa să dorească, nu și să acționeze. Ceva-ceva lumină ar fi putut aduce în cazul acesta - firește, dacă ar fi fost în stare să vorbească - pisica roșcată a moartei. Într-o dimineață senină, cu zăpadă, auzind soneria, micuța făptură ciulise urechile și se uitase la stăpâna ei; o văzu aruncându-și pe umeri capotul, vârându-și picioarele în papuci și ducându-se de grabă la ușă. După câteva clipe, lângă stăpâna stătea un bărbat cu melon. Pisica se apropie de el și, încovoindu-și spinarea, începu să i se frece de picioare, lăsându-i pe pantaloni firicele de păr. Mai întâi bărbatul i-a spus stăpânei ceva, apoi a început să strige la ea și s-o amenințe. Speriată, pisica se refugie în bucătărie. Acolo, lângă masă, mai stătea un bărbat: ținea în mână un topor și părea că așteaptă.

Actul trei pisica nu l-a văzut: a rămas, plictisită, pe plita rece. Abia pe urmă, când cei doi bărbați au intrat în bucătărie și s-au apucat să se spele pe mâini, pisica s-a dat jos de pe plită și a aruncat o privire în odaie: toate scaunele răsturnate, pe jos - maldăre de rufe, pe toaletă un pachet mare, legat cu sfoară; iar stăpâna zăcea nemișcată la dreapta pragului. Pisica își vârî botișorul în părul bogat și moale al femeii, dar dădu de ceva umed și cald și sări la o parte. Începu să se vânzolească prin cameră și, când s-o zbughească de acolo, mai văzu un bărbat, care pesemne abia intrase: avea un singur picior și se sprijinea în cârje. Pisica băgă de seamă că pachetul de pe toaletă dispăruse. Nu pricepea ea multe, totuși învățase unele manifestări ale oamenilor și le știa tâlcul. Uitându-se cum stătea ologul aplecat deasupra stăpânei, pisica înțelese că omul acela era speriat și bucuros în același timp. Dacă pisica ar fi avut grai, l-ar fi întrebat de ce se bucură și de ce nu se ridică stăpâna de jos...

Asta-i tot ce a văzut pisica, pe care nici nu știm cum o chema. L-a condus pe olog până la ușa de la ieșire și, după o scurtă ezitare, l-a urmat în stradă. Dar ologul a amenințat-o cu o cârjă și ea s-a întors acasă. Aici, s-a culcat lângă stăpâna ei și s-a apucat să se spele cu lăbuța.

Galkin e mort, iar pisica poate se mai spală și acum. O singură dată și-a amintit de ea Nasușev și, îndată ce și-a adus aminte, a ieșit glonț din birou. O oră mai târziu ținea în mână o pereche de pantaloni vechi de casă, găsiți în valiza lui Zajoghin, tocmai la fund.

Nasușev nu închisese ochii de patruzeci și opt de ore, dar când văzu pantalonii cu partea de jos sumeasă, se simți din nou în formă. Ridică

receptorul și ceru legătura cu șeful.

— Toberg? Ascultă: cine râde la urmă, râde mai bine.

— Asta apropo de ce?

— Apropo de pantalonii lui Zajoghin, care de jos până la genunchi sunt plini de păr de pisică. Păr roșcat!

— Hm... Încep să înțeleg...

— Bravo! Ții minte mâța aceea roșcată? Și ce ne-a raportat gardianul, că în delir Galkin bolborosea ceva despre o mâță? Poftim! Ei bine, pantalonii aceia sunt în mâna mea, Toberg!

— Care va să zică, trebuie să-i fim recunoscători mâței?!

— Nu mâței, ci faptelor! ținu să precizeze Nasușev.

Puse receptorul în furcă și râse fericit.

Klimov, care aproape că se dezvățase să mai râdă, a jurat să nu mai închirieze odaia cu pricina.

Generalul nu știe nici acum precis unde-i sunt părinții. El n-a fost la procesul lui Zajoghin și n-a citit ziarele. Uneori, când trece câte un flașnetar, se întristează brusc și, după ce ascultă cu luare-aminte cântecul caterincii, îi spune lui Iepure:

— Ce muzică o mai fi și asta... Curată văicăreală! Un fleac de balalaică, și tot cânta mai bine!

— Da’ ții minte ce mișto îi zicea Galkin? face Iepure cu nostalgie. Mișto de tot!

Afară geme flașneta. Băieților li se strânge inima. Timpul îi va lecui de această senzație stingheritoare în viață și în muncă.

Capitolul 29
GONG

Fiecare om are cusururile lui. Ceilalți le văd, dar nu le dau importanță, convinși că om fără cusur nu există. Cineva, cândva a făcut afirmația, de loc inspirată, nici vrednică de laudă, că există cusururi atât de mari, încât, cu timpul, se transformă în calități, în virtutea acelei legi după care fierul se preface treptat în fontă.

Nasușev făcea parte din categoria aceea de oameni, puțini la număr, al căror singur cusur este că sunt conștienți de cusururile lor. Și unul dintre defectele lui capitale era modestia înnăscută. Care a ieșit cu deosebire în evidență în cazul M.A. Șatunovskaia, astăzi dat uitării până și de cititorii asidui ai cronicii judiciare. Pășind de 1 Mai în coloanele manifestanților, Nasușev cânta neobosit, alături de Toberg, frumoasele cântece ostășești și, întocmai cum zicea unul din ele, se simțea „prieten și frate cu toată lumea”. Le cere muzicanților să atace „Compania suie pe colnic”, un cântec de partizani, dar aceștia îi răspund că-i o melodie grea și știută de puțini și, în plus, nu are cadență de marș.

— Dacă-i așa, să-l cântați când ne-om opri. Și-o să-l zicem noi doi, Toberg și cu mine!

Și iată că orchestra intonează vechiul cântec de partizani și Nasușev, cu prietenul și tovarășul său de muncă, îl cântă, iar oamenii ascultă cuvintele frumoase și pline de adevăr și simt cum le crește inima.

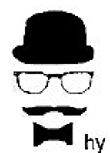
Bine dispus e și Sotnikov, care defilează și el în șirurile sărbătorești și se încumetă din când în când să țină isonul celor tineri. Numai Kostea Gostev e încruntat și oftează: poemul pe care-l intitulase anticipat „*Zilele vieții noastre*” nu progresează, și pace. Ce-i drept, cu zilele vieții se mai descurcă el de bine, de rău, dar când vrea să zugrăvească zilele vieții noastre - a noastre, nu a altcuiva - nu merge!

Soarele s-a ridicat sus pe cer. De 1 Mai, la Leningrad e totdeauna o vreme superbă.

Pană autorului e îmboldită de voie bună. Elanuri eroice îi stăpânesc inima. Sentimentul elementar, omenesc al bunătății l-a determinat să fie însă neîndurător cu aceia pe care nici ura, nici dragostea nu i-au învățat nimic...

1927

C U P R I N S


hy

Tiparul executat la


ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918”
Coli tipo: 7; comanda nr. 1320

[1] aloe - Plantă din familia liliaceelor, cu tulpină groasă și lemnoasă, cu frunze cărnoase și flori mari, așezate în ciorchini sau spice, care crește mai ales în Africa (*Aloe*).

[2] Vas de metal cu care se transportă lapte și alte lichide.

[3] De la *sudba* - soartă.

[4] Aici cu sensul de agent secret, detectiv particular.

[5] Bois de Boulogne, pronunțat stâlcit.

[6] Исаа´киевский Собо´р - catedrală în Sankt Petersburg.

[7] Grand-Hotel.

[8] De la *zajeci* - a aprinde, a da foc.

[9] Administrația Politică de Stat a fost poliția politică a RSFS Ruse și a Uniunii Sovietice până în 1934. Urmașa CEKA începând cu 6 februarie 1922, a fost cunoscută la început cu abrevierea din limba rusă a titulaturii Государственное политическое управление НКВД РСФСР - Gosudarstvennoe politiceskoe upravlenie NKVD RSFSR (GPU a NKVD al RSFSR).

[10] Direcția politică de stat unificată, de pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S., în perioada 1922-1934.

[11] Sotniile Negre (uneori Sotnia Neagră), de asemenea, cunoscută și sub numele de sutenegriștii (*Чёрная сотня*, *черносотенцы* în rusă, transliterat Ciornaia sontnia, cernosotențî), a fost o mișcare ultranaționalistă din Rusia la începutul secolului al XX-lea. A susținut fervent pe țar și pe familia sa.

[12] Stăncuță.

[13] Scurt cântec popular rus, cu caracter umoristic.

[14] Sankt Petersburg (în rusă Санкт-Петербу´рг, transliterat: Sankt-Peterburg, cunoscut în limbajul colocvial ca Питер - Piter, ca Petrograd - Петрогра´д, 1914–1924 - și în perioada sovietică sub numele de *Leningrad* - Ленингра´д, 1924–1991). Se află în Rusia de nord-vest, în delta râului Neva, în partea de est a golfului Finic al Mării Baltice.

[15] Denumire curentă, populară, a bulevardului Ligovskoi.

[16] Feodor Ivanovici Șaliapin (în rusă Фёдор Иванович Шаляпин) (n. 13 februarie (stil vechi: 1 februarie) 1873 la Kazan – d. 12 aprilie 1938, la Paris) a fost unul din cei mai renumiți cântăreți de operă din prima jumătate a secolului al XX-lea.

[17] Copii orfani, rămași fără căpătâi, sau, prin extensie, vagabonzi. Cuvîntul a apărut în limba rusă după revoluție.

[18] Cimitirul Serafimovski (Серафимовское кладбище) este o necropolă în cartierul Staraia derevnia din Sankt-Petersburg, situat pe partea dreaptă a râului Neva. Înființat în 1905, cimitirul poartă numele lui Seraphin de Sarov căruia îi este consacrată și biserica construită în 1906. Suprafața ansamblului se întinde pe 59 ha.

[19] Războiul ruso-japonez (1904–1905) a fost un conflict generat de ambițiile imperialiste ale Imperiului Rus și ale Imperiului Japonez în privința Manciuriei și Coreii. Principalele teatre de război au fost Port Arthur și Peninsula Liaodong, împreună cu calea ferată care lega Port Arthur de Harbin.

[20] clistír (clistíre), s. n. - Spălătură stomacală.

[21] La Leningrad, când era pericol de inundație, se trăgea cu tunul din fortăreața Petropavlovskaia.

[22] Lacul Ladoga (tradus în limba rusă: Ладожское озеро, Ladojskoie Ozero, în limba finlandeză: Laatokka) este cel mai mare lac al Europei, atât în republica autonomă Carelia cât și în regiunea Leningrad din nord-vestul Rusiei, lângă granița cu Finlanda. Lacul are o suprafață de 17.700 km². Are cam 660 de insule cu o suprafață totală de 435 km².

[23] Ohrana - Departamentul pentru Apărarea Securității Publice și a Ordinii (în limba rusă: Отделение по охранению общественной безопасности и порядка; *Otdelenie po ohraneniiu obșcestvennoi bezopasnosti i poriadka*), numită în mod obișnuit Departamentul de Apărare (Охранное отделение; Ohrannoe otdelenie), pe scurt Ohrana, ori Ohranka din Rusia a fost poliția secretă a Imperiul Rus, parte a departamentului de poliție a Ministerul Afacerilor Interne (MVD). În acțiunile sale, Ohrana era sprijinită de *Corpul Special de Jandarmi*. Ohrana a fost creată în 1880, ca înlocuitoare a *Departamentului al III-lea* al Cancelariei Imperiale.

[24] Personaje din literatura clasică rusă.

Table of Contents